

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Jorma Rahkonen

Myllylästä Mühleggiin

Miten doping muutti sanomalehtien urheilujournalismia

Journalistiikan pro gradu –tutkielma
Marraskuu 2002

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta HUMANISTINEN	Laitos VIESTINTÄTIETEIDEN
Tekijä Rahkonen, Jorma Tapio	
Työn nimi MYLLYLÄSTÄ MÜHLEGGIIN Miten doping muutti sanomalehtien urheilujournalismia	
Oppiaine Journalistiikka	Työn laji Pro gradu -työ
Aika Syksy 2002	Sivumäärä 99
Tiivistelmä – Abstract	
<p>Tutkimuksessa käsitellään urheilujournalismin muuttumista huippu-urheiluun vahvasti liittyvän kielteisen ilmiön, dopingin takia. Lähtökohtana ovat Lahdessa 2001 järjestettyjen hiihdon MM-kisojen doping-tapaukset. Tuolloin kuusi suomalaishiihtäjää jäi kiinni dopingin käytöstä. Tutkimusajankohta ulottuu helmikuusta 2001 syksyyn 2002 saakka. Ajanjaksolla ovat mukana Salt Lake Cityn olympiakisat, jotka osoittivat, ettei urheilun doping-ongelma loppunut Lahden MM-kisoihin. Tarkastelen myös dopingin historiaa ja toimittajien tapaa käsitellä asiaa aiempien doping-tapausten yhteydessä.</p> <p>Tutkin Helsingin Sanomien, Iltalehden ja Keski-suomalaisen kirjoittelua noin puolentoista vuoden ajalta. Pääasiallisena tutkimusaineistona ovat toimittajien kolumnit, pakinat ja kommentit. Vertailun vuoksi tarkastelen myös lehtien pääkirjoituksia ja ulkopuolisten asiantuntijoiden artikkeleita. Mielipideaineiston lisäksi käyn läpi lehtien doping-uutisoita. Selvitän myös kahden urheilujulkaisun, Urheilulehden ja Juoksija-lehden, kirjoittelua dopingista. Tutkimusmetodinani käytän kvalitatiivista sisällön analyysia, journalistisen tekstin lähilukua.</p> <p>Tutkimuksen perusteella Lahden MM-kisojen tapahtumien jälkeen urheilutoimittajien valmiudet kirjoittaa dopingista ovat parantuneet selvästi. Tämä näkyy paitsi nopeassa reagoinnissa doping-tapauksiin ja asioiden monipuolisessa käsittelyssä, myös siinä, että dopingista kirjoitetaan laajoja artikkeleita ilman, että tuoreita käryuutisia olisi tarjolla. Dopingista kirjoitettaessa toimittajien ongelmana on kuitenkin näytön vaikeus.</p> <p>Kokonaiskuvan rakentaminen dopingista on urheilu- ja tai tutkiville toimittajille edelleen suuri haaste. Vaikka doping otetaan sanomalehtien urheilusivuilla tosissaan ja siitä kirjoitetaan laajasti, Suomen hiihdon dopingistakaan ei ole pystytty selvittämään kokonaiskuvaa Lahden MM-kisojen jälkeen. Kokonaiskuvan syntymiseksi itse urheilujärjestelmän pitäisi avautua, myös kansainvälisesti.</p>	
Asiasanat Urheilujournalismi, huippu-urheilu, doping	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto / Tourulan kirjasto	
Muita tietoja	

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
2. Tutkimusongelma ja tutkimusmenetelmät	6
3. Lahden urheilukatastrofi, sinivalkoinen lankeemus	10
3.1. Doping-päiväkirja: tapahtumien kulku	10
3.2. Tapaus Isometsä – yksi mieskö syyllinen?	11
3.3. Tapaus Immonen – päävalmentaja ilmoittautui vastuunkantajaksi	23
3.4. Suomen urheilun sysimusta päivä – doping-hiihtäjiä olikin kuusi	26
3.5. Lisäselvityksiä ja huippuhiihtäjän testamentti	33
3.6. Kyrö-uutisointia ja Tarastin ryhmän raportti	43
3.7. Välimiehen väliintulo	50
3.8. Kilpailukielloista kohti Salt Lake Cityn olympiakisoja	53
3.9. Ville Vakkuri näytti toisen mallin: reilu tunnustus	56
4. Käyttävät ne muutkin – suomalainen synninpäästö	59
5. Kaksi erilaista sankaria: Mika Myllylä ja Samppa Lajunen	70
5.1. Mika Myllylä	70
5.2. Samppa Lajunen	74
6. Urheilulehden ja Juoksija-lehden reagointi dopingiin	77
6.1. Urheilulehti	77
6.2. Juoksija	83
7. MM-Lahti kirjoissa	86
7.1. Verinen Latu	86
7.2. Konnia ja sankareita 2	86
7.3. Dopingin musta kirja	87
7.4. Karpaasin käry	88
7.5. Riisuttu mestari	88
8. Yhteenveto: miten urheilujournalismi muuttui?	90
Lähteet	97

1. Johdanto

Kuusi suomalaista huippuhihtäjää (Jari Isometsä, Janne Immonen, Milla Jauho, Virpi Kuitunen, Harri Kirvesniemi ja Mika Myllylä) jäi kiinni urheilussa kiellettyjen aineiden, plasmanlaajentajien, käytöstä eli dopingista hiihdon MM-kisoissa Lahdessa helmikuussa 2001. Doping-käryt tapahtuivat ja tulivat julki kolmena eri päivänä puolentoista viikon sisällä.

Kuusi doping-käryä on enemmän kuin hiihdon kaikissa MM-kisoissa tai olympiakisojen hiihtokilpailuissa aikaisemmin todettujen doping-tapausten yhteismäärä. Niinpä hiihtäjien käyttämistä dopingista tuli Suomessa yksi kaikkien aikojen laajimmin esillä olleista yksittäisistä uutisaiheista niin lehdissä kuin sähköisissä viestimissä.

Doping-käryjen vuoksi järjestetyt tiedotustilaisuudet keräsivät runsaasti yleisöä televisioiden ääreen, enimmillään 18. päivänä helmikuuta 2001 jopa 1 693 000 katsojaa. TV2:n suora lähetys Jari Isometsän tiedotustilaisuudesta ylsi Suomen neljänneksi katsotuimmaksi televisio-ohjelmaksi vuonna 2001. (Helsingin Sanomat 17.1.2002)

Lahden doping-tapausten jälkipyykkiä pestiin julkisuudessa hyvinkin laajasti muutaman kauden välein – aina dopingin käyttöön hiihtourheilussa liittyvän jonkin yksityiskohdan tultua esille ja muutoinkin poliisitutkinnan edetessä. Asia nousi aina uuteen keskusteluun dopingista kiinnijääneiden urheilijoiden esiintulon, doping-ongelman laajuutta selvitelleen Lauri Tarastin selvitystyöryhmän työn ja Kansainvälisen hiihtoliiton FIS:n rangaistus päätösten jälkeen. Myös nuoren pikajuoksijan Ville Vakkurin toukokuussa 2001 julki tullut doping-tapaus herätti laajasti huomiota.

Vielä keväällä ja ajoittain myös kesällä 2002 hiihdon doping-asian käsittely jatkui tiedotusvälineissä erittäin laajana: useina päivinä varsinkin iltapäivälehtien ykkösuutisena.

Hiihdon doping-ongelma tuli uudestaan esille, kun maaliskuun lopulla 2002 tietoja doping-aineiden hankintaan liittyvästä poliisitutkinnasta tuli julkisuuteen. Keskustelua vauhdittivat myös Salt Lake Cityn olympiakisojen viimeisinä päivinä helmikuussa 2002 tapahtuneet doping-käryt. Kaksinkertainen olympiavoittaja, Espanjan Johann Mühlegg sekä venäläiset huippuhihtäjät Olga Danilova ja Larissa Lazutina jäivät aikaisempaa tarkempien doping-testien ansiosta kiinni, kun heidän testinäytteistään löytyi kielletyn epo-hormonin eli erythropoietiinin johdannaista darbepoetiinia. Myös Iso-Britanniaa edustanut alppihiihtäjä Alain Baxter, joka saavutti pronssimitalin miesten pujottelussa, jäi kiinni dopingista: metamfetamiini-piristeestä. Valkovenäläisen jääkiekkoilijan Vasili Pankovin käry oli kisojen viides todettu doping-tapaus.

Kuten tiedot urheilijoiden käyttämistä kielletyistä aineista osoittavat, doping on tuonut sanomalehtien urheilusivuille runsaasti lääketieteellisiä termejä. ”Doping on pannut toimittajat perehtymään fysiologiaan, kemiaan ja lääketieteeseen – ja mikseipä myös juridiikkaan. Urheilu ei enää ole erillinen saareke, vaan kiinteä osa yhteiskuntaa, ja siitä kirjoittaminen edellyttää entistä syvempää erikoisasiantuntemusta.” (Jarmo Pasanen, Suomen Lehdistö 1 / 2002)

Doping tunnettiin kuitenkin kauan ennen 2000-lukua. Nykyaikaisen urheilun ensimmäinen tiedossa oleva doping-tapaus sattui Hollannissa kanavauintikilpailuissa vuonna 1865. Tuolloin pituusennätystä yrittänyt urheilija toimitettiin hoitoon lääkkeiden yliannostuksen vuoksi. (Timo Seppälä, Suomen Antidopingtoimikunta ADT ry:n internet-sivut, www.liite.com)

Kiellettyjen doping-aineiden lista laadittiin ensimmäisen kerran 1960-luvun alussa, mutta sitä on muutettu useaan otteeseen. (Ljungqvist 2001, 39)

Lyhyesti sanottuna dopingilla tarkoitetaan urheilusuorituksen keinotekoisista parantamista lääkeaineen tai siihen verrattavan aineen avulla. (Alen ja Heikkinen 1982, 34)

Tarkemman nykymääritelmän mukaan doping tarkoittaa, että urheilijoille annetaan tai että he käyttävät aineita (esimerkiksi lääkeaineita), jotka kuuluvat Kansainvälisen olympiakomitean ja Euroopan neuvoston määrittelemiін lääkeaineryhmiin. Dopingiksi katsotaan myös veritankkaus, sekä doping-näytteen farmakologinen, kemiallinen ja fysikaalinen manipulointi. Dopingiksi katsotaan lisäksi doping-testistä kieltäytyminen tai sen pakoilu sekä doping-aineiden käyttöä urheilussa edistävä toiminta, esimerkiksi salakuljetus. (Timo Seppälä, Suomen Antidopingtoimikunta ADT ry:n internet-sivut, www.liite.com)

Eduskunta päätti toukokuussa 2002, että doping-rikokset lisätään rikoslakiin. 1.9.2002 voimaan tulleen lain mukaan doping-aineiden laiton maahantuonti, valmistaminen ja levitys on rangaistavaa. Doping-rikoksesta voidaan tuomita sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta, törkeästä doping-rikoksesta jopa neljä vuotta vankeutta. Uudenkaan lain mukaan doping-aineiden käyttö ei ole rangaistavaa. Niiden hallussapito on rangaistavaa vain silloin, jos tarkoituksena todennäköisesti on aineen laiton levittäminen. Tähän viittaa suurten doping-ainemäärien hallussapito.

Uuden lain mukaan rikoslaissa määritellään yleisluontoisesti doping-aineet. Valtioneuvoston asetuksessa luetellaan tyhjentävästi kaikki rikoslainsäädännön kannalta doping-aineiksi katsottavat aineet. (Oikeusministeriön tiedote 23.5.2002). Valtioneuvosto päätti asetuksesta 14.8.2002.

Kolmas kerta

Suomessa on ollut aiemmin kaksi laajaa dopingista käytyä keskustelua: Martti Vainion doping-tapauksen jälkeen vuonna 1984 ja Suomen Tietotoimiston (STT) julkaiseman hiihtäjä Jari Räsästä koskevan doping-epäilyn jälkeen ensin 1998 ja useaan otteeseen vuosina 1999 – 2001 asian edettyä oikeusprosessiksi.

Vainion doping-tapauksen uutisoinnista tein Tampereen yliopistoon toimittajatutkimuksen tutkielman vuonna 1985. Tutkielmassani Doping-kirjoittelu Urheilulehdessä ja TUL-lehdessä sekä Aamulehden ja Helsingin Sanomien kirjoittelu Martti Vainion doping-tapauksesta selvitin Vainion tapauksen journalistisen käsittelyn lisäksi, miten urheilujärjestöjen omien lehtien kirjoittelu dopingista muuttui 1970-luvulta 1980-luvulle tultaessa.

Sekä Urheilulehden että TUL-lehden neljän vuoden numeroiden tarkastelun osoitti, että kulloinkin puheenaiheina oleviin yksittäisiin doping-tapauksiin paneuduttiin useammin kuin doping-ongelman kokonaisuuteen. (Rahkonen 1985, 39)

Oletin tutkielmassani, että sanomalehdet kirjoittaisivat kriittisemmin dopingista kuin urheilulehdet, mutta oletukseni osoittautui ainakin osittain vääräksi. Koko syksyn 1984 kestänyt Vainion tapauksen selvittäminen muutti Aamulehden ja Helsingin Sanomien doping-kantoja epäröivistä kriittisemmiksi. Sanomalehtien urheilutoimitusten mielipiteet eivät poikenneet pääkirjoituksissa esitetyistä mielipiteistä. (Rahkonen 1985, 40-41)

Voi sanoa, että vasta Martti Vainion doping-tapaus vapautti toimittajat tarkastelemaan dopingia laajemmin, vaikka suomalaisten dopingista kiinnijäämisten historia alkoi jo 1970-luvulla. Vain puolisen vuotta ennen Vainion tapausta norjalaisen hiihtovalmentajan Magnar Lundemon syytökset suomalaishiihtäjien verenvaihdoista Sarajevon olympiakisoissa 1984 kuitattiin huonon häviäjän puheeksi asiaa mitenkään selvittämättä. Virtapohjan (1998, 207) mukaan doping-uutisia leimasi suomalaisten toimittajien asettuminen suomalaishiihtäjien puolelle. Näin siitä huolimatta, että veridoping kiellettiin vasta seuraavana vuonna eli 1985.

Pitävän näytön puutteessa on mahdoton osoittaa, kuinka paljon urheilutoimittajat tiesivät dopingin käytöstä. Pänkäläisen (1998, 59) mukaan on helppo todeta, että urheilutoimittajat ovat kollegoitaan enemmän sidoksissa kuvaamaansa kohteeseen. Hän arvioi, että tähän vaikuttaa jo se, että urheilutoimittaminen perustuu konkreettisiin tapahtumiin, mutta mahdollisesti myös se, että urheilutoimittajat ovat ammattieettisissä koodeissaan sitoutuneet urheiluliikkeen tukemiseen ja sen puhtaana pitämiseen.

Virtapohja (1998, 242) puolestaan näkee urheilutoimittajien etäänntyneen perinteisestä urheilun järjestelmästä. Urheilun sisäisestä kehityksestä on hänen mukaansa löydettävissä kaksi selittäjää.

Virtapohja toteaa, että urheilun ihanteista alettiin luopua tai niistä alettiin keskustella jo 1930-luvun alussa ammattilaistapausten yhteydessä. Suomessa ensimmäinen murroksen merkki oli taistelu Paavo Nurmen amatöörioikeuksien puolesta vuonna 1932. Virtapohjan mukaan toinen, vakavampi murros tuli 1980-luvun doping-tapausten yhteydessä. ”Urheilutoimittajien lopullinen ja ratkaiseva ero urheilun järjestelmään voidaan päivittää kestävyysjuoksija Martti Vainion 1984 doping-tapaukseen. 1990-luvun urheilutoimittajat eivät ole lojaaleja urheilujohtajille, vaan omille työnantajilleen”, Virtapohja painottaa väitöskirjassaan *Sankareiden salaisuudet* (1998, 242).

Jalkapalloilun ystävänä tunnettu emeritus arkkipiispa John Vikström näkee journalismilla ensisijaisen mahdollisuuden toimia urheilun puhtaanapitolaitoksena. ”En tarkoita, että toimittajien pitäisi asettua tuomarin paikalle ja herkeämättä jakaa tuomioita oikealle ja vasemmalle. Pehmeämpi ote ja ilmaisu on suositeltavampaa. On selvää, että myös urheilusivuilla tulee noudattaa journalismin yleisiä eettisiä normeja. Niin palvellaan myös urheilun parasta.” (Vikström 2001, 33)

Urheilujohtajat hallitsivat aluksi keskustelua

Laajin tapaus ennen Vainiota oli kolmen suomalaisen yleisurheilijan (keihäänheittäjä Seppo Hovisen, korkeushyppääjä Asko Pesosen ja kiekonheittäjä Markku Tuokon) positiivinen doping-näyte yleisurheilun Euroopan cupissa vuonna 1977. Tuolloin lehdet eivät vielä olleet kovin aktiivisia doping-tapausten seurannassa tai ainakaan asian penkomisessa.

Pänkäläinen (1998, 89) arvioi, että urheilutoimittajat menivät mukaan keskusteluun, jonka pääargumentit annettiin muualta. Ne tulivat ”urheiluliikkeen ylipapistolta”. Termillä hän viittaa urheilujohtajiin. ”He (urheilutoimittajat) eivät itse ohjanneet keskustelua laajempaan moraaliseettiseen konseptioon, jolloin olisi ehkä rakentunut hedelmällinen tarkastelupohja koko doping-ilmiolle”, Pänkäläinen toteaa.

Hiihtäjien dopingista keskusteltiin Vainion tapaustakin laajemmin

Perkon (2000, 39) mukaan Vainion käry järkytti kansakunnan henkistä olemusta ja omatuntoa. ”Yksikään aikaisempi tai myöhempi doping-käry ei ole siihen pystynyt”, Perko kirjoitti. ”Marti Vainion aiheuttamaa järkytystä lienee mahdotonta määrässä ja laadussa ylittää”, Perko arvioi kirjassaan *Konnia ja sankareita – Doping-pommin pitkät varjot*, joka ilmestyi marraskuussa 2000.

Perkon arvio vaikutti tuolloin vastaansanomattomalta, mutta vain kolmisen kuukautta myöhemmin Suomessa käytiin ennennäkemättömän laaja doping-keskustelu Lahden MM-kisojen

doping-tapausten tultua julki. Huhtikuussa 2001 ilmestyneessä uudessa doping-kirjassaan *Konnia ja sankareita 2 – Myrskyvaroituksesta sinivalkoiseen lankeemukseen* Perko totesi, että keväällä 2001 dopingista keskusteltiin enemmän kuin koskaan ja missään ennen Lahtea. (Perko 2001, 12)

Perko käsitteli kirjassaan *Konnia ja sankareita – Doping-pommin pitkät varjot* laajasti STT:n doping-juttua ja analysoi sen käsittelyä yli 30:ssä suomalaisessa sanomalehdessä. Teoksen toisessa osassa hän paneutui Lahden MM-kisojen doping-kohun käsittelyyn sanomalehdissä.

Doping ei tietenkään ole vain suomalainen ilmiö, vaan tietoja kansainvälisten huippu-urheilijoiden antamista positiivisista doping-näytteistä eli jäämisestä kiinni urheilussa kiellettyjen aineiden käytöstä tulee esille jatkuvasti. Myös erilaisista oikeusjutuista, joiden avulla urheilijat yrittävät poistaa tai lieventää kilpailukieltojaan, uutisoidaan Suomessakin ahkerasti.

Kansainvälisesti merkittävin doping-skandaali syntyi vuonna 1998, kun Tour de Francessa, Ranskan ympäriajossa, paljastui ammattilaispyöräilijöiden laaja sotkeutuminen dopingin käyttöön. Huomiota herättävin yksittäinen doping-paljastus tehtiin vuonna 1988 Soulin kesäolympialaisissa, kun kanadalainen 100 metrin olympiavoittaja ja maailmanennätysmies Ben Johnson menetti mitalinsa ja ennätyksensä dopingin takia. Tapaus kohahdutti Suomessa siksikin, että Johnson esiintyi olympiavuonna 1988 meijeriyhtiö Valion maitomainoksissa.

Suomessa doping-tapauksiin verrattavista urheilun kielteisen ilmiöiden aiheuttamista urheilukriiseistä merkittävin on viime vuosina ollut vuonna 1998 paljastunut pesäpalloilun sopupeli-skandaali. Vedonlyöntiin liittynyt sopupeli johti kahdenkymmenen pesäpalloilijan, pelinjohtajan tai pesäpalloseuran toimihenkilön tuomitsemiseen petosrikoksista kesäkuussa 2001. Asian käsittely jatkui Helsingin hovioikeudessa lokakuusta 2002 lähtien.

Toki urheilu on paininut kriisiensä kanssa aiemminkin. Kansakunnan muistiin porautui vuosikymmeniksi yhdeksänkertaisen olympiavoittajan Paavo Nurmen julistaminen ammattilaiseksi vuoden 1932 kesäolympiakisojen edellä.

2. Tutkimusongelma ja tutkimusmenetelmät

Doping-tapausten ilmitulo Lahden MM-kisoissa 2001 saattoi Suomen Hiihtoliiton kriisitilanteeseen, sillä suomalaisen hiihdon suureksi riemuvoitoksi kaavaillut kisat kääntyivät Suomen hiihdon kriisiksi, jossa kultamitaleilla ei juuri ollut arvoa.

Alkuperäisenä tarkoitukseni olikin tutkia aihetta kriisiviestinnän näkökulmasta, sillä tapaus näytti sopivan hyvin kriisiviestinnän määritelmiin. Professori Jaakko Lehtonen määrittelee kirjassaan *Kriisiviestintä* (1999) viisi tekijää, jotka voivat aiheuttaa kriisin. Hiihtoliittoon sopii tässä tapauksessa kolme Lehtosen määritelmistä: tapahtuma toimintaympäristössä, tapahtuma organisaation henkilöstön piirissä sekä virhe ja häiriö organisaation omassa toiminnassa. Hiihtoliiton tapauksessa keskeiset kauhuskenaariot toteutuivat.

Luovuin kuitenkin kriisiviestintä-näkökulmasta, sillä Hiihtoliitto tiedotti itse hyvin vähän Lahden MM-kisojen aikaan. Kun tarkoitukseni oli tutkia, kuinka hyvin tai huonosti kriisiviestintää lehdistä uskottiin, vertailu olisi jäänyt liian suppeaksi. Hiihtoliitolla ei tiedotuspäällikkö Elina Heinolan mukaan ollut kriisiviestintäsuunnitelmaa Lahden MM-kisojen varalle eikä muutenkaan, vaan yleiset tiedotusohjeet. Hiihtoliitto oli kuitenkin joutunut tekemään kriisiviestintää STT:n doping-jutun yhteydessä. (Heinola 6.5.2002)

Heinolan mukaan yleiset tiedotusohjeet eivät olleet lainkaan tarpeeksi yksityiskohtaiset. Lahden MM-kisojen jälkeen kriisiviestintään Hiihtoliitossa on paneuduttu teoriatasolla. Hiihtoliitto on käyttänyt apuna professori Jaakko Lehtosta. ”Kyllä tässä on paljon opittu”, Heinola sanoi toukokuussa 2002. Hänen mukaansa täyttä varmuutta kriisiviestinnän onnistumisestakaan jatkossakaan ei ole.

Laajennan tutkimusaiheittani urheilujournalismin muuttumiseen doping-tapausten takia. Tarkastelen Lahden MM-kisojen doping-tapausten uutisoinnin lisäksi tuoreimpien doping-tapausten käsittelyä sanomalehdissä. Erityisesti vertailen lehtien kirjoittelun eroja Lahden MM-kisojen ja Salt Lake Cityn talviolympiakisojen 2002 doping-tapauksista. Vertailulla haluan selvittää, miten urheilujournalismi muuttui vai muuttuiko se lainkaan. Vertaan myös lehtien ennakkouutisointia Lahden MM-kisoista ja vuoden 2002 talviolympiakisoista.

Erityisesti tarkastelen, miten moninkertaiseen maailmanmestariin Mika Myllylään suhtauduttiin Lahden MM-kisojen edellä ja miten sittemmin kolme olympiavoittoa saavuttaneesta Samppa Lajusesta kirjoitettiin ennen Salt Lake Cityn olympiakisoja 2002. Haluan selvittää, miten huippu-urheilijoiden sankarikuva muuttui tutkimissani lehdissä – miten Lahden MM-kisojen doping-tapaukset vaikuttivat toimittajien kirjoitteluun huippu-urheilijoista.

Virtapohja (1998, 237) tosin arvioi, että suurten suomalaisten sankarien aika alkaa olla historiaa. ”Enää ei ole suurta kansakunnan rakentamisprojektia, jonka vuoksi urheilusankareita tarvittaisiin ja joka antaisi urheilusankareille elämää suuremman merkityksen.”

Urheilusankareita arvostetaan Suomessa kuitenkin edelleen. Urheilusankarin merkitykseen kaupungin imagon kohottajana uskotaan esimerkiksi Jyväskylässä, sillä kaupunki antoi 30 000 euron palkinnon yhdistetyn kolminkertaiselle olympiakultamitalistille Sampa Lajuselle Salt Lake Cityn 2002 olympiakisojen jälkeen.

Oletan, että useat doping-tapaukset ovat muuttaneet urheilutoimittajien suhtautumista dopingiin ja koko urheiluun. Lähtöolettamukseni on, että varsinkin Lahden MM-kisojen doping-tapahtumat vaikuttivat toimittajien tapaan tehdä urheilijoista sankareita – vaikka urheilijoita edelleen nostetaan suureen julkisuuteen, mukaan on tullut annos epäilyä sankaruuden taustoista.

Pohdin myös sitä, kuinka paljon oikeustoimien pelko vaikuttaa toimittajien kirjoitteluun doping-aiheista. Onko pelko joutumisesta oikeuteen saanut toimittajat varomaan kirjoittamista dopingista?

Keväällä 2001 *Dopingin musta kirja* -teoksen ilmestymisen jälkeen hiihtomaajoukkueen ex-päävalmentajan Pekka Vähäsöyringin asiamies yritti painostaa tiedotusvälineitä ja kirjakauppoja, jotta kirja ei olisi päässyt levityksen eikä olisi saanut julkisuutta. (Virtapohja 2002, 99)

Virtapohjan mukaan painostus tehoi joihinkin toimituksiin. Hän ei mainitse lehtien nimiä, mutta esimerkiksi *Keskisuomalaisessa* jätettiin julkaisematta *Dopingin mustasta kirjasta* tehty arvio, vaikka kirjan väitteitä muuten lehdessä julkaistiinkin.

”Lakimiehiä esiintyi urheilusivuilla vuoden 2001 aikana enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Juristien mukana lakipykälien merkitys korostui journalismin reunaehtojen määrittäjinä. Toimittajien työn kannalta tästä syntyy vaikea ristiriita: kiireen ja suorituspainoiden kaiken aikaa lisääntyessä pitäisi entistä tarkemmin ja huolellisemmin pystyä harkitsemaan, mitä ja miten kirjoittaa ja päästää julkisuuteen”, Virtapohja kuvaa Journalismikritiikin vuosikirjassa 2002.

Tutkimusmetodinani käytän kvalitatiivista sisällön analyysia, journalistisen tekstin lähilukua. Hyödynnän analyysiä tehdessäni liki 20 vuoden kokemustani toimittajan työstä, joka mielestäni antaa hyvän lähtökohdan toimittajien työn ja lehtijuttujen analysoinnille. Vaikka en ole urheilutoimittaja, olen perehtynyt laajasti urheiluun yli 30 vuoden ajan. Vuonna 2001 Kopijyvä Oy julkaisi urheiluaiheisen kirjani Saarijärven Juhannuskisojen historiasta, *Koko Saarijärvi kiehui – Juhannuskisat 1920-luvulta 2000-luvulle*.

Käyn läpi myös Lahden MM-kisojen doping-tapausten pohjalta julkaistut kirjat. Touko Perkon teoksen lisäksi asian ympärille ovat rakentuneet Seppo Lösösen *Verinen latu*,

nimettömänä pysyttelevän toimittajaryhmän *Dopingin musta kirja*, Jari Isometsän ja Jari Porttilan *Karpaasin käry* sekä Mika Myllylän elämäkertateos *Mika Myllylä – Riisuttu mestari*.

Doping-aihetta on runsaan vuoden aikana käsitelty lukuisissa muissakin teoksissa. Lahden MM-kisojen doping-kohua tarkastellaan myös Arto Tiihosen väitöskirjassa *Ruumiista miestä, tarinasta tulkintaa: oikeita miehiä – ja urheilijoita?*

Väittelijä sanoo antavansa Lahden doping-käryjen ymmärrettävän tulkinnan. Hänen mielestään Lahden doping-skandaali tulee ymmärrettäväksi, kun sitä tarkastelee miesten salaseurasolidarisuuden näkökulmasta: dopingista kärynnyt joukko oli monin sitein kiinni toisissaan. He olivat kasvaneet yhdessä, opiskelijatovereita ja taloudellisesti sidoksissa toisiinsa. ”Maskuliininen solidaarisuus kääntyy negatiiviseksi tällaisessa tilanteessa, vaikka se voi olla myös valtava positiivinen voima silloin, kun tavoite on eettisesti korkea”, Tiihonen sanoo. (Helsingin Sanomat 2.3.2002)

Lahden MM-kisoista julkaistiin myös virallinen kisakirja, jossa kuitenkin vaiettiin dopingista. Sana doping mainitaan kirjassa vain kerran, järjestelytoimikunnan puheenjohtajan Marjo Matikainen-Kallströmin kirjoittamissa alkusanoissa. (Keskisuomalainen 10.11.2001)

Tutkimusaineisto

Tutkin yhden suuren sanomalehden (Helsingin Sanomien), dopingista laajasti kirjoittavan iltapäivälehden (Iltalehden) ja yhden maakuntalehden (Keskisuomalaisen) kirjoittelua dopingista. Helsingin Sanomat on tarkastelussa mukana itseoikeutetusti Suomen suurimpana sanomalehtenä. Iltalehti on puolestaan ainoa lehti, joka on irrottanut toimittajan doping-asioiden päätoimiseen seurantaan. Keskisuomalaisen otan mukaan siksi, että doping-tapaukset ovat sivunneet erityisen voimakkaasti Jyväskylää, lehden ilmestymispaikkakuntaa. Kaupungissa toimiva Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus (Kihu) sekä useat doping-tapauksessa toimiaan selittelemään joutuneet valmentajat ja muut toimihenkilöt Hiihtoliiton aikaisemmassa päävalmentajasta Kari-Pekka Kyröstä lähtien asuvat Jyväskylässä tai Jyväskylän maalaiskunnassa. Lisäksi Jyväskylässä toimii maan ainoa liikuntatieteellinen tiedekunta.

Pääasiallisena tutkimusaineistona ovat toimittajien kolumnit, pakinat, kommentit ja muut toimittajien mielipidekirjoitukset. Vertailun vuoksi tarkastelen myös ulkopuolisten asiantuntijoiden artikkeleita sekä lehtien pääkirjoituksia, vaikka nämä eivät yleensä ole urheilutoimittajien kirjoittamia. Hemánuksen (1997, 31) mukaan urheilutoimittajien doping-asenteet pääsevät ilmoille kolumneissa – ”eivätkä suinkaan vain heidän vaan vähän liioitellusti sanoen koko meidän kulttuurimme asenteet”.

Mielipideaineiston lisäksi tarkastelen kuitenkin tutkimuslehtien kaikkea doping-uutisointia ajankohdilta, jolloin aihe on ollut niin sanotusti kuuma.

Vertailun vuoksi käytän otteita myös urheilujulkaisujen, Urheilulehden ja Juoksija-lehden, doping-kirjoittelusta. Näistä Juoksija-lehti muutti Lahden MM-kisojen doping-sotkun takia linjaansa yhä enemmän kuntourheilijoita palvelevaksi lehdeksi. ”Doping-paljastukset aiheuttavat sen, että suhtaudumme tulevaisuudessa lehdessämme entistä kriittisemmin ammattimaiseen huippu-urheiluun, ja tämä koskee kaikkia lajeja”, päätoimittaja Ari Paunonen linjasi runsas viikko Lahden MM-kisojen päättymisen jälkeen. (Juoksija 9.3.2001)

Haluan selvittää muutamain esimerkein, kuinka hyvin Juoksija-lehti on pysynyt valitsemallaan linjalla. Teen myös poimintoja muiden lehtien yksittäisistä doping-jutuista, silloin kun ne tarjoavat asiaan uusia ja mielenkiintoisia näkökulmia.

Tutkittavia sanomalehtiä tarkastelen ajanjaksolta 10.2.2001-31.8.2002, kerran viikossa ilmestyvää Urheilulehteä jaksolta 23.2.2001-30.8.2001 ja 10 kertaa vuodessa ilmestyvän Juoksija-lehden numeroita 2/2001-7/2002. Lisäksi teen lehdistä joitakin poimintoja varsinaisen tarkastelujakson ulkopuolelta.

Sanomalehtien tarkastelujakson alkamisajankohdan perusteena on Viron Otepäässä järjestetty hiihdon maailmancupin osakilpailu, josta Mika Myllylä jäi pois. Selvitän siitä lähtien, millaista sankarikuva Myllylästä luotiin ennen Lahden MM-kisoja. Urheilulehden ja Juoksijan kirjoittelun tutkimisen aloitan ensimmäisestä sellaisesta numerosta, jossa Lahden MM-kisojen dopingtapauksia on käsitelty.

Tutkittava ajanjakso on melko pitkä, koska haluan selvittää urheilujournalismin muuttumista. Tarkastelun päätän elokuun loppuun 2002.

Aineisto sisältää arvioni mukaan yli tuhat lehtijuttua. Läpikäymäni aineisto kattaa lähes kaiken tutkimuslehtien doping-kirjoittelun mainitulta ajanjaksolta. Olen tallettanut lehtien sivut pääosin sitä mukaa, kun lehdet ovat ilmestyneet. Lisäksi olen tehnyt tarkastuskierroksen mahdollisten puutteiden havaitsemiseksi. Tämä on tapahtunut lehtien vuosikertoja läpikäymällä ja varmistukseksi hakemalla juttuja sähköisistä arkistoista.

3. Lahden urheilukatastrofi, sinivalkoinen lankeemus

3.1. Doping-päiväkirja: tapahtumien kulku

Hiihdon MM-kisat järjestettiin Lahdessa 15.2.-25.2.2001.

15.2. Jari Isometsä sijoittui neljänneksi 15 kilometrin hiihdossa, jonka jälkeen annettu doping-näyte osoittautui myöhemmin positiiviseksi.

17.2. Isometsä hiihti 10 kilometrin kilpailun takaa-ajo-osuuden, vaikka Suomen valmennusjohto tiesi, että doping-näytteessä oli ongelmia. Isometsä sijoittui toiseksi, mutta palkintojenjakoa siirrettiin seuraavaksi päiväksi doping-epäilyn vuoksi.

18.2. Sunnuntain sanomalehdet kertoivat Isometsän doping-epäilyistä.

18.2. Isometsältä otettu tarkistettu näyte eli ns. B-näyte osoittautui positiiviseksi. Asiasta järjestettiin tiedotustilaisuus, jossa Isometsä otti syyntapahtuneesta niskoilleen. Hän myönsi käyttäneensä HemoheS-nimistä plasmavolyymin lisääjää.

22.2. Suomen joukkue voitti kultamitalin 4 x 10 kilometrin viestihiihdossa. Yksi voittajajoukkueen jäsenistä, Janne Immonen, joutui doping-testiin.

22.2. Maailman antidopingtoimisto Wada teki yllätystestin, johon osallistui 28 urheilijaa Suomen joukkueesta.

25.2. Janne Immosen kiinnijäänti dopingista tuli julkisuuteen. Päävalmentaja Kari-Pekka Kyrö ilmoitti ottavansa vastuun dopingin käytöstä.

26.2. Immosen käry varmistui.

28.2. Wadan yllätystestin tulokset julkistettiin. Testissä jäivät kiinni suomalaishiihtäjät Harri Kirvesniemi, Mika Myllylä, Milla Jauho ja Virpi Kuitunen. Tiedotustilaisuus lähetettiin suorana kolmella televisiokanavalla (Yleisradion TV 2:ssa, MTV 3:lla ja Nelosella).

5.3. Opetusministeriö asetti kansainvälisen selvitystyöryhmän tutkimaan doping-juttua. Ryhmän johtoon valittiin hallintoneuvos Lauri Tarasti.

6.3. B-näytteiden tulokset varmistivat suomalaishiihtäjien doping-käryt.

6.3. Eduskunta alkoi käsitellä lakiehdotusta dopingin ottamisesta rikoslakiin.

20.4. Suomen Hiihtoliitto määräsi kuudelle kärähtäneelle hiihtäjälle kahden vuoden kilpailukiellot.

11.5. Hiihtoliiton lääkärit Pirkka Mäkelä ja Juha-Pekka Turpeinen saivat Suomen Lääkäriliitolta varoituksen liiton urheilulääkietiedettä koskevien ohjeiden rikkomisesta.

23.5. Lauri Tarastin johtaman selvitystyöryhmän raportti valmistui. Tarastin mukaan oli mahdollista, että Jauho ja Kuitunen eivät tiedneet saaneensa Hemothesia. Työryhmä oli havainnut viitteitä siitä, että käytöllä peitettiin epo- eli erythropoietiini-hormonin käyttöä.

27.5. Kansainvälinen Hiihtoliitto FIS vahvisti suomalaishiittäjien kahden vuoden kilpailukiellon ja valmentajien sekä lääkäreiden elinikäisen toimitsijakiellon.

26.9. Yhden miehen välimiesoikeus, oikeustieteen professori Ari-Matti Nuutila katsoi, että Milla Jauho ja Virpi Kuitunen olisi pitänyt tuomita tuottamuksellisesta doping-rikkomuksesta kolmen kuukauden kilpailukielltoon. Jari Isometsän ja Janne Immosen kahden vuoden kilpailukielloja ei Nuutilan mielestä ollut tarpeellista lyhentää. Päätöksen oli etukäteen sovittu sitovan hiihtäjiä ja Hiihtoliittoa.

12.10. Hiihtoliitto päätti viedä Jauhon ja Kuitusen kilpailukielloasian Kansainvälisen hiihtoliiton käsittelyyn. Se ei kuitenkaan anonut maastohiihtäjien kilpailukiellon lyhentämistä.

13.10. Opetusministeri Suvi Lindén ilmoitti, ettei valtio enää salli välimiesmenettelyä dopingkiistoissa.

4.11. FIS päätti, että Milla Jauhon ja Virpi Kuitusen kilpailukiellot pysyvät kahden vuoden mittaisina.

9.11. Lahden MM-kisoista tehdyn kisakirjan sisältö tuli julkisuuteen. Kirjassa sana doping mainittiin vain kerran, alkusanoissa.

Lähteet: Mitä Missä Milloin 2002 (2001, 84-86), Helsingin Sanomat, Iltalehti, Keskisuomalainen.

3.2. Tapaus Isometsä – yksi mieskö syyllinen?

Lahden MM-kisojen doping-kirjoittelun ensimmäiset jutut julkaistiin sunnuntaina 18.2.2001. Aamulla ilmestyvät sanomalehdet olivat poikkeuksellisesti etulyöntiasemassa, sillä Hiihtoliitto tiedotti myöhään lauantai-iltana (kello 22.18), että hiihtäjä Jari Isometsän doping-näytteen ensimmäisessä eli A-testissä oli ilmennyt ongelmia. Tieto ei ehtinyt esimerkiksi tv-kanavien pääuutislähetyskiin – tosin ei myöskään *Helsingin Sanomien* kaikkiin painoksiin.

Esimerkiksi Jyväskylässä jaetussa *Helsingin Sanomien* painoksessa kerrottiin premiäarisivun pääotsikossa, että ”Isometsä hiihti hopealle, mutta mitaleita ei vielä jaettu”. Ison kuvan alla todettiin, että ”Luantai oli Isometsän juhlapäivä”. Tekstissä kerrottiin, että syytä palkintojenjaon siirtämiseen ei kerrottu, ”mutta hiihtäjien doping-näytteet ovat puhtaita”.

Lehden urheilusivujen pääjuttuna oli Jari Isometsän huippuhihto, nousu MM-hopealle takaa-ajohiihdossa. Kolmen palstan kainalojutussa kerrottiin, että palkintojenjaon siirto synnytti huhumyllyn. Siirron syiksi pohdittiin mm. doping-käryä, pääsyliputta jääneiden katsojien riehumista ja pommiuhkaa. Jutussa kerrottiin tiedotteesta, jonka mukaan ”Miesten takaa-ajokilpailun päättymisen yhteydessä ilmeni ongelma, jonka vuoksi oli pakko siirtää palkintojenjakoa vuorokaudella. Siirron syy ilmoitetaan huomenna”. Tiedotteiden julkaisemisesta sellaisinaan tuli lehdille yleinen tapa Lahden MM-kisojen aikana.

Helsingin Sanomien mukaan tiedotteen tekijäksi paljastui MM-hiihtojen pääsihteeri Seppo Inananen. Lehti yritti selvittää palkintojenjaon siirtämisen syytä useilta tahoilta, muttei saanut vastausta. Doping-epäilyyn lehdessä ei uskottu, sillä MM-hiihtojen doping-testausta johtanut norjalainen Ingaard Lereim kertoi Suomen Tietotoimistolle (STT), että miesten 15 kilometrin kaikki A-näytteet olivat puhtaita. Torstaina käyty kilpailu oli ainoa miesten kisa, jonka doping-näytteet oli ehditty tutkia. Jari Isometsän ja Jari Porttilan *Karpaasin käry* -kirjan mukaan Lereim oli kuitenkin kertonut Isometsän A-näytteen positiivisuudesta Suomen joukkueen johdolle jo kuusi tuntia ennen STT:n haastattelua, joka tehtiin noin kello 18. (Isometsä – Porttila 2001, 77)

Kiireisessä uutistilanteessa puolen tunnin tai tunnin, parhaimmillaan jopa muutaman minuutin lisäaika antaa mahdollisuuden hankkia ja saada uutta tietoa. *Keskisuomalainen* hyötyi levikkialueellaan tästä *Helsingin Sanomiin* verrattuna, koska lehdellä oli myöhäisempi painoaikataulu kuin maan suurimmalla sanomalehdellä. *Helsingin Sanomien* myöhempisiin painoksiin, esimerkiksi pääkaupunkiseudulle, täsmentyneet tiedot Isometsän doping-kärystä ehtivät.

Keskisuomalainen pystyi tuoreeltaan nostamaan doping-asian MM-kisauutisointinsa pääotsikoon niin premiäarisivulla kuin urheilusivuillakin. Lisäksi toimittaja Erkki Kinnunen oli ennättänyt kirjoittaa asiasta kolumnin.

Urheilusivun pääotsikossa kiteytettiin päivän tapahtumat ytimekkäästi: ”Hopeajuhlalle doping-varjo”. Ingressiotsikon mukaan Hiihtoliitto ilmoitti myöhään illalla, että Isometsän A-näytteessä on epäselvyyksiä. Jutuissa lähtökohdaksi nousi doping-epäily, ei Isometsän loistava hiihto takaa-ajo-osuudella.

Erkki Kinnunen analysoi kolumnissaan tarkasti doping-tietojen merkitystä, vaikka oli kolumnin rakenteesta päätellen joutunut kääntämään Isometsä-asetelman pääläelleen myöhään illalla – sankarin ylle oli laskeutunut varjo. ”Ennen lauantai-illan shokkiuutista olimme kaikki varmasti samaa mieltä. Takaa-ajohiihdon MM-hopea meni oikealle miehelle. Jari Isometsä on symppis. Hauska, puhetta pulppuava veijari, joka ei jää sanattomaksi tappionkaan hetkellä. Mitähän veijari tähän sanoo? Hänen pitäisi tulla selittämään, miksi doping-näytteessä kaikki ei

ole kunnossa. Kylmää jo etukäteen”, Kinnunen kirjoitti. Hän arveli, että Isometsä voi vielä kääntää kaiken parhain päin, mutta piti epätodennäköisenä, että Isometsä enää nousisi palkintopallille.

Kinnunen kiinnitti myös kahden mieshiihtäjän, Mika Myllylän ja Janne Immosen, käsittämättömään epäonneen. Mika Myllylä ei lähtenyt sairasteluun vedoten takaa-ajokilpailun toiselle osuudelle, vaikka voitti ensimmäisenä hiihdetyn perinteisen osuuden. Hän oli jättänyt väliin myös kisojen avausmatkan, 15 kilometriä. Immoselta puolestaan hajosi side avauspäivän kilpailussa ja takaa-ajokisassa sauva. Syy selvisi kisojen päätyttyä, kun hiihdon päävalmentaja Kari-Pekka Kyrö totesi, ettei Immosen annettu hiihtää maaliin. Kyrö viittasi lausunnollaan siihen, että Immosen ei haluttu joutuvan doping-testiin.

Kinnunen veisteli, että Immoselta saattaa seuraavassa kilpailussa haljeta hiihtohaalari. Jatkuva epäonni oli jo herättänyt kokeneen urheilutoimittajan epäilykset. Myllylän hän otti kantaa suoremmin kuin Immoseen. ”Kohta ei enää tiedä, mitä Myllylä-tarinoita uskaltaisi uskoa. Tuli mieleen sellainenkin vaihtoehto, että Myllylä tiesi jo startatessaan, ettei hän hiihdä enää iltapäivällä. Jospa hän halusi vältellä doping-testiä?” Kinnunen aprikoi.

Iltalehti ei ilmesty sunnuntaisin, joten se pystyi aloittamaan doping-asian käsittelyn vasta päivää myöhemmin kuin seitsemänpäiväiset sanomalehdet.

Mustan sunnuntain jälkipyykki

Maanantaina 19.2. Jari Isometsän doping-käry oli *Helsingin Sanomien* ja *Iltalehden* pääuutinen. *Keskisuomalainen* nosti premiäarisivun ykkösjutuksi Virpi Kuitusen maailmanmestaruuden naisten takaa-ajohiihdossa. Urheilusivulla Isometsän doping-tapaus oli pääuutinen. Ratkaisua selittää se, että Kuitunen on kotoisin lehden levikkialueelta, Kangasniemeltä.

Edellisenä iltana järjestetty tiedotustilaisuus jakoi voimakkaasti mielipiteet Isometsän syyllisyydestä. Päivään mahtui myös (vielä tuolloin) hyvä uutinen, sillä Virpi Kuitunen voitti sunnuntaina maailmanmestaruuden naisten takaa-ajohiihdossa.

Voimakkaimmin asiaan otti kantaa *Iltalehti*, joka julisti etusivullaan koko sivun leveydeltä: ”Pelastakaa Jari, hiihtoherrat!”. Esiriviotsikossa huomautettiin, että Hemohes (doping-aine, jonka käytöstä Isometsä jäi kiinni) on meillä sallittujen aineiden listalla. Lehti viittasi siihen, että Anti-dopingtoimikunta ei ollut päivittänyt kyseistä ainetta luettelonsa kielletyistä ja sallituista aineista.

Urheilusivun kolumnissaan Jari Rahikainen asettui selkeästi Isometsän puolelle. ”Myös urheilija ansaitsee oikeusturvan, ja nyt tuntuu, että kenttäoikeus on toiminut liikaa tunnetasolla,

ristiriitaa tietämättä tai tiedostamatta. Jos virhe on – kuten lääkkeen osalta on – Suomen Antidopingtoimikunnan, vastuu lääkkeestä ei voi olla urheilijan. Isometsän maine on puhdistettavissa”, Rahikainen uskoi. Hän totesi, että ”ei pidä hylätä sitä mahdollisuutta, että Jari todella kertoi totuuden ja vain totuuden”. Isometsä oli edellisenä päivänä pidetyssä tiedotustilaisuudessa ottanut vastuun tapahtuneesta koko ajan itselleen. Hemohesin käyttöä hän perusteli sillä, että pelkäsi verensä hemoglobiinin ylittävän Kansainvälisen Hiihtoliiton asettaman raja-arvon 175.

Rahikainen ei ollut ainoa toimittaja, joka uskoi Isometsää. *Turun Sanomien* urheilutoimituksen esimies Kalle Virtapohja kirjoitti ensimmäisessä kommentissaan jopa oikeusmurhasta. ”Uskoin hänen selityksiinsä korkeista hemoglobiiniarvoista. Hiihtäjä selitti pelkäävänsä, ettei olisi päässyt kilpailua edeltävästä hemoglobiinitestistä läpi, ellei olisi yrittänyt alentaa hemoglobiiniin hemohes-liuoksella. Tiedän omasta kokemuksesta, että kestävyysurheilijan hemoglobiini voi olla yli raja-arvon 175 ilman keinotekoisia veren vahvistamista”, Virtapohja kirjoitti Journalis-mikritiikin vuosikirjassa 2002.

Virtapohja toteaa, että olisi kenties ymmärtänyt Isometsän valehtelevan, jos olisi tiennyt sääntökohdasta, jonka mukaan rajan ylittävän hemoglobiiniarvon takia kilpailija olisi suljettu vain seuraavasta kilpailusta, mutta kyse ei olisi ollut doping-rikkomuksesta. Hän myöntää myös suhtautuneensa väärin kansainvälisen antidopingjärjestön Wadan pääsihteerin Harri Syväsalmen lausuntoihin Isometsästä. ”Ajattelin, että siinä puhuu leipäpappi. Mies, joka tarvitsee julkisuutta oman työnsä uskottavuuden vuoksi.” (Virtapohja 2002, 97-98)

”Jo seuraavana päivänä ymmärsin tehneeni virheen. Kenties Syväsalmen uskottavuutta silmissäni laski se, että hän oli saanut sakot lahjoman vastaanotosta muutama vuosi aiemmin. Vanha rike leimasi hänet minun mielessäni epäluotettavaksi lähteeksi. Vahingon kärsivät lopulta lukijani”, Virtapohja toteaa. Hänen mukaansa joskus toimittaja tekee kiireessä vääriä ratkaisuja, joiden virheellisyys paljastuu vasta myöhemmin. (Virtapohja 2002, 98)

*Iltalehde*ssä Juhani Melart korosti kolumnissaan Virpi Kuitusen maailmanmestaruuden merkitystä. ”Virpin hiihto eritoten takaa-ajon ratkaisuosuudella häivytti jopa sen perin matalan mielialan, jonka Jari Isometsän doping-käry heti pyhäaamusta loi.”

”Hiihdon musta päivä”, *Iltalehti* otsikoi pääkirjoituksensa. Pääkirjoituksen laatija sekä ymmärsi Isometsää että ihmetteli tämän epäjohtamukaisuutta. ”Voi sinänsä ymmärtää, että luonnostaan korkeat veriarvot ahdistivat Isometsää.” ”Kun Isometsä tiesi ongelman, miksi hän yhä vahvisti veriarvojaan alppimajassa?” lehti kysyi. Se arvosteli myös tunarointia asian

tiedottamisessa ja arveli, että STT:n doping-uutinen asettui hieman uuteen valoon. ”Sen laatimisessa tunaroiitiin, mutta jollakin tavalla siinä oltiin siis oikeilla jäljillä”, lehti arvioi.

Helsingin Sanomat otti kantaa tapaus Isometsään pääkirjoituksessaan, jonka mukaan Hiihtoliitto oli selityksen velkaa Isometsän asiassa; kuinka paljon hemoglobiiniarvoihin liittyvistä ongelmista liitossa on tiedetty? Lehti ei pitänyt myöskään mahdollisena, että Isometsälle doping-aineen hankkinut henkilö voisi jäädä tuntemattomaksi.

Helsingin Sanomien mielestä Isometsän doping-käry heitti varjon koko Suomen hiihtojoukkueen ylle. ”Kansainvälinen media pitää huolen siitä, että Suomen tähänastisia saavutuksia ja mahdollisia tulevia menestyksiä katsellaan doping-lasien lävitse.”

Myös *Helsingin Sanomat* viittasi menestykselliseen oikeuskamppailuun, jota Hiihtoliitto oli käynyt Suomen Tietotoimistoa vastaan. Lehden mukaan ”Isometsän käry pistää helposti ajattelemaan, kuinka puhtaita jauhoja Hiihtoliiton pussissa onkaan”.

Urheilutoimittaja Juhani Syvänen kiitteli kolumnissaan Isometsää siitä, että tämä tunnusti tekonsa. Hän vertasi tiedotustilaisuutta Martti Vainion kiertelyyn dopingista paljastumisen jälkeen Los Angelesin olympiakisoissa 1984. ”Omalta osaltaan Isometsä kertoi kärystään totuuden, mutta ei avustajistaan. Urheilun alakulttuurille tunnusomaista on, että se ei tunne yhteisvastuuta. Jos tulee vastoinkäymisiä, urheilija panee vain oman päänsä vadille. Hän säästää johtajat, valmentajat ja lääkärit.” Syväsen mielestä Lahden kisat olivat ”hyvä opetus hiihtopomoille siinäkin mielessä, että dopingin kanssa ei sovi hurskastella, vaikka Jari Räsänen onkin voittamassa oikeusjutun STT:stä”.

Urheilutoimituksen esimies Ilkka Kulmala pohti ongelman laajuutta *Keskisuomalaisessa* samanlaisin aavistuksin kuin *Helsingin Sanomien* pääkirjoituksen laatija. Kulmalan mukaan ”on vaikea kuvitella, että Isometsä olisi yksin ja vain Isometsänä manipuloidun tuotteensa takana”. Hänen mielestään Isometsän käry kyseenalaisti koko suomalaisen huippu-urheilun.

”Nykyajan huippu-urheilijoilla jyskyttää ympärillään mammuttimainen koneisto, täytyy jyskyttää. En jaksa uskoa, että dopingiin turvautuminen olisi yksinäisen ihmisen päänäpistö aamuna, jolloin ankea harjoituslenkki työntää oksennuksen suuhun ja epätoivon päänäpistö”, Kulmala totesi kolumnissaan.

Seuraavan päivän (20.2.2001) *Keskisuomalainen* asettui pääkirjoituksessaan vastakkaiselle linjalle kuin Kulmala. Pääkirjoituksen mukaan Isometsän hopeamitalin menetys perustuu sääntöihin, mutta ratkaisu vaikutti silti oikeusmurhalta.

”FIS:n (Kansainvälinen Hiihtoliitto) päätös on kohtuuton urheilijalle. Jari Isometsä ei ole langennut dopingiin, kun hän on kamppailut pulmallisen hemoglobiiniarajansa kanssa. Doping-

jahti on etenemässä älyttömyyksiin niin kuin usein käy silloin, kun kirkasotsaisesti ryhdytään taisteluun jotakin huonoksi koettua ilmiötä vastaan. Myös dopingin torjunnassa on luvallista käyttää tervettä järkeä. Nyt se tuntuu unohtuneen”, lehti arvioi. ”Jari Isometsä on rehti, aito ja suorasanainen urheilija. Hän esiintyi elämänsä tiukimmassa tilanteessa tyylikkäänä, puolisonsa Johanna hillittynä tukena rinnallaan. Isometsä kiistatta kohelsi, mutta seuraukset ovat suhteettomat eikä valitustietä ylemmäksi taida löytyä. Tilastoissa Isometsä ei näy hopeamitalistina, vaikka hän sitä moraalisesti ja todellisuudessa on”, *Keskisuomalainen* linjasi.

Lehden pääkirjoituksen ja urheilutoimittajien kolumnien päinvastaisia näkemyksiä voi pitää yllättävinä varsinkin, kun yleensä nimenomaan urheilutoimittajien väitetään olevan sidoksissa kuvaamiinsa kohteisiin. Perkon (2001, 45) mukaan symbioosi journalismissa, eräänlainen avoliitto tai kohtalonyhteys vaikuttaa enemmän tai vähemmän kaikessa journalismissa, mutta kaikkein voimakkaimmin urheilujournalismissa. Perko toteaa, että urheilujournalismissa sopuisan yhdessäolon muodostavat penkkiurheilijat, journalistit ja urheilijat sekä heidän valmentajansa, seuransa lajiliittonsa, urheilujohtajansa ja sponsorinsa sekä edelleen media ja median kuluttajat.

Iltalehden tapaukseen Perkon tulkinta sopii; lehti teki vuosien varrella useita myönteisiä juttuja Isometsästä, mm. esitteli hänen rakentamishankkeensa erittäin laajasti. *Keskisuomalaisen* urheilutoimitus puolestaan otti kriittisen kannan, mutta lehden pääkirjoituksen laatija dopingia ymmärtävän näkökulman. Yksi mahdollisuus on, että lehti halusi olla samoilla linjoilla kuin suuri yleisö. Vaikka doping jakoi suomalaisten mielipiteet, lehtien yleisöosastoihin, niiden kuumille linjoille sekä internet-sivuille tulvi Isometsää ja myöhemmin muita dopingista kiinnijääneitä hiihtäjiä tukevia kirjoituksia ja suullisia kommentteja.

Henkilöjuttuja, taustojen penkomista ja ministerin mukaantulo

Vaikka kommentit Isometsän tapauksesta vaihtelivat melkoisesti, tarkastellut kolme sanomalehteä nostivat uutisoinnissa tuoreeltaan (maanantaina 19.2.) esiin jokseenkin samanlaisia kysymyksiä ja teemoja, joihin kuului aiemmin lueteltujen kokonaisuuksien lisäksi pohdiskelu dopingtapauksen vaikutuksesta Lahden MM-hiihtojen ja Hiihtoliiton sponsorointisopimukseen. Silmiinpistävää oli *Iltalehden* pääotsikkojen suora kantaottavuus – lehti valitsi myös uutispalstoilla heti puolensa.

Seuraavana päivänä uutislinjauksissa oli jo merkittäviä eroja. ”Isometsälle sataa työtarjouksia. Jarin verenuovutuskin olisi ollut dopingia”, *Iltalehti* otsikoi kansijuttunsa 20.2. Uutissivulla lehti kertoi, että ”Suomen Antidopingtoimikunnan puolustus hiihtäjä Jari Isometsän doping-jupakassa horjuu”.

Suomen jääkiekkomaajoukkueen lääkäriin Juhani Ikosen haastatteluun nojautuen lehti kirjoitti, että Antidopingtoimikunnan kieltolausekkeen perusteella myös hiihtomaajoukkueen lääkärin Isometsälle tarjoama verenuovutus hemoglobiinitason laskemiseksi olisi ollut kiellettyä fysiologista manipulointia.

Iltalehti kertoi myös laajassa jutussa, että Isometsä harkitsee jutun viemistä oikeuteen. Esiri- viotsikkoon sisältyi selkeä kannanotto: ”Antidopingtoimikunta myöntää ongelmat ja miettii mo- kansa hintaa.”

Isometsän saamista työpaikkatarjouksista kertova juttua voi pitää tyypillisenä iltapäivälehd- en jatkojuttuna. Kun varsinainen uutinen on kerrottu, pääotsikoissa asioista kerrotaan usein henki- löiden kautta, vaikka asioiden ja ilmiöiden taustoja selvitettäisiin sisäsivun jutuissa.

Helsingin Sanomat (20.2.) ei nostanut enää dopingia tärkeimmäksi MM-kisauutiseksi, vaan suurmäen kilpailun. Lehti taustoitti kuitenkin laajasti doping-asiaa kertomalla alppimajan vaiku- tuksista ja hemoglobiinin merkityksestä. Selvityksen perusteella jutuissa asetettiin kyseenalaisek- si Jari Isometsän väite siitä, että hän olisi joutunut Kansainvälisen hiihtoliiton tiukan hemoglo- biinirajan uhriksi jäädessään kiinni doping-testissä. Lehti kertoi selvitysten perusteella, että Iso- metsän hemoglobiiniarvo ylitti Lahdessa sallitun rajan reilusti.

Urheilutoimittaja Juhani Syvänen jatkoi näkökulmassaan doping-keskustelua hiihtomaiden naapurisovun näkökulmasta, sillä varsinkin Norjassa syytökset Suomen hiihtoa kohtaan olivat rajuja. Hän kehotti Suomen joukkueen johtoa viheltämään pelin poikki. ”Paras tapa puolustautua on panna koko joukkue doping-testiin”, Syvänen esitti.

Keskisuomalainen (20.2.) nosti etusivulleen urheilusta vastaavan kulttuuriministerin Suv- i Lindénin, jonka mukaan ministeriö vaatii jatkossa kaikilta lajiliitoilta selvitykset niiden antido- ping-työstä. Urheilusivulla pääjuttuna olivat hiihtäjä Ari Palolahden korkeat veriarvot.

Urheilutoimituksen esimies Ilkka Kulmala pohti kolumnissaan hiihtäjä Mika Myllylään koh- distuneita doping-epäilyjä. Nämä johtuivat siitä, että Myllylä oli jättänyt MM-kisoissa jo kolmen matkan hiihtämisen väliin.

Kulmalan mukaan ”epäily jää aina”, vaikka Mika Myllylä ei ollut koskaan kärynnyt dopin- gista. ”Huippu-urheilu heiluu näinä päivinä sellaisissa sfääreissä, joissa mikään ei riitä, mikään ei vakuuta.” (Keskisuomalainen 20.2.2001)

Lehtien kirjoittelua Myllylästä ennen hänen kiinnijäämistään dopingista tarkastelen laajemmin luvussa 5.

Keskiviikkona 21.2. lehdet käsittelivät jo neljättä (*Ilta-lehti* kolmatta) päivää peräkkäin Isometsän doping-tapausta. Kun uutta tietoa oli niukasti tarjolla, tuoreita näkökulmia oli melko vähän. Urheilutoimittajilla oli kuitenkin selvästi yritystä viedä asiaa eteenpäin.

Helsingin Sanomat nosti doping-asian pääteemaksi alppimajat, joiden kieltämistä Maailman antidopingtoimisto Wada lehden mukaan harkitsi. Urheilijat käyttivät Lahdenkin MM-kisojen edellä alppimajoja, joilla tarkoitetaan elämistä oloissa, jotka vastaavat vuoristo-olosuhteita. Menetelmällä nostetaan urheilijoiden veriarvoja. Alppimajalaitteistoja on useiden huippuhihtäjien kotona.

Jussi-Pekka Reponen totesi urheilusivun kommentissaan, että Jari Isometsä otti tietoisien riskien käyttäessään alppimajaa, kun Isometsän veriarvot olivat luonnostaan lähellä sallittua rajaa. Samalla sivulla Juhani Syvänen iloitsi kolumnissaan, että ”naishiihtäjät ovat pelastaneet Suomen maineen Lahdessa”. Hänen mukaansa Virpi Kuitusen nopea nousu eliittiin on pannut pahan kelon laulamaan. ”Jos kerran Isometsän verta on manipuloitu, niin miksei myös Kuitusen? Kuitusella on kuitenkin alibi. Hänet on testattu ja testit kertovat, että vilppiä ei ole tapahtunut.”

Syväsen kommentti voi jälkikäteen tuntua myönteisten asioiden etsimiseltä hiihdon kriisin keskellä, mutta ilmestymispäivänään teksti oli perusteltu. Kuitunen ei jäänyt kiinni doping-testissä voitettuaan takaa-ajohiihdon, vaan vasta myöhemmin. Itse asiassa Syväsellä oli niin luotettavaa tietoa doping-testistä kuin toimittajalla voi näissä oloissa olla.

Helsingin Sanomat julkaisi Jari Isometsän asianajajan Ari Huhtamäen lähettämän tiedotteen kokonaisuudessaan. Tiedotteessa todettiin, että Isometsä ryhtyy toimiin hänelle langetetun kilpailukiellon poistamiseksi. Tiedotusvälineelle lähetetyn tiedotteen julkaiseminen sellaisenaan on hyvin harvinaista. Doping-asiassa tiedotteiden tarkalla julkistamisella päästiin parempaan täsmällisyyteen kuin lehtijutuissa. Toisaalta ilmiö kertoi siitä, että lakimiesten rooli urheilussa ja lehtien urheilusivulla oli noussut merkittäväksi STT:n doping-jutun ja pesäpalloilun sopupeliskandaalin jäljiltä.

Keskisuomalaisessa (21.2.) Ilkka Kulmala jatkoi kolumnissaan pohdintaa siitä, kuka kohteli kaltoin ja ketä. Vaikka lehden pääkirjoituksessa edellisenä päivänä ymmärrettiin Isometsää, Kulmala totesi, että ”Jari Isometsää on kohdellut kaltoin ennen kaikkea Jari Isometsä”. Kulmalan mukaan Isometsä oli tiennyt sataprosenttisen varmasti toimineensa väärin, kun sai vierasta ainetta elimistönsä. ”Sunnuntaina hän sanoi poistuvansa rehtinä lappilaisena näyttämöltä, totesi kaiken olevan ohi. Nyt hän jo jaarittelee, pyörittää epäolennaisuuksia kuin peiteaineita, kerätäkseen tietämättömiltä sympatiapisteitä, häivyttääkseen doping-rikkeensä jonnekin

takahorisonttiin”, Kulmala kirjoitti. Hänen mukaansa jälkipolemiikilla ja onnettomilla selityksillä ei doping-ongelmaa urheilusta poisteta.

Näin *Keskisuomalaisessa* lukijoille tarjottiin tapaus Isometsästä kaksi erilaista selitysmallia. Suomalaisten urheilumenestystä ensisijaisesti arvostaville löytyi ehkä mieluuisimpia mielipiteitä lehden artikkelisivulta, urheiluun kriittisesti suhtautuvalle urheilusivulta. Oletukset urheilutoimittajien sidonnaisuudesta kohteisiinsa eivät tässä tapauksessa täyttyneet.

Iltalehdessä (21.2.) doping-jupakkaa ei enää nostettu etusivulle, mutta urheilusivun pääjutuksi kuitenkin. Sen mukaan hiihdon valmennusjohto keskusteli erikoisluvusta Kansainvälisen hiihtoliiton kanssa ennen Lahden MM-kisoissa hiihtäjien korkeiden hemoglobiiniarvojen takia. Lupia ei kuitenkaan haettu.

Jari Rahikainen jatkoi kolumnissaan Isometsä-teemaa. Hän kritisoi epäsuorasti asian käsittelyä tiedotusvälineissä. ”Isometsän tapauksen jatkokäsittelyä tulee tiedottaa tavalla, joka ei heijastu hiihtäjien kasvoille. Mutta minkäs teet, kun kaikki tuutit ja lehdet ovat täynnä tarinoita, joita lapsille luettaessa sanotaan saduiksi.”

Menestys toi helpotusta urheilutoimittajille ja vaimensi doping-keskustelua

Suomalaisten hyvä menestys MM-kisoissa ja usko siitä, että doping-tapaukset jäävät Jari Isometsään toivat vähitellen tilaa perinteisemmälle, urheilumenestykseen painottuvalle urheilujournalismille, vaikkei dopingia unohdettu.

Keskiviikkona 21.2. Pirjo Manninen ja Kati Sundqvist ottivat kaksoisvoiton naisten sprinttihihdossa ja seuraavana päivänä Suomi voitti miesten 4 x 10 kilometrin viestin. Kultamitaliuitset olivat kaikkien lehtien pääjuttuja kilpailujen jälkeisinä päivinä.

Helsingin Sanomat jatkoi tutkimuslehdistä aktiivisimmin doping-taustojen selvittelyä myös suomalaisten upean urheilumenestyksen keskellä. Kokonaisuutta täydensivät myös asiantuntija-artikkelit lehden Vieraskynä-palstalla. Myös *Keskisuomalaisessa* asian selvittely oli laajaa, mutta lehdellä oli (ja on) selvästi vähemmän resursseja paneutua taustojen penkomiseen kuin maan suurimmalla sanomalehdellä. *Iltalehtikään* ei menestyksen hetkellä jättänyt doping-teemaa, mutta tyytyi passiivisempaan rooliin kuin Isometsän tapauksen käsittelyn alkupäivinä.

Kolumnissaan Yhdet häät ja yhdet hautajaiset Jari Rahikainen iloitsi naishihtäjien menestyksestä, mutta pohti myös suomalaista valmennusjärjestelmää. ”Jyväskylä-keskeinen tiedevalmennus erilaisine lääketieteellisine rajatapauksineen joutuu kuriin ja nuhteeseen”, hän ennusti. ”Mistä helvetistä Isometsä voi tietää mitään Hemoheisistä, jota käytetään yleisemmin vain leikkauspotilaiden hoidossa, jos näitä lääketieteen suomia porsaanreikiä olisi tutkittu.” (Iltalehti 22.2.2001)

Keskisuomalainen palasi pääkirjoituksessaan (23.2.) Isometsän tapaukseen. Sen mukaan Suomen Hiihtoliiton esiintyminen Isometsän asiassa osoitti, että järjestöä johdetaan heikosti. ”Hiihtoliitolta puuttuu jämää ja määrätietoinen johto. Liitto seilaa kuin kapteeniton laiva.”

Suomen miesten viestijoukkueen ensimmäinen arvokisavoitto 25 vuoteen palautti urheilutoimittajien uskoa suomalaiseen hiihtoon. ”Torstai oli toivoa täynnä ja se palautti hymyn mieshiihtäjien kasvoille. Suomi voitti viestin kaikkien yllätykseksi. Se oli parasta mahdollista terapiaa suomalaisen mieshiihtäjän haavoitetulle sielulle”, iloitsi Juhani Syvänen kolumnissaan. (*Helsingin Sanomat* 23.2.2001)

Keskisuomalaisen Erkki Kinnunen näki viestimenestyksessä enemmän kuin yhden voiton. ”Merkitystä oli sillä, että suomalaiset mieshiihtäjät pesivät kasvonsa kaikkien edessä. Paitsi, että he voittivat, he asettuivat alttiiksi myös sille vaihtoehdolle, että he joutuvat doping-testiin. Se on selkeä viesti. Suomalaisilla ei ole mitään sellaista salattavaa, joka paljastuisi nykyisin dopingmenetelmin. Isometsä oli ehkä sittenkin yksinäinen susi.” (*Keskisuomalainen* 23.2.2001). Toimittajan kommentti sisältää ajatuksen, että käyttää saa, kunhan ei jää kiinni.

Iltalehden Jari Rahikainen piti menestystä suloisena kostonä. ”Lahdessa on kirjoitettu monenlaista nuolenpäästä ja neulanpäästä historian lehdille, mutta yksi hienoimmista sivuista on miesten viestin kulta: koston sulaisuus. Sillä vaikka selvimmin Suomea on suolannut Norjan media, katalan katkeruuden lähde osoittaa norskien joukkueen sydämeen, josta muuten päävalmentaja puuttuu alkoholiongelmansa vuoksi.” (*Iltalehti* 23.2.2001)

Isometsän puolelle asettunut *Iltalehti* jatkoi valitsemallaan linjalla. Se kertoi mieshiihtäjien MM-kullasta urheilusivujensa pääjutussa Jari Isometsän kautta. ”Tuolla olisi ollut kiva olla”, Isometsä kommentoi hiihtomenestystä *Iltalehden* (23.2.) mukaan.

Viestipäivänä tapahtui paljon muutakin: Suomen joukkue joutui illalla Maailman antidopingtoimiston yllätykseen. *Iltalehti* (24.2.) piti pääkirjoituksessaan testiä tarpeellisena ”maailmalla nostatettujen epäluulojen hälventämiseksi”. *Helsingin Sanomien* Juhani Syväsen mielestä suomalaiset hiihtäjät olisi pitänyt panna testiin jo Isometsän kärytessä.

Iltalehden suunnanmuutos

Iltalehti veti yhteen kisaviikkoa viikonloppunumerossaan. Sen mukaan Suomen joukkueen menestys paransi doping-skandaalin ryvettämää kisatunnelmaa. Lehti kuitenkin muistutti, että ”mitalit eivät saisi kuitenkaan johtaa ongelman unohtamiseen”. (*Iltalehti* 24.2.2001)

Myös *Iltalehdessä* urheilutoimituksen ja pääkirjoituksen laatijan näkemykset poikkesivat toisistaan. ”Keskustelu on vahvistanut, että Jari Isometsän tuomio oli perusteltu. Kun

huippuhiittäjän suoniin lorotetaan desilitroitain sairaalalääkettä, on tempusta tietenkin sovittava joukkueen lääkärin ja muun johdon kanssa. Menetelmä on selkeästi kielletty. Vetoaminen jonkin tuotemerkin puuttumiseen yhdeltä listalta on näennäsjuridista temppuilla.”

Pääkirjoitus poikkesi selvästi muusta doping-asian käsittelystä *Iltalehdessä* saman viikon aikana. Aiemminhan lehti oli selkeästi asettunut Isometsän puolelle, vaikka jo ensimmäisessä asiaa koskeneessa pääkirjoituksessa ihmeteltiin Isometsän kertomuksen epäjohdonmukaisuutta.

Saman lehden urheilusivulla jatkettiin suomalaisen valmennusjärjestelmän moittimista. Kokeneen urheilutoimittajan Juhani Melartin mukaan ”Suomalaista hiihdon valmennusjärjestelmää on kiitetty, mutta kaiken Lahdessa nyt tapahtuneen jälkeen, se saa ottaa osavastuun Jari Isometsän tekosesta. Millään ei voi välttyä siltä vaikutelmalta, ettei systeemissä vasen käsi läheskään aina tiedä mitä oikea tekee. Huippu-urheilu on tänä päivänä timantinkovaa bisnestä, eikä siinä ole sijaa nyt paljastuneelle asiain hallinnan hataruudelle”, Melart kirjoitti. (Iltalehti 24.2.2001)

Kannanotto on ehkä kovin toimittajan yksittäinen mielipide, joka Isometsän tapauksen jälkeen esitettiin tutkituissa lehdissä. Kommentissa ei siis pidetä dopingia ongelmana, vaan sitä, ettei valmennusjärjestelmässä asioita hallita kunnolla ja pystytä estämään urheilubisnestä haittaavien asioiden esiintuloa.

Keskisuomalaisen päätoimittaja Erkki Laatikainen piti lauantaikolumnissaan (24.2.) hiihtomaiden sanasotaa paljolti turhanaikaisena. ”Sensaatiouutisointi ja kumppanivaltioiden urheilijoiden kyseenalaistaminen on psykologista taistelua, jossa on mukana hurttia huumoria, mutta samalla tuimaa vahingoittamisen tahtoa.” Laatikainen huomautti, että jokaisen maan urheilijoista saattaa löytyä dopingiin tietoisesti tai vahingossa hairahtuneita. ”Rajanveto on kaiken lisäksi joskus hankalaa ja kiistanalaista niin kuin korkeiden hemoglobiiniarvojen Jari Isometsän tapaus osoittaa.”

Sekä Juhani Syvänen (Helsingin Sanomat 24.2.) että varsinkin Erkki Kinnunen (Keskisuomalainen 24.2.) harmittelivat Virpi Kuitusen asemaa. ”Hänen maailmanmestarina antamansa näyte oli puhdas ja olettaa voi, että hän läpäisee myös Suomen antidopingtoimikunnan testin”, Syvänen totesi. ”Harmittaa Kuitusen puolesta, että hän meni voittamaan sen kultansa pahimpana mahdollisena päivänä. Samana päivänä, kun Isometsä tuli tummassa puvussa oman hiihtouransa hautajaisiin. Isometsän infon muistavat kaikki vielä kahden vuoden kuluttuakin. Kuitusen kultamitali on silloin jo haalistunut monien uusien suomalaisten urotekojen alle, valitettavasti”, Kinnunen kirjoitti.

Isometsä-viikon yhteenveto

Mitä kolmen lehden suhtautuminen Jari Isometsän doping-tapaukseen sitten kertoi urheilujournalismista?

Alkutyrmistyksen jälkeen asiaa käsiteltiin monipuolisesti. ”Ensin otettiin käsittelyyn urheilujohtajat ja valmentajat, sitten tehtiin taustajuttuja rahoittajista. Seuraavaksi olivat vuorossa lääkärien lausunnot. Sitten tulivat poliitikot mukaan vaatimuksineen, ja samaan aikaan ulkomailta alkoi kantautua Suomen hiihtoa kritisoivia kannanottoja”, toimittaja Leena Härkönen listasi viikon tapahtumia *Helsingin Sanomien* Sanojen takana -palstalla 25.2.2001.

Härkösen haastattelema Kalle Virtapohja totesi, että ratkaiseva käänne oli lakimiehen ilmaantumisen kuvioihin: se viimeistään lopetti sympatian Isometsää kohtaan.

Osa toimittajista tunsivat sympatiaa vanhaa mediasuosikkia Isometsää ja hänen rehellisyyttään kohtaan, mutta Härkösen mukaan asenne muuttui nopeasti. ”Syynä oli Isometsän jyrkkä ilmoitus, ettei hän paljasta piikittäjän henkilöllisyyttä.”

Isometsän painuminen taustalle, kun Suomi sai kultamitaleita, oli ymmärrettävää, sillä uudet tapahtumat vievät normaalisti huomion entisiltä.

Urheilutoimittajien käsittely yhtenä ryhmänä on oikeastaan epäoikeudenmukaista – niin kuin kaikkien tiedotusvälineiden niputtaminen mediaksi, joka ikään kuin olisi yhtenäinen kokonaisuus, jossa kaikki olisivat samaa mieltä. Kolmen lehden vertailu osoitti, että urheilutoimittajia ei ole valettu samasta muotista. Tunnetun urheilusankarin kiinnijäänti urheilun sääntöjen rikkomisesta jakoi toimittajat voimakkaasti.

Joitakin hyvin tavallisia piirteitä Isometsä-journalismissa kuitenkin oli. Urheilujärjestön herrojen haukkuminen, aiheesta tai joskus aiheetta, on urheilusivuilla vakiintunut ilmiö. Jos kaivattua menestystä ei tule tai vaikkapa urheilijoiden valinnat arvokisoihin ovat kiisteltäviä, toimittajat löytävät syntipukin urheilujärjestöistä.

Tässä tapauksessa Hiihtoliitto ja sen johtajat joutuivat tulilinjalle ennen kaikkea huonon tiedotuksen takia. Toimittajat syyttivät Hiihtoliittoa niin salailusta kuin tökeröstä tiedottamisesta. ”Hiihtoliitto näyttää noudattavan muutenkin menneen maailman tiedotuspolitiikkaa. Kun kohu Isometsän tapauksessa kävi kiivaimmillaan alkuvuikosta, joukkueen valmennusjohto ja lääkärit kielsivät urheilijoiden haastattelutilaisuuksissa Isometsään liittyvien kysymyksien esittämisen. Omituista aikuisten ihmisten hyysäämistä.” (Jussi-Pekka Reponen, *Helsingin Sanomat* 25.2.2001)

Myöhemmin osoittautui, että Hiihtoliiton niukalle tiedotuslinjalle oli syynsä. Kerrottiin vain se, mikä oli kussakin tilanteessa pakko.

Lehtien toimittajilla oli selkeä halu selvittää Isometsän doping-tapausta syvällisesti, mutta näytön saaminen doping-kysymyksissä on erittäin vaikeaa ellei mahdotonta.

3.3. Tapaus Immonen – päävalmentaja ilmoittautui vastuunkantajaksi

Toinen suomalaisen hiihtäjän doping-käry paljastui sunnuntaina 25.2. Hiihtäjän nimeä ei julkaistu, mutta tiedotusvälineet päättelivät aivan oikein, että kyseessä oli Janne Immonen. Lehtien suhtautuminen dopingiin tiukkeni, kun varmistui, että doping-asiassa ei ole kyse vain Jari Isometsästä, vaan laajemmasta ongelmasta.

Uutisiin nousivat entistä vahvemmin talousasiat, kuten Hiihtoliiton sponsorien tulossa ollut vetäytyminen lajin tukemisesta ja Hiihtoliiton valtionapujen menetys. Maastohiihdon päävalmentaja Kari-Pekka Kyrö, josta myöhemmin tuli koko doping-keskustelun keskeinen henkilö, ilmoitti ottavansa vastuun doping-käryistä itselleen. Hiihtoliiton lääkärit Pirkka Mäkelä ja Juha-Pekka Turpeinen erosivat tehtävistään, koska kokivat joutuneensa leimatuiksi ja loukatuiksi.

Maanantaina 26.2. *Helsingin Sanomien* pääuutinen ei kuitenkaan ollut Janne Immonen, vaan lehden oma skuuppi, jossa kerrottiin, että vantaalaiselle huoltoasemalle jo ennen hiihdon MM-kisoja unohtuneesta Hiihtoliiton lääkärilaukusta oli löytynyt kuusi käytettyä nestetiputuspusia, jotka olivat paljastuneet verenohennuslääkkeiksi. Lehden todennäköisesti poliisilähteistä saamien tietojen mukaan laukussa oli muitakin doping-aineita.

Helsingin Sanomat otti kantaa dopingiin pääkirjoituksessaan. Urheilusivulla uusimpia tapahtumia kommentoi kaksi urheilutoimittajaa. Lehden virallisen kannan mukaan ”vain täydellinen avoimuus voi enää auttaa Hiihtoliittoa”. Sen mukaan suomalaisen maastohiihdon maine oli mennyt pitkäksi aikaa. ”Suomen Hiihtoliitolle tulee Lahdesta katastrofi vailla vertaa”... ”Tapahtuneen valossa ei olisi enää suurikaan yllätys, jos kiinnijääneitä olisi enemmänkin.” (*Helsingin Sanomat* 26.2.2001)

Lehden urheilutoimituksen esimies Ari Pusa huomautti, että Suomi on ollut virallisesti puhtaan urheilun edelläkävijä. Pusa totesi pääkirjoituksen laatijan tavoin, että doping-käryt pilasivat Suomen Hiihtoliiton maineen pitkäksi aikaa. Hän vaati myös, että seuraavissa arvokisoissa Hiihtoliiton pitää kohentaa tiedottamistaan.

Juhani Syvänen vaati näkökulmassaan päävalmentaja Kari-Pekka Kyrön eroa. Hiihtoliiton puheenjohtajaa Paavo M. Petäjää hän syytti medialle valehtelusta. Toimittajat syyttävät valehtelusta henkilön nimen mainiten hyvin harvoin, koska väite on raskas ja voi johtaa oikeustoimiin. Tällä kertaa Petäjä joutui itse myöntämään, että hän oli tiennyt Immosen tapauksesta, vaikka oli aiemmin samana päivänä väittänyt toisin.

Iltalehden kolumnissa Jari Rahikainen arvosteli Paavo M. Petäjää. Otsikko kertoi paljon: Pettäjän tie. Rahikaisen mukaan Suomen hiihtourheilu oli ”pitkän elinkaarensa pahimmassa kriisissä, jota ei sanoin kannata edes yrittää kuvailla”. Hänen mukaansa ”viimeistään tämän jälkeen on pakko tunnustaa, että nyt on langennut epäilyksen varjo Suomen hiihtohistorian suurimpienkin saavutusten päälle”. Toimittaja, joka uskoi viikkoa aikaisemmin Jari Isometsän viattomuuteen, uskoi siis koko hiihtourheilun kriisiin.

Keskisuomalaisen kolumnissa Ilkka Kulmala näki koko urheilun olevan uhattuna, jos Hiihtoliiton sotkua ei selvitetä. ”Nyt on se hetki, jolloin tämän lässytyksen ja hyssyttelyn on pakko loppua. Esiriput on repäistävä alas ja huippu-urheilu, tämä muodottomaksi syötetty ja taloudellisen edun tavoittelijoille aivan liian houkutteleva viihdepallo, on esiteltävä kaikelle kansalle sen kaikessa raadollisuudessaan. Muuten se on ohi. Eikä urheilua enää ole.” (Keskisuomalainen 26.2.2001)

Keskisuomalainen vaati pääkirjoituksessaan, että ”Suomen talviurheilua nyt odottava pyykinpesu oli tehtävä perusteellisesti ja täysin avoimesti, mutta yliyönteihin syyllistymättä ja kenenkään oikeusturvaa loukkaamatta”. Lehden mielestä kahtakaan doping-tapausta ei saa yleistää koko joukkuetta koskevaksi toimintamalliksi. Lehden mukaan jokainen urheilija päättää itse, miten suhtautuu suorituskykyä parantaviin menetelmiin.

Tiistaina 27.2. doping-kirjoittelu laajeni entisestään. *Iltalehti* käsitteli asiaa peräti 11 sivulla ja myös pääkirjoituksessaan. Edellisenä päivänä lehti ei ollut ottanut kantaa tapaukseen. Lehti arvosteli Hiihtoliiton johtoa pätemättömyydestä tehtäväänsä. Se myös ennusti, että koko joukkueen testitulokset voivat tuottaa uusia ikäviä uutisia.

Lehden uutissivulla keskeiseksi teemaksi nostettiin STT:n doping-jutun oikeuskäsittely. Lehti kertoi koko sivun jutussaan, että päävalmentaja Kari-Pekka Kyrö ja lajijohtaja Antti Leppävuori vaativat korkeimmassa oikeudessa yhteensä 700 000 markan korvauksia.

Urheilusivujen pääjutussa pohdittiin, milloin ja miten Janne Immonen sai doping-ainetta. Lehdessä selvitettiin myös mm. Hiihtoliiton lääkärilaukun sisältöä, ulkomaisten lehtien suhtautumista suomalaishiihtäjien doping-tapauksiin sekä sitä, että sponsorit olivat purkaneet sopimuksensa Hiihtoliiton kanssa.

Urheilutoimittaja Ola Timonen valitteli, että Hiihtoliiton toimitusjohtajan Esa Klingan roolin selvittäminen oli jäänyt liian vähälle huomiolle. Hän arvioi, että maastohiihtäjien mustamaalaa Suomi-kuva ei vanhene aikoihin. ”Suomi on leimattu samoille viivoille DDR:n ja Kiinan kanssa. Kiitos amatöörimäisten sähläreiden. Monet käyttävät kiellettyjä keinoja, mutta vain typerykset jäävät niistä kiinni”, Timonen kirjoitti.

Jari Rahikainen arvioi, että Maailman antidopingtoimiston Wadan testeissä yhden mieshiihtäjän näyte on positiivinen. Hän kiitti ironisesti Kari-Pekka Kyrön johtamaa tieteellistä valmennusta siitä, että ”sen toiminta on riittänyt avaamaan silmät, miten sisältä mädännäiseksi joku organisaation osa voi päästä ollessaan kaiken kontrollin tavoittamattomissa ja arvostelun yläpuolella”. (Iltalehti 27.2.2001)

Esa Klingan roolia pohti myös Ari Pusa kommentissaan *Helsingin Sanomissa*. ”Hän tarkastaa liiton laskut, myös apteekkiostot ja lääkkeet. Jos hän ei ole näin tehnyt, hän on laiminlyönyt tehtäviään.” Pusa kiinnitti huomiota siihen, että Hiihtoliitto yritti pitää loppuun asti kiinni siitä, ettei dopingin käyttö ole ollut järjestelmällistä ja ylhäältä johdettua.

Niin *Helsingin Sanomat* kuin *Keskisuomalainenkin* jatkoivat doping-asioiden selvittelyä. *Keskisuomalainen* nosti etusivunsa pääjutuksi Jyväskylässä toimivan Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen Kihun toiminnan. Lehti kertoi, kuten myös *Helsingin Sanomat*, että Hiihtomaa-joukkueen eronnut lääkäri Juha-Pekka Turpeinen oli kehittänyt Kihussa veritestejä.

Urheilusivun kolumnissa erikoistoimittaja Touko Perko näki Lahden doping-tapauksessa kytkennän oikeudessa käsiteltyyn STT:n doping-uutiseen vuodelta 1998. ”Edellisestä doping-skandaalistaan Hiihtoliitto selvisi kuiville, kun STT ei pystynyt todistamaan Räsäs-uutiseensa sisältäviä doping-väitteitä. Kun käräjäoikeus lisäksi tuomitsi peräti 18:lle Hiihtoliiton johtoon kuuluvalla henkilöllä satojen tuhansien markkojen vahingonkorvaukset kunnian ja maineen loukkaamisesta, ei Hiihtoliitossa syntynyt tarvetta paneutua tosissaan dopingin vastaiseen taisteluun.” (Keskisuomalainen 27.2.2001)

Lehden pääkirjoituksessa kiinnitettiin huomiota siihen, että vain Suomen joukkue testattiin MM-kisoissa. Se piti menettelyä rasistisena. Lehden mielestä dopingia vastaan on taisteltava, ”mutta myös kiellettyjen aineiden säännöissä pitäisi olla järki”.

Rasistisia piirteitä näki myös seuraavan päivän (28.2.) *Iltalehti*, mutta eri asiassa kuin *Keskisuomalainen*. Iltapäivälehden mukaan itse asia, doping, on selvä: suomalaisten syyllisyys oli myönnettävä ja pyykki pestävä. Se näki kuitenkin asiassa norjalaisten ja ruotsalaisten tieotusvälineiden harjoittaneen rasismia. ”Ruotsalaiset ja osittain myös norjalaiset ovat ylittäneet kaikki kohtuuden rajat käsitellessään julkisuudessa doping-tapauksia.” Päivä oli doping-keskustelussa poikkeuksellinen: *Iltalehden* urheilutoimittajat eivät kommentoineet doping-asiaa.

Keskiviikkona 28.2. päävalmentaja Kari-Pekka Kyrön oli määrä kertoa roolistaan doping-tapauksessa. Ari Pusa ennakoiti saman aamun *Helsingin Sanomissa*, että Kyrö käyttää selvityksessään klassista doping-kaavaa. ”Hän odottaa viimeiseen asti, kuinka monta käryä kisoista tulee. Sen jälkeen vetää rajan ympärille ja tarjoutuu syntipukiksi”, Pusa ennusti.

Helsingin Sanomissa keskustelu laajeni urheilusivujen, pääkirjoitussivun ja mielipidesivun lisäksi myös radio- ja televisiosivulle ja kulttuurisivulle.

Keskisuomalainen nosti esiin huippu-urheilun jyvaskyläläisen kriitikon, professori Kalevi Heinilän, jonka mukaan huippu-urheilun rappeutuminen on ollut ennakoitavissa jo kauan. Ilkka Kulmala muistutti kolumnissaan, että hänen lapsuudessaan huippu-urheilu oli leikkiä elämää varten. ”Nyt se on eläimellistä janoa leikkiä vailla.” (Keskisuomalainen 28.2.2001)

3.4. Suomen urheilun sysimusta päivä – doping-hiihtäjiä olikin kuusi

Keskiviikko 28. helmikuuta 2001 jää historiaan Suomen urheiluhistorian tähän mennessä synkimpänä päivänä. Doping-ongelman laajuuden paljastuminen, peräti kuuden suomalaisen hiihtäjän paljastuminen dopingin käyttäjiksi, oli shokki ainakin urheilua seuraavalle yleisölle, vaikka kahden doping-tapauksen jälkeen osattiin pelätä ikäviä yllätyksiä. Tutkimuslehtien tarkastelu osoittaa, että ehkä kaikkein suurin yllätys oli 41-vuotiaan konkarihiihtäjän Harri Kirvesniemen jääminen kiinni urheilussa kiellettyjen aineiden käytöstä.

Maaliskuun 1. päivänä 2001 hiihtäjien dopingia käsiteltiin sanomalehdissä niin laajasti, että vain harvoin palstatilaa käytetään yhteen uutisaiheeseen yhtä paljon. Vuonna 2001 Suomessa vain New Yorkiin 11.9. tehdyt terrori-iskut uutisoitiin yhtä laajasti kuin hiihdon doping-skandaali.

Kaikkein laajimmin doping-asiaan tarttui *Iltalehti*, joka 1.3.2001 käsitteli asiaa etusivun lisäksi 17 muulla sivulla. *Helsingin Sanomissa* asia noteerattiin pääuutissivun lisäksi neljällä urheilusivulla, pääkirjoituksessa ja tv-sivun kolumnissa. *Keskisuomalaisessa* doping oli etusivun uutinen. Lisäksi asiaa käsiteltiin kolmella urheilusivulla ja pääkirjoituksessa.

Lehtien pääkirjoitukset noudattelivat hyvin samanlaista linjaa: doping ja Hiihtoliiton toiminta tuomittiin. ”Veridoping tahrasi sinivalkoiset värit.” (Keskisuomalainen), ”Moraalisen rappion latu paljastuu vihdoinkin kaikille” (Helsingin Sanomat), ”Valheita, valheita vain” (Iltalehti) ovat harvinaisen rankkoja pääkirjoitusten otsikkoja. Hiihtoliiton johdon edellisenä päivänä esittämät anteeksipyynnöt eivät lehtiä hellyttäneet.

Pienen vivahde-eron toi *Keskisuomalainen*, joka näki ongelman järkyttävän koko maastohiihdon kansainvälistä imagoa, kun muissa lehdissä keskityttiin Hiihtoliiton rooliin asiassa. ”Melko selvää on, etteivät suomalaiset ole ainoa kansakunta, jossa lääketieteen keinoja on käytetty maastohiihdon suoritusten parantamiseen.”, lehden pääkirjoituksessa huomautettiin. Sen mukaan tilanteessa ei ollut muuta tehtävissä kuin ”putsata tarmokkaasti pöytä kaikesta doping-saastasta ja odottaa luontevaa alkua uudelle nousulle”. (Keskisuomalainen 1.3.2001)

Iltalehti muistutti vanhasta ohjeesta, jonka mukaan kannattaa yrittää rehellisyyttä, jos muu ei auta. ”Suomen huippuhihtäjät ja Hiihtoliiton vetäjät ovat sen sijaan tarjonneet niin koko kansalle kuin alan ministerille valheita valheiden perään. Kuka uskoo eilisten paljastusten jälkeen enää sanaakaan hiihtoväen väitteistä, jollei niitä ole varmistettu muista lähteistä?”, lehti kysyi. Sen mukaan kaiken valehtelun jälkeen oli vaikea uskoa, etteikö laajaa temppuilua olisi harrastettu ehkä jo 1970-luvulta lähtien.

Iltalehti otti kantaa myös suomalaiseen urheilujournalismiin. ”Martti Vainion skandaaliin saakka ammattikunta enimmäkseen vähätteli dopingia. Tämän jälkeenkin media on sinänsä ymmärrettävästi yhtynyt katsomon kannustushuutoihin. On myös haluttu vaalia suhteita urheilijoihin ja urheilujohtajiin. Samoja ongelmia on ollut poliittisessa ja talousjournalismissa. Tällainen tyyli johtaa helposti itsepetoksen kierteeseen.” (*Iltalehti* 1.3.2001)

Dopingia journalismin ongelmana käsitteli pääkirjoitussivulla myös toimittaja Jouni Vilermo, joka aikanaan toimi *Suomen Urheilulehden* päätoimittajana. Hän vastaa *Iltalehden* kuluttajasivuista. Vilermo näki kolumnissaan, että Suomen hiihtomaajoukkueen dopingin paljastuminen murentaa urheilun illuusioita. ”Olen viettänyt kaksi kolmasosaa aikuiselämästäni urheilutoimittajana huippu-urheilun liepeillä. Pinnallinenkin tutustuminen taustoihin jyräsi illusioini puhtaudesta jo ensimmäisen kolmasosan jälkeen. Huippu-urheilussa käytetään kaikkia suorituskykyä parantavia keinoja, jotka keksitään.”

Vilermön arvion mukaan ”dopingissa raivostuttaa kaiketi se, että huijauksen paljastuminen aina nakertaa viimeistä illuusiotaamme rehdistä elämästä.”

Helsingin Sanomat totesi Hiihtoliiton viimeinkin joutuneen perimmäisten kysymysten äärelle. ”Hiihtoliiton oli musertavien todisteiden edessä pakko lopettaa järjestelmällinen valehtelu, pyytää anteeksi aiheuttamaansa häpeää ja tunnustaa, että plasmalääkkeen käyttäminen oli tietoista. Näin Hiihtoliitto tunnustaa oman moraalisen rappionsa: huijaaminen oli valinta, minkä seurauksena Suomi on saavuttanut dopingin epävirallisen maailmanennätyksen, ja sen maineen pois-pyyhkiminen kestää pitkään.” Lehti oli huolissaan myös tapahtuneen vaikutuksista nuoriin ja siitä, että doping-sotku murentaa yhteisöllisyyttä, sillä hiihto on osa pienten paikkakuntien yhteisöllisyyden rakentamista.

Toimittajien kolumneissa urheilusivuilla asian käsittelytapa oli pääsisällöltään sama. ”Helvetti irti Suomen hiihdossa”, otsikoi Juhani Syvänen näkökulmansa *Helsingin Sanomissa*. ”Lahden MM-kisoissa hiihdon terveydentilasta tehty diagnoosi kertoo, että laji on sairaampi kuin osasimme edes kuvitella.” Syvänen toivotti puolueettomat selvitysmiehet tervetulleeksi

selvittämään hiihdon tilaa. Hän piti parhaana sitä, että asiassa yksikään kivi tai kanto ei jäisi kääntämättä. (Helsingin Sanomat 1.3.2001)

Dopingin käsittelyä journalismissa laajasti tutkinut uutistuottaja Seppo Pänkäläinen pohti kolumnissaan *Keskisuomalaisessa* dopingia laajemmasta näkökulmasta kuin tuoreimpien dopingtapauksen perusteella. ”Yksi dopingiin liittyvä ongelma on juuri tiedon puute. Nyt oikean tiedon puute aiheutti hiihtojoukkueessa täydellisen karilleajon, mutta tiedolla voidaan tarkoittaa muutaakin. Niin kauan kuin dopingin todellista laajuutta tai suppeutta urheilussa ei tiedetä, elätetään huhuja ja epäluuloa. Jokaisen merkittävän kiinnijäämisen jälkeen urheilusyke laskee muutaman piirun mutta palaa kyllä normaaliksi.” (Keskisuomalainen 1.3.2001)

Pänkäläinen huomautti, että huippu-urheilu ruokavalioineen ja alppimajoineen on kovin keinotekoista. Hänen mielestään urheiluväen pitäisi ainakin uskaltaa puhua siitä vaihtoehdosta, jonka mukaan lääkeaineiden maksimaalinen käyttö lääkäreiden valvonnassa pitäisi sallia. Samanlaisia näkemyksiä dopingista on viime vuosina useaan otteeseen esittänyt professori Pertti Hemánus, joka on pohtinut doping-asiaa monissa teoksissa ja lehtikirjoituksissaan.

Iltalehdessä Jari Rahikainen totesi, ettei ”kenenkään pidä uskoa, että tämä doping olisi ollut jotenkin ainutkertaista. Se on ollut maassa maan tapa”, hän kirjoitti. Hän arvosteli hiihtäjä Mika Myllylää rajusti. ”Mika mitätöi kaiken sen, mitä hän on saavuttanut. Mikään hänen meriiteistään ei ole enää vailla epäilyksen varjoa, vaikka hän tähän asti on testit läpäissytkin.” Rahikainen kyseli myös, mikä vastuu dopingista on Jyväskylässä toimivalla kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksella Kihulla. (Iltalehti 1.3.2001)

Lehtien uutissivuilla päähuomion sai edellispäivänä järjestetty Hiihtoliiton tiedotustilaisuus. Kaikissa lehdissä valitettiin sitä, että tiedotustilaisuus herätti enemmän kysymyksiä kuin vastauksia. *Helsingin Sanomien* urheilusivulla kysyttiin, milloin Hiihtoliitto oppii tiedotuspolitiikan alkeet. Jutussa huomautettiin, että tiedotustilaisuus keskeytettiin, vaikka kysymyksiä olisi ollut kosolti.

Lehdet nostivat voimakkaasti esiin päävalmentaja Kari-Pekka Kyrön käyttämän termin, jolla hän luonnehti dopingin käyttöä Suomen hiihdossa: harrastelijoiden puuhastelua.

Asian käsittely oli lehdissä erittäin monipuolista. Lehdille kysymyksessä oli niin sanottu koko toimituksen aihe – työ johon muusta uutistilanteesta riippumatta löytyy aina tekijöitä, kun asia koetaan tärkeäksi. Vastaavia tilanteita ovat erilaiset katastrofit tai vaali-illat, joista tosin jälkimmäisten päätapahtumat ovat tosin etukäteen tiedossa.

Iltalehdessä asian käsittelytapa poikkesi muista tutkituista lehdistä. Lehti julkaisi yli 20 henkilön haastattelut tai kommentit doping-asiasta. Mukana oli muiden lajien huippu-

urheilijoiden ja valmentajien sekä urheilun vaikuttajien, junioriurheilijoiden ja julkisuuden henkilöiden, kuten viihdemaailman edustajien kommentteja. Lehdessä oli kuvat Mika Myllylän, Harri Kirvesniemen sekä Virpi Kuitusen kotitaloista, joiden pihoiissa lehden toimittajat tai avustajat olivat käyneet kärkeä kärkeä mahdollisia kommentteja. *Keskisuomalaisessa* julkaistiin kuva Virpi Kuitusen kotitalon pihapiiristä, *Helsingin Sanomissa* vastaavanlaisia kuvia ei julkaistu.

Synkkydestä kohti tavallista arkea

Kaksi päivää mustan keskiviikon jälkeen doping-keskustelu jatkui vilkkaana. Toimittajat etsivät uutisiin uusia näkökulmia ja uusia tiedonjyväsiä, mutta kovin paljon uutta heillä ei ollut tarjota. ”Hiihtäjillä oli takataskussaan ehkä myös toinen vippaskonsti”, *Helsingin Sanomat* uutisoi urheilusivujensa pääjutussa 2.3. Uutisessa tuotiin esiin mahdollisuus, että suomalaiset olisivat voineet käyttää Hemohesin sijasta Albumin-nimistä veren plasmanlaajentajaa, joka ei olisi näkynyt Lahden MM-kisoihin aikaan doping-testeissä. Lehden mukaan ainetta ei kuitenkaan käytetty.

Uutisessa käytetty ilmaisut, kuten ”saattoi olla”, ”ehkä” ja ”*Helsingin Sanomien* tietojen mukaan” kertovat, että asiasta ei ollut täyttä varmuutta. Mutta miksi lehti julkaisi tällaisen uutisen? Ehkä halusta löytää omia uutisia lähes loppuun kalutusta asiasta; ehkä siksi, että lehdellä oli varmaakin tietoa asiasta, mutta lähteiden suojelemiseksi asia jouduttiin kertomaan tietojen epävarmuutta korostaen.

Seuraavana päivänä (3.3.2001) *Helsingin Sanomat* vähensi selvästi doping-asioiden käsittelyä, mutta palasi asiaan laajasti peräti kolmella sunnuntaisivulla 4.3. Lehti mm. kertasi aikaisemmat suomalaiset doping-käryt ja selvitti, miten nopeasti doping-uutiset levisivät suomalaisten tietoon.

Keskisuomalainen (3.3.) paneutui laajasti Jyväskylässä toimivan Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen Kihun toimintaan. Seuraavana päivänä se julkaisi näyttävästi Väli-Suomen sanomalehtien eli Keskisuomalaisen, Ilkan, Pohjalaisen, Savon Sanomien sekä Karjalaisen teettämän mielipidetiedustelun, jossa kysyttiin suomalaisten mielipiteitä suomalaisten urheilijoiden aikaisempien saavutusten puhtaudesta. 35 prosenttia uskoi, että valtaosa urheilijoiden aikaisemmista saavutuksista oli hankittu vilpillä. Vielä saman viikon alussa luku oli vain 23 prosenttia. Enemmistö suomalaisista (63 prosenttia) uskoi kuitenkin mielipidetiedustelun mukaan, että miltei kaikki tai useimmat saavutukset olisi hankittu puhtain keinoin. (Keskisuomalainen 3.3.2001)

Iltalehden (3.3.) viikonvaihdessivuilla haastateltiin urheiluun erikoistunutta psykologia Satu Koskea. Hänen mukaansa vallitsevaan kulttuuriin kuuluu, että kun urheilija jää kiinni dopingista,

hänet myös jätetään yksin, tyhjän päälle – koneisto hylkää, vaikka urheilija ei sekaannu dopingiin yksin.

Suuren doping-skandaalin jälkeisissä toimittajien kommenteissa korostui juuri koneiston eli tässä tapauksessa urheilujärjestön rooli, kun vielä Isometsän doping-tapauksen jälkeen monissa kommenteissa korostettiin, että kyse oli yksittäisestä dopingiin hairahtuneesta urheilijasta. ”Kun doping paljastuu, lokeroidaan tapaukset nopeasti yksittäisiksi ja muusta urheiluelämästä irralliseksi asioiksi”, Veikko Lautsi kirjoitti näkökulmassaan. (Helsingin Sanomat 2.3.2001)

”Kun Jari Isometsä kärehti, hänet uhrattiin empimättä. Jos uusia käryjä ei olisi tullut, Isometsä olisi jätetty tylästi yksin. Niin oli etukäteen sovittu. Yksilö sortukoon, järjestelmä kestäköön”, Ilkka Kulmala totesi kommentissaan *Keskisuomalaisessa* 2.3.

Päätoimittaja Erkki Laatikainen huomautti kolumnissaan, että ”tuskinpa juuri millään muulla elämänalueella hurskastellaan niin kosolti kuin huippu-urheilussa. Kielteisiin ilmiöihin turvaudutaan kaikkialla, mutta ne myös kiistetään kaikkialla. Kun joku jää kiinni, hän ottaa yksilöllisen vastuun ja taustajoukot pyrkivät livahtamaan palkkähästä.” (Keskisuomalainen 3.3.2001)

Lahden MM-kisojen doping-tapaukset hallitsivat suomalaista uutisjournalismia noin kaksi viikkoa. Ongelman yllättävä laajuus ja uusien tapausten esilletulo pitivät tiedotusvälineiden mielenkiintoa yllä poikkeuksellisen pitkään. Lehtien kirjoittelu Lahden tapauksesta jatkui vilkkaana koko kevään 2001, mutta kisojen jälkeen asian käsittely ei ollut sentään jokapäiväistä. Maanantaina 5.3. tutkimuslehdistä yksikään ei käsitellyt doping-käryjä, mutta jo seuraavana päivänä asiaan palattiin laajasti.

Yhden uutisaiheen laaja käsittely ei voi jatkua loputtomiin, vaikka kyse olisi yleisöä suuresti kiinnostavasta tai yhteiskunnallisesti merkittävästä asiasta. Ilman uutta tietoa minkä tahansa uutisaiheen käsittely vaimenee vähitellen.

Suuri asia Suomen urheilulle, mutta kuinka suuri?

Tiedotusvälineissä pohdittiin niiden omaa roolia ensimmäisen kahden viikon doping-keskustelun jälkeen.

Teologian tohtori Terho Pursiainen arvosteli median suhtautumista *Helsingin Sanomien* Vieraskynä-palstalla. ”Media on huolissaan siitä kolhusta, jonka suomalaisten itsetunto näyttää saaneen vilpillisten urheilijoiden ja heidän taustajoukkojensa sähläämisestä. Ei pitäisi olla huolissaan siitä, että itsetunto on saanut kolhun, vaan siitä, että monen suomalaisen itsetunto on tällä tavoin kolhaistavissa. Terve itsetunto kaikei riippuu enemmän siitä, mihin itse kykenee, kuin siitä, miten nopeasti joku toinen hiihtää.” (Helsingin Sanomat 3.3.2001)

Kirjailija Jukka Pakkanen sai *Helsingin Sanomien* sunnuntaisivujen avausjutussa (4.3.) pohdiskella peräti sivun verran Lahden doping-tapausten vaikutusta huippu-urheilulle. Hän huomautti, että maastohiihto on pieni urheilumuoto, neljän pohjoisen maan perinnettä. Hän huomautti, että Italiassa, josta kuitenkin tulee huippuhihtäjiä, ei tiedetty mitään hiihdon MM-kisoista silloinkaan, kun Jari Isometsä jäi kiinni dopingista. Janne Immosen doping-tapauksen italialainen urheilulehti *Gazzetta dello Sport* kertoi sivulla 31.

Pakkasen arvio poikkesi täysin sanomalehtien yleislinjasta, jossa oltiin huolissaan Suomen kansainvälisestä maineesta dopingin takia. Tosin joissakin suomalaislehtien pikku-uutisissa todettiin, että MM-hiihtojen doping-tapaukset olivat ylittäneet uutiskynnyksen joissakin maissa, missä hiihtoa ei seurattu edes lehtien tulospalstoilla.

Pakkanen myös analysoi dopingin historiallista taustaa. Sama näkökulma tuli esille myös monissa muissa lehtijutuissa, kun doping-skandaalin kuumimmasta vaiheesta oli kulunut muutama päivä.

Keskisuomalaisessa Joensuun yliopiston tutkija Martti Muukkonen arvosteli valtiota ja tiedotusvälineitä siitä, että ne ovat hyväksyneet urheilun kehityksen sellaisenaan. Hän näki hiihtoskandaalin loogisena kehityksenä, joka alkoi 1800-luvun aatteellisuudesta. 1800-luvun lopulla nationalismi ja uskonto alkoivat nostaa urheilua hyväksi, kasvattavaksi välineeksi. Myöhemmin rinnalle tuli oman hyödyn tavoittelu. (Keskisuomalainen 3.3.2001)

Iltalehden päätoimittaja Pekka Karhuvaara puolestaan opasti kolumnissaan, miten kriisiviestintätilanteissa kannattaa toimia. Hän muistutti, että ensimmäinen ja tärkein sääntö on puhua totta. ”Valheella ei ehkä ole lyhyet jäljet, mutta korkeintaan keskipitkät. Hiihtoliiton tapauksessa jäljet olivat poikkeuksellisen lyhyet. Jari Isometsän kärryn jälkeen Kari-Pekka Kyrön, Mika Myllylän ja Harri Kirvesniemen lausunnot olivat käsittämättömiä ajatellen sitä, mikä oli tulossa auttamatta omallekin kohdalle.” Karhuvaara kysyi, miksi pitkittää itsensä ja organisaation kärsimyksiä lukemalla vähän väliä uusia kissankorkuisia otsikoita asioiden paljastuessa tipoittain. ”Tällainen saa huhumyllyn pyörimään ja pahimmassa tapauksessa rohkaisee myös joitakin vähemmän ammattitaitoisia toimittajia uskomaan jotain aivan poikkeuksellisen pöyristyttävää tapahtuneeksi”, Karhuvaara kirjoitti. (Iltalehti 3.3.2001)

Mutta mitkä olivat Lahden doping-tapausten vaikutukset urheilutoimittajiin ja urheilujournalismiin? Touko Perkon (2001, 208) mukaan Lahden MM-kisojen jälkeen oli aihetta uskoa, että ”tähän saakka dopingia vierastanut urheilujournalismi kehittyy kriittiseen ja tutkivaan suuntaan. Lahden tapauksen perinpohjainen selvittäminen, hiihdon doping-historia ennen Lahtea sekä huippu-urheilun kaikki muu doping tarjoaisivat tutkivalle journalismille kelpo haasteen,

tärkeän ja vaativan.” Perko toivoi, että kriittinen urheilujournalismi ei rajoitu vain dopingiin, vaan ottaa tarkasteluunsa myös urheilun muut ongelmat ja rappioilmiöt.

Perko kirjoitti teoksessaan *Konnia ja sankareita 2*, että Lahden doping-skandaalin jälkeen on kiintoisaa seurata, muuttuuko urheilujournalismi kriittisemmäksi. ”Mielestäni tämän kirjan aineisto osoittaa, että näin voi hyvinkin käydä. Ainakin lähtökohtia muutokseen pitäisi olla. Lahden doping-skandaalin synnyttämä ravistus oli sen verran raju, että journalistien pitäisi pyrkiä eroon siitä symbioosista, jossa he ovat tähän saakka osana huippu-urheilun kokonaisuutta ja huippu-urheilun asettamin pelisäännöin eläneet.” (Perko 2001, 209)

Perko arvioi, että esteeksi voi muodostua nykyjournalismille luonteenomainen lyhytjänteisyys. Hänen mukaansa media on hyvä uutisoidessaan nopeista tapahtumista, kuten onnettomuuksista ja doping-käryistä. ”Se ei suosi trendejä eikä laajoja kokonaisuuksia. Ne ovat pitkäaikaisia prosesseja, jotka eivät sovi nopeaan uutisvirtaan. Siksi media on niiden seuraamisessa huono.” (Perko 2001, 209).

Toimituspäällikkö Leeni Peltonen arvioi Lahden kisojen jälkeen *Suomen Kuvalehden* *Pressi & Illuusio* -mediapalstalla, että ”doping-käry on käyty tiedotusvälineissä läpi hämmästyttävän monelta kannalta. Yhtään kiveä ei ole jätetty kääntämättä, kaikki mahdolliset näkökulmat ja yksityiskohdat on pengottu esiin. Eikä ole jääty pelkästään lajiliittojen tasolle: on käsitelty myös urheilun yhteyksiä talouteen, lääketieteeseen, johtamiseen, politiikkaan. Samalla on päästy puhumaan etiikasta, suomalaisesta ihmisihanteesta, kokonaisen kansallisen kulttuurin murroksesta”, Peltonen kirjoitti. (Suomen Kuvalehti 9.3.2001)

Peltonen mielestä kokemus oli kaiken kaikkiaan puhdistava – ei vain hiihtäjien suonien sisällä.

Tampereen yliopiston Journalismin tutkimusyksikön tutkijat Kari Koljonen ja Heikki Heikkilä kysyivät lokakuussa 2001 sähköpostitse 30 urheilutoimittajalta, millaista ammatillista keskustelua urheilutoimituksissa on käyty Lahden tapauksen jälkeen, millaisia muutoksia toimituksen työtavoissa on tapahtunut ja miten vastaajat itse arvioivat doping-kohun seurauksia.

Tutkijoiden mukaan Doping-teemasta pyrittiin tekemään enemmän juttuja, niihin haettiin uusia näkökulmia ja toimituksen kuulemia vihjeitä alettiin tarkastaa entistä useammin. Enemmistö vastaajista katsoi kuitenkin hiihtourheilun muuttuneen, mutta urheilujournalismin käytännöt eivät olleet muuttuneet. (Koljonen ja Heikkilä 2002, 106)

3.5. Lisäselvityksiä ja huippuhihtäjän testamentti

Doping-asian käsittely ei loppunut hiihdon MM-kisoihin, vaikka kisojen jälkeisenä maanantaina 5.3.2001 doping ei siis ensimmäistä kertaa yli kahteen viikkoon ollut lehtien urheilusivujen teemana.

Iltalehti käytti doping-juttuihin edelleen runsaasti palstatilaa, esimerkiksi 6.3. kuusi sivua ja kaksi päivää myöhemmin kannen ja seitsemän sivua. Muissa tutkituissa lehdissä asian käsittelyä jatkettiin noin sivun päivätahdilla.

Lisätietoa tippui vähitellen. Entinen päävalmentaja Kari-Pekka Kyrö kertoi *Helsingin Sanomissa* 6.3., että osa kärähtäneistä hiihtäjistä tutustui plasmanlaajentajiin viimeistelyleirillä. Saman päivän *Keskisuomalaisessa* ja *Iltalehdessä* Isometsä myönsi, että hän halusi suojella valmennusjohtoa ottaessaan vastuun doping-kärystään itselleen. Jutut oli tehty Isometsän tv-haastattelun pohjalta.

Hiihtäjien puuhastelu oli saanut suhteettoman huomion entisen huippu-urheilijan, olympiakoripalloilija (1964) Uolevi Mannisen mielestä. *Iltalehteen* kirjoittamassaan kommentissa Manninen väitti, että ”koko yhteiskuntaa ja tulevaisuuttamme koskeva todellinen manipulointi tapahtuu kuitenkin muilla vakavammilla yhteiskunnan alueilla”. Hän liitti dopingin yleiseen kovuuden ja itsekkyyden aikaan. Hänen mukaansa vain uusilla arvoilla päästään doping- ja muissa kysymyksissä kohti todellisia ratkaisuja. (*Iltalehti* 6.3.2001)

Iltalehti palasi pääkirjoituksessaan 6.3. Hiihtoliiton johdon korvauksiin STT:n doping-jutussa. Se huomautti, että Hiihtoliiton toimitusjohtaja Esa Klinga oli tuolloin vaatinut 400 000 markan korvauksia doping-syytöksistä. ”Miksi Klinga ei nyt kannu vastuutaan, vaikka hänen johtamansa liitto saattaa menettää jopa miljoonien valtioneuvoston sponsorituet on jo hävitty.” (*Iltalehti* 6.3.2001)

STT:n doping-juttuun palasi kolumnissaan myös Touko Perko, joka oli tehnyt asiasta kirjan. Hän huomautti, että Lahden tapausten jälkeen Hiihtoliitto oli myöntänyt vain sen, mistä oli jääty kiinni. ”Vaikea on kuitenkin kuvitella, että Lahdessa kiinni jääneet kuusi hiihtäjää, päävalmentaja ja kaksi lääkäriä olisivat ainoat doping-systeemissä mukana olleet. Antidoping-valvonta ei voi olla niin tehokas, että se pystyisi sataprosenttiseen käryttämiseen.” Perkoa hämmästytti, että samat hiihtojohdajat, jotka sanoivat STT:n uutisen jälkeen ehdottomasti tietävänsä, ettei Hiihtoliitossa ole doping-ongelmaa, sanoivat uudessa tilanteessa jyrkästi olevansa tietämättömiä kyseisestä ongelmasta. (*Keskisuomalainen* 11.3.2001)

Klinga erosi tehtävästään samana päivänä, kun Hiihtoliiton doping-käryt varmistuivat. *Helsingin Sanomien* näkökulmassa Ari Pusa piti eroa ainoana oikeana johtopäätöksenä.

”Seuraavaksi paineet kohdistuvat puheenjohtaja Paavo M. Petäjään. Hänen täytyy kuitenkin luottamusmiehenä viedä nykyinen sotku päätökseen. Eropäätöksen aika on vasta sitten. (Helsingin Sanomat 7.3.2001)

Syksyllä 2002 Petäjä oli edelleen Suomen Hiihtoliiton puheenjohtaja. Lokakuussa 2002 hän kuitenkin ilmoitti, ettei enää asetu puheenjohtajaehdokkaaksi. (Helsingin Sanomat 12.10.2002)

Keskisuomalainen vaatii pääkirjoituksessaan (7.3.) Petäjän siirtymistä sivuun Hiihtoliiton johdosta. Lehti jatkoi myös arvostelua suomalaisten tylystä kohtelusta. ”Suomi oli ainoa joukkue, josta kokonaisuudessaan otettiin Lahdessa doping-näytteet. Menettely loukkaa Suomea. Siihen sisältyy rasistisia ja yhdenvertaisuutta polkevia piirteitä.”

Klingan ero tehtävästään ei kuitenkaan ollut eropäivän doping-asian pääuutinen, vaan Mika Myllylän testamentti Suomen kansalle, kuten Myllylän tiedotteessa asia juhlallisesti otsikoitiin. Myllylä pyysi testamentissaan anteeksi Suomen kansalta virhettään. Testamentti käynnisti laajan selvittelyn siitä, mitä Myllylä itse asiassa sanoi testamentissaan ja oliko hän kirjoittanut tekstiä itse. Vähemmälle huomiolle lehdissä jäi, että hiihtäjä Sami Heiskanen tunnusti edellisillan tv-uutisissa käyttäneensä epo-hormonia. Heiskanen saavutti Suomen mestaruuden 30 kilometrillä vuonna 1996.

Kirjallisuusarvostelija Vesa Karonen arvioi *Helsingin Sanomissa*, että Myllylän testamentti oli muotoiltu varsin taitavasti. ”Hiihtäjä ei ole ottanut dopingia, vaan ’saanut’. Suomen kansalle Myllylä kertoo, että hänen mielessään ’pyörii monia kysymyksiä’. Kansan mielessä pyöriviin kysymyksiin hän ei vastaa.” (Helsingin Sanomat 8.3.2001)

Kommentissaan *Keskisuomalaisessa* (8.3.) Ilkka Kulmala huomautti, että Myllylä vaikenii alppimajoista, happinaamareista, infuusioista ja menestymisen mahdottomasta vimmast. Kotimaisen kirjallisuuden professori Auli Viikari arvioi *Iltalehdessä*, että Myllylän testamentin laatimisessa oli käytetty haamukirjoittajan apua. *Helsingin Sanomissa* (9.3.) tunnettu pakinoitsija Origo puolestaan irvaili yhtenä testamentin ”edunsaajista” testamentin sisältöä. ”Ei minulla sinänsä ole mitään perintöjä vastaan, mutta mielellään sitten jostakin muulta suunnalta kuin doup-paajamestarilta”, pakinoitsija sanaili.

Lauri Malkavaara palasi vielä asiaan *Helsingin Sanomien* sunnuntaisivulla 11.3. Hän kysyi, mitä Myllylä pyysi anteeksi, kun tämä totesi tiedotteessaan, että ”Huippu-urheilijana minun olisi pitänyt ottaa selville ja olla tietoinen saamani aineen johtavan positiiviseen doping-tulokseen... Sydämeni pohjasta haluan pyytää virhettäni anteeksi Suomen kansalta”. Malkavaaran mukaan jokin särähti korvaan: ”Niin kuin murtovaras katuisi sitä, ettei käyttänyt hansikkaita ja jäi

sormenjäljistään kiinni. Kavaltaja kertoisi, että häntä on kohdannut syvä suru, koska hän unohti polttaa kirjanpidon.”

Keskisuomalainen paneutui lähes kokosivun jutussaan myös Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen rooliin. Lehden haastatteleman urheilufilosofi Jyri Puhakaisen mukaan doping-aineiden käyttö oli vain yksi ilmentymä mekanistisen valmennuksen ja urheilututkimuksen linjasta, jonka suomalainen urheiluyhteisö on kaikkienensa hyväksynyt. (*Keskisuomalainen* 8.3.2001)

Samana päivänä kulttuuripersoona Jörn Donner totesi *Iltalehden* haastattelussa, että urheilun ihanteista ei ole enää mitään jäljellä. Hän ihmetteli, miksi huippuuhidon kaltaiselle kaupalliselle toiminnalle annetaan valtion apurahoja.

Iltalehdessä (8.3.) kerrottiin Seura-lehden haastattelun pohjalta, että Harri Kirvesniemi oli kertonut dopingin käytöstä vaimolleen, kolminkertaiselle olympiavoittajalle Marja-Liisa Kirvesniemelle. Toisista tiedotusvälineistä lainatut jutut yleistyivät lehdissä sitä mukaa, kun doping-asian käsittely pitkittyi. Viikkojen kuluessa doping-kirjoittelu laajeni useisiin aikakauslehtiin. Erityisesti Seura-viikkolehti on pitänyt doping-teemaa runsaasti esillä Lahden MM-kisojen jälkeen tätä kirjoitettaessa jo puolitoista vuotta.

Lehtien suuriin otsikoihin nousi myös naisten hiihdon päävalmentajan Jarmo Riskin julkisuuteen toimittama tiedote, jossa hän myönsi tienneensä kiellettyjen aineiden käytöstä. Hän pyysi anteeksi, ettei ottanut kielletyn menetelmän käyttöä esille. *Iltalehti* ja *Keskisuomalainen* julkistivat tiedotteen kokonaan, *Helsingin Sanomat* teki asiasta uutisen.

Hiihtoliiton tekemä oma doping-selvitys, joka perustui pääosin Kari-Pekka Kyrön kertomaan, piti dopingin keskeisenä urheilusivujen teemana. Veikko Lautsi arvioi kommentissaan (*Helsingin Sanomat* 9.3.), että ”pahalta näyttää, ettei Lahden tapahtumien taustaa saada ehkä koskaan selville”. Lautsi kysyi, minkä arvoinen on selitys, jossa ei ole kuultu kaikkia keskeisiä ryhmiä, kuten Hiihtoliiton lääkäreitä eikä MM-joukkueeseen kuuluneita hiihtäjiä. Ari Pusa puolestaan kysyi samalla sivulla, miksi viisi dopingista kiinnijäänyttä hiihtäjää turvautui lakimiehiin. Vain Harri Kirvesniemi, joka tunnusti suoraan dopingin käytön, ei käyttänyt lakimestä. Suora tunnustus näyttääkin olevan nopein tapa lyhentää keskustelua doping-asiasta. Näin on käynyt muissakin kuin Kirvesniemen tapauksessa, esimerkiksi pikajuoksija Ville Vakkurin doping-tunnustuksen jälkeen toukokuussa 2001.

Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa (10.3.) vaadittiin, että doping-selvitys on otettava tosissaan. ”Dopingin kitkeminen huippu-urheilusta tuntuu lähes ylivoimaiselta tehtävältä, mutta jos sen edessä annetaan periksi, ongelma vain laajenee ja karkaa käsistä.” Lehti vaati, että

kasvatus- ja valistustyön rinnalla on lisättävä testauksia ja kehitettävä testausmenetelmiä niin, että kiinnijäämisen riski saadaan nostettua mahdollisimman korkeaksi.

Myös journalistit saivat kuulla kunniansa. Kirjailija Kaari Utrio arvosteli toimittajia skandaalihinosta kolumnissaan *Iltalehdessä*. ”Harva journalisti kohtaa koko uransa aikana niin täydellistä onnen auvoa kuin viime viikkoina suomalaisen median osaksi lankesi. Tapahtumain kulku noudatti antiikin ja tv-draaman lakeja: yksilön nerous, saavutus, palvonta, ylimielisyys ja sankarin sortuminen. Sellainen materiaali myy paremmin kuin saasteet, euro tai elämä Marsissa. Uutismannaa satoi taivaasta täyttämään palstat, jutustelunäytökset ja kassakirstut. Carpe Diem! Dopingilla voit rahastaa korkeintaan kymmenen päivää. Näin herkullisen skandaalin kohtaat vain kerran elämässä.” (Iltalehti 9.3.2001)

Utrion kritiikin esityspaikka on mielenkiintoinen. Juuri iltapäivälehdet hyötyivät doping-skandaalista lehtien myynnin voimakkaan kasvun ansiosta. Utrion mielestä doping-skandaali ei ollut odottamaton tapahtuma. ”Muutama kansainvälisen tason viihdetaiteilija nautti sääntöjen vastaisesti piristeitä ennen esiintymistä ja sattui jäämään kiinni.” Hän arveli, että Suomessa ei ole ainuttakaan niin viatonta toimittajaa, joka kuvittelisi huippu-urheilun olevan sen puhtoisempaa kuin rock-konserttien.

Utrio huomautti, että asiaan kiinnittivät huomiota maailman harvat hiihtomaat, nekin omaa kunniaa kiittääkseen. ”Viime viikkojen kansalliset riekkujuaiset ovat näyttäneet armottoman ja kostonhimoisen median ja kansan”. Utrio kysyi, kumpi on suurempi kansallinen häpeä: urheilijoiden doping vai hysterinen skandaalinhimo. (Iltalehti 9.3.2001)

Helsingin Sanomien Juhani Syvänen totesi näkökulmassaan, että hiihdon doping-katastrofi on lyönyt kansalaiset ällikällä. ”Ensimmäinen sokki oli käryjen suuri määrä. Nyt hämmästellään, miksi asioiden jälkipuinti saa näin pienessä lajissa näin suuret mittasuhteet.” Syvänen vertasi hiihdon ongelmaa Ranskan ympäriajon doping-paljastuksiin. ”Kun kuusi suomalaista hiihtäjää käryää Lahdessa, on edessä sama ongelma kuin Ranskan ympäriajossa. Umpisolmu ei aukea ilman poliisin apua. Osa heistä on virka-, osa siviilipuvussa. Suomalaisen urheilun ongelmana on kaksinaamaisuus. Pesäero ammattiurheilun ja muun urheilun välillä on edelleen tekemättä.” (Helsingin Sanomat 11.3.2001)

Kommentteja asiantuntijoilta ja korkeimman oikeuden STT-päätös

Doping ei ollut enää kaksi viikkoa Lahden MM-kisojen jälkeen lehtien jokapäiväinen teema. Jutunaihetta antoi mm. Kari-Pekka Kyrön käynti Norjassa Holmenkollenin kisoissa. Kyröltä

takavarikoitiin tavaroita Oslon tullissa, mutta häneltä ei löytynyt mitään kiellettyä. *Iltalehdessä* asia oli 13.3. kokosivun uutinen.

Myös Euroopan olympiakomiteoiden puheenjohtajan Jacques Roggen Suomen-vierailu piti dopingiin liittyviä kysymyksiä yllä, koska Roggen kanta haluttiin kuulla. Hän kertoi pitävänsä Lahden MM-kisojen suomalaiskäryjä järkytyksenä, muttei yllätyksenä Ranskan ympäriajossa tapahtuneen massadopingin jälkeen. (Keskisuomalainen 13.3.2001)

Kansainvälisen Hiihtoliiton puheenjohtaja Gian-Franco Kasper ilmoitti *Iltalehdessä* (16.3.) olevansa suivaantunut tapaan, jolla Suomen Hiihtoliitto on hoitanut doping-sotkujaan. *Helsingin Sanomat* puolestaan esitteli doping-valvoja Timo Seppälän myönteisesti Sunnuntaisivun jutussa. ”Urheilun uupumaton suojelija. Timo Seppälästä tuli doping-valvoja vahingossa, mutta hänen utteruutensa ei ole sattumaa”, jutun otsikossa ja ingressissä todettiin. (Helsingin Sanomat 18.3.)

Lehdet kertoivat 22.3, että Hiihtoliitto sai uuden sponsorin, huoltoasemaketju ST 1:n, joka ei vaatinut sopimukseen minkäänlaista doping-pykälää. Asiaa ei kuitenkaan kommentoitu tutkituissa lehdissä, vaikka kuuden doping-tapauksen jälkeen tällaista menettelyä olisi voinut pitää erittäin yllättävänä. Useissa sponsorisopimuksissa tuetun lajin urheilijan kiinnijääminen kiellettyjen aineiden käytöstä vähentää tukea tai lopettaa tukemisen kokonaan.

Doping nousi jälleen isoihin otsikoihin, kun korkein oikeus antoi 22.3.2001 ratkaisunsa STT:n doping-jutussa. Korkein oikeus ei myöntänyt valitusoikeutta, joten hovioikeuden ratkaisut jäivät voimaan.

Iltalehti (23.3.) kertoi asian henkilöjutun kautta. Lehden haastatteleva entinen huippuhihtäjä Jari Räsänen pettyi korkeimman oikeuden päätökseen, jossa hänen saamansa korvaukset jäivät hovioikeuden päätöksen mukaisiksi.

Helsingin Sanomien (23.3.) pääkirjoituksen mukaan STT:n doping-jutusta jäi oikea tuomio voimaan. Saman päivän *Keskisuomalaisen* pääkirjoituksessa pohdittiin varovasti, oliko Lahden MM-kisojen doping-käryillä vaikutusta oikeuden ratkaisuun. ”Tuntematta korkeimman oikeuden jäsenten perimmäisiä henkilökohtaisia aivoituksia on tietenkin mahdotonta sanoa, oliko päätösprosessissa mukana alitajuisia heijastumia Lahden doping-jupakasta tai esimerkiksi mediapaineista.”

Iltalehden (24.3.) mielestä kohtuus voitti. ”Oikeusneuvokset eivät elä tyhjiössä. Olisi ymmärrettävää ja perusteltuakin, jos Lahden MM-kisojen doping-skandaali on vaikuttanut heidän ajatuksiinsa. STT:n uutinen koski sinänsä eri asiaa. Tuore skandaali oli kuitenkin valon leimahdus, joka kerralla osoitti, että doping on ollut huippuhihdossa laajaa ja järjestelmällistä. Hormonien käyttökin on jo tunnustettu.” Lehden mielestä myös medially oli syytä itsekritiikkiin.

”Takavuosina toimittajat kieltäytyivät perustelluistakin oikaisuista ja lisäsivät aiheellisiinkin vastineisiin joutavia peräkaneetteja. Myös media tekee virheitä. Ne kannattaa tunnustaa ja mahdollisuuksien mukaan korjata heti.” (Iltalehti 24.3.2001)

Urheilutoimittajat, jotka muuten kirjoittivat aktiivisesti kommentteja doping-asiasta, eivät tutuissa lehdissä kommentoineet korkeimman oikeuden ratkaisua.

Suomalaisten usko urheilun puhtauteen oli alhaalla vielä kuukausi Lahden MM-kisojen jälkeen. *Iltalehden* julkaiseman haastattelututkimuksen mukaan 50 prosenttia suomalaisista oli samaa mieltä väitteestä ”Olen aina epäillyt, että suomalaiset huippu-urheilijat käyttävät dopingia. Peräti 80 prosenttia katsoi, että doping-jupakassa oli pohjimmiltaan kyse rahasta. (Iltalehti 28.3.2001)

Hiihtoliiton johto säilytti paikkansa

Huhtikuun alussa 2001 doping-keskustelua hallitsivat Jyväskylässä pidetty Hiihtoliiton liittovaltuuston kokous, jossa Hiihtoliiton luottamus säilyi tasaäänin 21-21 puheenjohtajan äänen ratkaisessa, Lauri Tarastin johtaman selvitystyöryhmän raportti sekä useat Kari-Pekka Kyröstä annetut lausunnot, joihin puolestaan Kyrö vastasi.

Erotettu lajijohtaja Antti Leppävuori myönsi *Helsingin Sanomissa* (5.4.), että Hiihtoliitossa oli vakavia aukkoja. Leppävuori piti yhä kiinni siitä, ettei hän tiennyt hiihtäjien valmistautuneen MM-kisoihin dopingin avulla. Leppävuoren mukaan Kari-Pekka Kyrö sai vetää ryhmäänsä hyvin itsenäisesti. Hiihtäjä Mika Myllylän kirjassa *Riisuttu mestari* Leppävuoren tiedoista syntyy kuitenkin toisenlainen käsitys. ”Näin siinä nyt kävi. Näin siinä nyt kävi. Se näkyikin pitempään kuin luultiin, se näkyy pitempään, hokee Antti”, Myllylä kertoo keskustelusta, joka käytiin Janne Immosen jäätyä kiinni doping-testissä. (Myllylä 2001, 18)

Ari Pusa kysyi kommentissaan *Helsingin Sanomissa*, onko hiihdossa kansainvälinen sisäpiiri, sillä Kyrö oli kertonut saaneensa aineita valmentajakollegoiltaan Davosin-matkalla joulukuussa 2001. ”Jos niin on, hiihdossa saattaa olla kansainvälinen sisäpiiri, joka tiesi tarkasti, millä keinoin tuloksia saadaan keinotekoisesti ylös. --- Jotenkin tuntuu hurskastelulta otaksua, että vain suomalaiset olisivat manipuloineet vertaan. He tosin olivat ainoat, jotka jäivät siitä kiinni”, Pusa kirjoitti. (Helsingin Sanomat 5.4.2001)

Tarastin selvitystyöryhmän väliraportin mukaan kärehtäneet mieshiihtäjät Jari Isometsä, Janne Immonen, Harri Kirvesniemi ja Mika Myllylä tiesivät turvautuneensa kiellettyihin keinoin. Virpi Kuitusen ja Milla Jauhon tapauksissa pidettiin mahdollisena, että he eivät tienneet plasmanlaajentajien olevan kielletty aine. Tarastin työryhmä päätteli, että Suomen hiihdossa

toimii pieni sisäpiiri, joka hankki ja käytti doping-aineita. Selvitysryhmä uskoi, ettei Hiihtoliiton johto tiennyt dopingista.

Leena Lavonius ei kommentissaan *Helsingin Sanomissa* luottanut selityksiin. ”Jauhon ja Kuitusen mukaan Hiihtoliiton lääkärit siis huijasivat heitä. Selitys ontuu. Totta, tiputus nestetasapainon palauttamiseksi on arkipäivää monissa muissakin lajeissa kuin hiihdossa – mutta vain kisan jälkeen. Hemohes taas annosteltiin suomalaishiihtäjien vereen ennen kisaa.” Lavonius ei uskonut hiihtäjien selityksiä tahattomuudesta tai epäselvyyteen siitä, oliko Hemohes kielletty aine. ”Doping-säännöt kieltävät yksiselitteisesti veren manipuloinnin suorituskyvyn parantamiseksi, riippumatta siitä, mitä aineita käytetään. Säännöt on laadittu niin, että maallikkokin ne ymmärtää. Jos ei, niin voi syyttää itseään.” (*Helsingin Sanomat* 6.4.2001)

Keskisuomalainen (6.4.) vaati pääkirjoituksessaan huomion suuntaamista tulevaan. Lehden arvion mukaan kansalaiset alkoivat olla kurkkuaan myöten täynnä Lahden MM-hiihtojen doping-sotkua. Lehti oli myös huolissaan menestyksestä Salt lake Cityn talviolympiakisoissa 2002. ”Jonkun pitäisi nyt ottaa vastuu tulevasta. Kaikki eivät saa tuijottaa peruutuspeiliin samaan aikaan, sillä aikaa uuteen ponnistukseen on jäljellä enää kymmenkunta kuukautta.”

Dopingista käryneet hiihtäjät siirsivät asianajajiensa välityksellä vastuutaan Kari-Pekka Kyrölle. Kyrö vastasi syytöksiin mm. *Iltalehdessä* (7.4.). ”Olenpa ollut hemmetin kaikkietävä ja kaikkivaltias ihminen”, Kyrö hämmästeli. Kyrön mukaan hänet oli ajettu tilanteeseen, jossa täydellinen totuus on kaikkein paras vaihtoehto. ”Se ei sovi kenellekään muulle niin hyvin kuin minulle”, Kyrö vakuutti.

Ilkka Kulmalan (*Keskisuomalainen* 7.4.) mukaan ennen aikaan huippu-urheilijan yksi parhaisista hyveistä oli reiluus. ”Nykyään tämä hyve on jalostunut kyvyksi laskelmoida. Huippu-urheilija tietää senkin, kenen puoleen hänen kannattaa missäkin uransa vaiheessa kääntyä. Alussa on lupaava urheilija. Hän oivaltaa tarvitsevansa mediaa, jotta saisi sponsoreita. Jos menestystä ropisee ylenmäärin, hän tarvitsee managerin, joka järjestää sponsorien kylttien alla tylsiä tiedotustilaisuuksia ja hätistää muuten häiritseväksi muuttuneen median kintereiltä nuuskimasta. Lopulta, jos ilta tummuu, suo kuivuu, ja käry käväisee, hän tarvitsee asianajajan, joka osaa valita sanansa niin, että urheilija on hurjan hyvä ja kiltti ja kaikki muut aika pahoja ja rumia.”

Kulmala kiitteli Harri Kirvesniemeä, joka ainoana tunnusti dopingin käytön. ”Harri Kirvesniemi on omalla käyttäytymisellään osoittanut, että huippu-urheilija ei ole pyhimys ja voi sen myös tunnustaa.” (*Keskisuomalainen* 7.4.2001)

”Hiihtäjät pakoilevat vastuutaan”, otsikoi *Helsingin Sanomat* pääkirjoituksensa 8.4. ”Kaikki ovat tienneet syyllistyvänsä kiellettyjen aineiden ottamiseen, mutta silti he vetoavat

tahattomuuteen ja vierittävät vastuuta muille.” Lehti kiinnitti huomiota siihen, että Mika Myllylä oli sanonut Lauri Tarastin johtamalle selvitysryhmälle, että päävastuu tapahtuneesta kuuluu valmennusjohdolle. ”Kuukausi sitten kirjoittamassaan kuuluisassa testamentissa Myllylä vielä vakuutti pyrkiensä elämässään itse vastaamaan teoistaan ja lupasi nytkin niin tehdä. Mieli on kuukaudessa näköjään muuttunut.” (Helsingin Sanomat 8.4.2001)

Saman päivän urheilusivun näkökulmassaan Juhani Syvänen ryöpytti asianajajien tuomista doping-selvittelyyn. ”Nyt kun juristit ovat tulleet haaskalle, on ilmapiiri muuttunut entistä tunkkaisemmaksi. Nyt hämmästellään, miten paljon yhtä miestä saa mustamaalata.” Syväsen mielestä Kyrö oli aiheesta närkästynyt, kun hänestä tehtiin ainoaa syyllistä. ”Eniten ihmetyttää Myllylän moraalit. Miten hän pystyy pedanttina ja uskovaisena miehenä selittämään jumalalleen, että mitään vilppiä ei ole tapahtunut, vaikka hän on maannut kilpailua edeltävänä päivänä puolisen tuntia letkuissa?” (Helsingin Sanomat 8.4.2001)

Kari-Pekka Kyrö antoi tietoa julkisuuteen vähitellen. *Iltalehti* lainasi 13.4. samaan konserniin kuuluvan MTV 3:n haastattelua, jonka mukaan olkapäävamma pelasti hiihtäjä Kaisa Variksen doping-sotkulta. ”Kaisan erottaa Milla Jauhosta ja Virpi Kuitusesta se, että hän loukkasi olkapäänsä joulukuussa. Oli aivan hilkulla, että hän olisi jäänyt pois kisoista. Jos Kaisan lähtökohta olisi ollut vahvempi, on mahdollista, että olisin keskustellut hänenkin kanssaan Hemohesin käytöstä”, Kyrö kertoi.

Jyväskylässä 7.4. pidetty Hiihtoliiton liittovaltuuston kokous herätti paljon laajemman huomiota kuin urheilujärjestön päättävien elinten kokoukset yleensä. Ilkka Kulmala piti kommentissaan (Keskisuomalainen 8.4.) hyvänä, että Hiihtoliiton johtokunta ei joutunut eroamaan. Hänen mukaansa kaikkien etu oli, että johtokunta selvittää sotkut loppuun asti. ”Sen jälkeen heidän on helpompaa poistua tai heidät voidaan fiksummin poistaa näyttämöltä, uuden tieltä.”

Lakimiehet urheilusivuilla

Dopingista kiinni jääneiden hiihtäjien lakimiesten lausunnoista tuli talvella ja keväällä 2001 urheilusivujen vakiosisältöä. Lakimiehet olivat esillä laajemminkin – henkilöhaastatteluissa. Väli-Suomen sanomalehtien Sunnuntaisuomalainen teki laajan henkilöhaastattelun asianajaja Urpo Väänäsestä jo 4.3. eli tuoreeltaan Lahden MM-kisojen doping-käryjen jälkeen. Väänänen, joka on entinen urheilutoimittaja, toimi STT:n doping-jutussa hiihtäjä Jari Räsäsen puolustusasianajajana.

”Mielestäni doping on urheilun rikollisuutta ja siihen pitäisi tuomioita jaettaessa soveltaa rikosoikeuden oppeja eikä urheilupolitiikkaa. Ei käsittely voi olla kansantuomioistuinmaista jo

urheilijan oikeusturvan vuoksi”, Väänänen sanoi lehtihaastattelussa. (Keskisuomalainen 4.3.2001)

Aki Javanaisen kirjoittamassa jutussa arvioitiin, että suurin syy urheilijoiden ja urheilujohtajien lakituvisissa istuskeluun on urheilun ammattimaistuminen. Väänänen ei uskonut ankarampien rangaistusten voimaan, vaan odotti, että valistuksella ja arvokeskustelulla saataisiin terveempi ja pitävämpi pohja huippu-urheiluun. Hänen mielestään toistuvat epäselvyydet ja niistä seuraavat oikeudenkäynnit tahraavat liiaksi urheilun kuvaa.

Keskisuomalaisessa 11.4. jyvaskyläläisen asianajajan, entisen jääkiekkoilijan Henry Salevan ja toisen urheilutoiminnassa mukana olevan asianajan Pekka Pajalan haastattelu sai yli puoli sivua palstatilaa. Asianajat olivat haastattelussa eri linjoilla. Ilkka Kulmala nosti pääteemaksi Salevan ihmettelyn siitä, miksi kärynneet hiihtäjät piiloutuivat asianajajien taakse. Salevan mielestä dopingista kärehtäneiden hiihtäjien olisi pitänyt tulla ulos omin sanoin ja selityksin. ”Kun he tiedottavat pelkästään asianajajien välityksellä, tulee kansalle väkisinkin sellainen olo, että mitä pahaa on tehty, kun on tarve piiloutua juristien selän taakse.”

Pekka Pajala piti puolestaan ymmärrettävänä, että hiihtäjät pyysivät juristeja avukseen. ”Urheilujärjestöjen doping-säännökset ovat niin sekavat ja moninaiset, että urheilijan voimat eivät voi riittää kaikkien kohtien selvittämiseen.” (Keskisuomalainen 11.4.2001)

Mika Myllylä tuli julkisuuteen omissa nimissään 20.4. *Helsingin Sanomissa* julkaistussa laajassa puheenvuorossa. Hänen mielestään Lahden MM-kisojen synnyttämä doping-keskustelu alkoi olla jo puhdasta kenttäoikeutta: syylliset oli jo löydetty, edes rikosta ei enää välitetty etsiä. Myllylän mukaan useat peruskysymykset eivät kiinnostaneet mediaa eivätkä seuraamuksia harmitsevia eri selvitysmiehiä.

Helsingin Sanomat ei kommentoinut Myllylän puheenvuoroa. *Keskisuomalaisessa* (21.4.) Ilkka Kulmala pohti Mika Myllylän tekstiä. ”Myllylä kertoi perjantaina Helsingin Sanomissa julkaisemassaan pitkässä puolustuspuheessaan, mikä on hänen urheilunsa perusfilosofia. Kaikki mikä ei ole nimenomaan kiellettyä on sallittua. Siinäpä oiva eettinen ohjenuora suomalaiselle junioriurheilijalle. Vähänkös hirvittää”, Kulmala totesi.

Hiihtoliitto päätti 20.4. doping-hiihtäjien kilpailukielloista. Kuusi MM-kisoissa dopingin käytöstä kiinnijäänyttä hiihtäjää sai kahden vuoden kilpailukiellon. Pysyvään toimitsijakieltoon asetettiin entinen päävalmentaja Kari-Pekka Kyrö, entinen naisten valmentaja Jarmo Riski ja entiset hiihtomaajoukkueen lääkärit Pirkka Mäkelä ja Juha-Pekka Turpeinen. Lajijohtaja Antti Leppävuorelle ei annettu toimitsijakieltoa, koska Hiihtoliiton arvion mukaan Leppävuori ei

tiennyt dopingin käytöstä ennen sen paljastumista. Hänet erotettiin sillä perusteella, että hän oli laiminlyönyt valvontavelvollisuutensa.

Helsingin Sanomat piti pääkirjoituksessaan hiihtäjien rangaistuksia odotettuina. ”Suomalaisen käry on yksi doping-historian suurimmista skandaaleista. Teot eivät olleet tuottamuksellisia sääntörikkomuksia, kuten hiihtäjät väittävät, vaan yhdessä valmentajien ja lääkäreiden kanssa harjoitteen tehty kilpailusuorituksen parantamiseen tähtäävä verimanipulaatio”, lehti kirjoitti. (*Helsingin Sanomat* 21.4.2001)

Keskisuomalainen näki doping-tuomioissa kaksinaismoraalia. ”Puhdasta urheilua sanan vaate-
liaassa mielessä ei juuri esiinny. Urheilulääketiede toimii dopingin kitkemiseksi ja sen kiertämiseksi. Oravanpyörä on vinha eikä se lakkaa, vaikka suomalaiset heittäytyisivät vimmaiseksi takametsien puhtolaksi. --- Dopingiin on osattava asennoitua arkisena asiana. Sitä ei voida hyväksyä tai se on ainakin yritettävä aidata hallituksi. Fanaattinen antidoping-asetus on silti epärealistinen, sillä ongelma on moniselitteinen ja vaikea.” (*Keskisuomalainen* 24.4.2001)

Iltalehti ei kommentoinut kilpailukieltoja – jos sellaiseksi ei katsota tapaa uutisoida asia. ”Rangaistuksella herrat pesivät kätensä”, lehti siteerasi Jari Isometsää aukeamalla yli sivun levitetystä otsikosta. Itse uutinen kilpailukielloista oli taitettu kahdelle palstalle Isometsän haastattelun alle. (*Iltalehti* 21.4.2001)

Televisiohaastatteluja ja mediakritiikkiä

Kilpailukieltojen jälkeen hiihtäjistä Mika Myllylä ja Virpi Kuitunen tulivat näyttävästi julkisuuteen. Kuitunen oli ollut poissa julkisuudesta liki kaksi kuukautta Lahden MM-kisojen jälkeen. Virpi Kuitusta haastateltiin 24.4. TV 2:n Ajankohtaisessa kakkosessa ja Myllylää samana iltana TV 2:n Punainen lanka -ohjelmassa. Punaisella langalla oli 1,2 miljoonaa katsojaa.

Kuitunen vakuutti tv-ohjelmassa, ettei tiennyt saavansa hemohesiä. Myllylä kritisoi huippu-urheilun kaksinaismoralismia ja kertoi hyväksyvänsä liikkumisen urheilun ns. harmaalla alueella. Harmaalla alueella tarkoitetaan sallittujen ja kiellettyjen menetelmien välissä olevia menetelmiä, kuten alppimajoja. (*Helsingin Sanomat, Iltalehti ja Keskisuomalainen* 24.-26.4.2001)

Keskisuomalainen ja *Iltalehti* uutisoivat tv-haastattelujen parhaat palat laajasti, *Helsingin Sanomat* suppeammin. *Keskisuomalainen* kysyi myös Kari-Pekka Kyrön ja MM-hopeamitalisti Kati Sundqvistin kommentit. Kumpikaan ei uskonut Kuitusen lausuntoja. (*Keskisuomalainen* 26.4.2001)

Iltalehti julkaisi selvitystyöryhmän puheenjohtajan Lauri Tarastin haastattelun peräti kolmisivuisen haastattelun viikonloppunumerossaan 5.5. Tarastia askarrutti median rooli

tuomioista puhuttaessa. ”Median antama julkinen tuomio on huolestuttava kehitys, siksi että tuollainen tuomio saattaa perustua asiattomiin perusteisiin. Se saattaa perustua kampanjaan jotakin henkilöä kohtaan. Mukaan tulee paljon muuttujia, joita ei voi hallita”, Tarasti totesi. (Iltalehti 5.5.2001)

Perinteisemmille iltapäivälehdien linjoille *Iltalehti* asettui, kun se otsikoi ”Mika palasi kansan pariin”. Lehti kertoi Mika Myllylän lähteneen jälleen kansan pariin – jakamaan nimikirjoituksia suonenjokelaiseen rautakauppaan. Juttu oli lehdessä etusivun pääuutinen. (Iltalehti 10.5.2001)

Helsingin Sanomien kulttuuritoimituksen esimies Heikki Hellman kritisoi *Iltalehden* jutun takia median toimintatapoja. ”Ensin media paljastaa, sitten ilkkuu ja moralisoi. Ja lopuksi sovittaa ja pesee kaiken puhtaaksi. Julkisuuden valtakunnassa on kaikki hyvin niin kauan kuin jokapäiväinen levikki on turvattu”, Hellman kärjisti. (Helsingin Sanomat 12.5.2001)

Hellmanin näkemykset sopivat moniin myöhempiinkin juttuihin, joissa kerrottiin dopingista kiinni jääneistä urheilijoista. *Iltalehdessä* oli vuoden 2001 aikana useita juttuja Jari Isometsästä, joista osassa ei viitattu lainkaan Lahden tapahtumiin. Näyttävissä jutuissa kerrottiin mm. Isometsän yritystoiminnasta. Mika Myllylästä, jonka arvokilpailumenestys on Isometsää parempi, lehti kirjoitti huomattavasti vähemmän.

Syksyllä 2001 *Keskisuomalainen* kertoi laajasti kotimaan sivullaan Äänekoskella järjestetystä miesten illasta, jonka järjestelyissä oli mukana useita seurakuntia. Yksi pääesiintyjistä oli Mika Myllylä, joka lehtijutun mukaan ei vaihtaisi päivääkään elämästään pois. Hän sanoi hyväksi asiaksi sitäkin, ettei jäänyt Lahden MM-kisoissa pois ladulta. ”Niin opettavainen kokemus olisi jäänyt minulta kokematta”, Myllylä kertoi. (Keskisuomalainen 8.9.2001)

3.6. Kyrö-utisointia ja Tarastin ryhmän raportti

Toukokuun puolivälissä 2001 kohahdutti nuoren pikajuoksijan Ville Vakkurin doping-tapaus, jota käsitellään luvussa 3.9. Vakkurin tapauksen jälkeen tiedotusvälineissä palattiin hiihdon doping-kysymyksiin nopeasti. Jälleen pohjana oli tv-haastattelu. Erotettu naishiihtäjien päävalmentaja Jarmo Riski väitti 13.5. MTV 3:n haastattelussa, että Hiihtoliiton johto oli tiennyt hemohesin käytöstä. Lehdet jatkoivat juttua Hiihtoliiton puheenjohtajalta Paavo M. Petäjän, erotetun toimitusjohtajan Esa Klingan ja Kari-Pekka Kyrön kommentteilla. Petäjä ja Klinga aikoivat nostaa Riskiä vastaan kunnianloukkaussyytteen.

Doping nousi *Iltalehden* kansijutuksi jälleen 17.5., kun lehti kertoi poliisin takavarikoineen Kari-Pekka Kyrön tietokoneen. ”Rajuja tietoja dopingin käytöstä”, lehti otsikoi. Jutun mukaan takavarikoitu tietokone paljasti doping-tietoja vuodesta 1993 alkaen. Jutun tietolähde ei tekstissä

paljastunut. *Keskisuomalaisessa* (18.5.) Kyrö vastasi, ettei ole ikinä tehnyt mitään doping-tiedostoa.

Helsingin Sanomat (15.5.) nosti laajasti esiin doping-passin, jota oltiin ottamassa käyttöön Suomessa. Urheilija doping-passiin oli tarkoitus tallentaa kaikki mahdolliset tiedot testauksista. Timo Järviö piti kommentissaan passia järkevänä hankkeen. ”Pitkäaikainen testitulosten seuranta antaa selviä merkkejä kiellettyjen aineiden käytöstä, ja siten ääri rajoilla liikkuvia urheilijoita voidaan seurata entistä tarkemmin – ja sellaisia, joitten arvot yhtäkkiä hypähtävät sallitun tuntumaan.” (Helsingin Sanomat 15.5.2001)

Lehti kertoi laajasti urheilusivun pääjutussaan (19.5.), että Maailman antidopingtoimisto Wada testaa kesällä 2001 epo-hormonin käyttöä. Ari Pusa totesi kommentissaan, että Wadan työtä ei käy kateeksi. ”Testaajien vaikeudet jatkuvat, jos peliin tulee geenimanipulaatio. Ihmisen perimään voidaan tuoda ominaisuuksia, joita testaajat eivät löydä millään konsteilla.” (Helsingin Sanomat 19.5.2001)

Helsingin Sanomien epo-testeistä kertovan uutisen ajoitus osui nappiin, sillä Lauri Tarastin johtama doping-selvitystyöryhmä julkisti selvityksensä 23.5. Ryhmä uskoi hiihtäjien peittäneen epo-hormonin käyttöä, kun he käyttivät plasmanlaajentajia. Kari-Pekka Kyrö ja hiihtäjät kiistivät väitteen.

Veikko Lautsi ja Ari Pusa arvioivat yhteisessä näkökulmassaan, että epo-hormonia oli ehkä käytetty jo vuosia. He myös vaativat Hiihtoliiton johdon eroa. ”Hiihtoliiton johdon eroa on ehditty jo monta kertaa vaatia. Viimeistään doping-selvitysryhmän koruttoman selvityksen perusteella luottamus miesjohdon olisi tehtävä oikeat johtopäätökset ja erota”, toimittajat kirjoittivat. (Helsingin Sanomat 24.5.2001)

Ilkka Kulmala kiitti kommentissaan *Keskisuomalaisessa* Tarastin selvitystyöryhmän loppuraporttia rohkeaksi. Kulmalan mukaan raportti yllätti, kun ”se ei ollutkaan pelkkä heppoisen väliraportin hällä väliä jatko-osa”. Hän valitti kuitenkin sitä, että työryhmän raporttikan ei riitä. ”Tarastilla ei ollut lupa käyttää kuulusteluissa valonheittämiä, pamppua tai doping-haravaa. Konkreettiset näytöt jäivät kaivamatta ja tunnustukset saamatta. Siispä selittely saa jatkua, ehkä vain entisestään kiihtyen.” (Keskisuomalainen 24.5.2001)

Helsingin Sanomien pääkirjoituksen (24.5.) mukaan Tarastin työryhmä heitti pitkän varjon Suomen Hiihtoliiton ylle. ”Doping-valvonta on täysin retuperällä. Liiton tämän vuoden toimintasuunnitelmassa ei sanallakaan mainita dopingia. Myöskään johtokunnassa doping ei pöytäkirjojen mukaan ole ollut tällä harjoitus- ja kilpailukaudella kertaakaan esillä. Onko liitto halunnut tietoisesti vaieta ongelmasta, josta sen on täytynyt olla selvillä?”

Keskisuomalainen suhtautui pääkirjoituksessaan (24.5.) myönteisesti Tarastin työryhmän raporttiin. ”Tarastin selvitysten lopputulemaan ei ole paljon lisättävää. Viimeistään nyt on selvää, että suomalaisen hiihtourheilun dopingissa ei ollut kyse viattomista kokeiluista, vaan dopingin käyttö on ollut systemaattista ja valvottua. Kilpailukiellot on siten ansaittu, eivätkä ne siten kansainvälisillä foorumeilla lyhene.” Lehti piti ymmärrettävä myös työryhmän valtionapujen leikkaamisesta miljoonalla markalla. ”Nähtäväksi jää sen sijaan, mikä merkitys on työryhmän saamalla selkeillä viesteillä siitä, että Hiihtoliiton johdolla todella oli tietoa dopingin käytöstä. Jos asia saadaan todistetuksi, ei liiton johto voi luistella kohti uutta hiihtokautta vanhassa kokoonpanossa.”

Tämä *Keskisuomalaisen* pääkirjoitus poikkesi täysin lehden muista dopingia koskevista pääkirjoituksista, joissa doping yleensä tuomittiin, mutta korostettiin, etteivät suomalaiset olleet ainoita dopingin käyttäjiä. Selitys yhden pääkirjoituksen selkeään poikkeamiseen löytyy siitä, että pääkirjoituksen kirjoitti eri henkilö kuin tavallisesti.

Päätoimittaja Erkki Laatikainen palasi kaksi päivää myöhemmin asiaan kolumnissaan. Hänen näkemyksensä olivat jokseenkin päinvastaisia kuin Tarastin työryhmän työtä ymmärtäneessä lehden pääkirjoituksessa. Hän huomautti, että testeissä on havaittu kymmenillä ulkomaisilla urheilijoilla merkkejä dopingista. Tarastin työryhmän kaavailemaa valtion tuen vähentämistä Hiihtoliitolta Laatikainen piti alkuaskeleena ”tekohurskauden ihanalla ja yksinäisellä polulla.” ”Jos Suomi julistautuu yltiöpäisyydessään urheilun puhtaimmaksi ja hurskaimmaksi valtioksi, turha on odottaa naisten ja miesten pärjäävän mitteloissa. Suomi painuu mitalittomaksi ja pisteettömäksi valtioksi, jolle menestyjät säälinsekaisesti hymyilevät”, Laatikainen kirjoitti. (Keskisuomalainen 26.5.2001)

Juhani Syvänen kysyi Helsingin Sanomissa, voiko kenenkään sanaan enää luottaa, kun hän kommentoi entisen päävalmentajan Kari-Pekka Kyrön lausuntoa. Kyrö kiisti, että plasmanlaajentajien käytöllä olisi peitetty epo-hormonin käyttöä. ”Miten Kyröllä on otsaa väittää, että suomalaiset hiihtäjät eivät ole käyttäneet hänen päävalmentajakaudellaan epoa. Ei hän ole hiihdon kaikkivaltias, vaikka onkin suostunut valmentajantimensa ohella lääkärin juoksupojaksi. Filunkia voi harrastaa myös hänen selkensä takana.” (Helsingin Sanomat 27.5.2001)

Iltaalehdessä Tarastin työryhmän raporttia ei samalla viikolla kommentoitu pääkirjoituksissa tai kolumnipalstoilla, mutta keskeinen uutisotsikko oli voimakkaasti kantaa ottava. ”Jari Isometsä ja Milla Jauho tyrmistyivät Tarastin raportista: Arvauskeskus! Mustamaalausta!” (Iltalehti 25.5.2001)

Kansainvälinen Hiihtoliitto vahvisti dopingista kiinnijääneiden kuuden suomalaishiittäjän kilpailukieltojen yksimielisesti 27.5.2001. Kilpailukieltojen pituus oli kaksi vuotta. Hiihtoliiton entiset lääkärit Juha-Pekka Turpeinen ja Pirkka Mäkelä sekä valmentajat Kari-Pekka Kyrö ja Jarmo Riski saivat elinikäisen toimitsijakiellon. Ilkka Kulmala tarttui kommentissaan *Keskisuomalaisessa* (28.5) kieltojen pituuksiin. ”Portin sulkeminen valmentajalta eliniäksi on urheilulle tyypillistä suuruudenhullua hölmöyttä, mutta hiihtäjille annettu kahden vuoden kilpailukielto napsahtaa maaliin.”

Juha Pärssinen palasi näkökulmassaan 28.5. Tarastin työryhmän raporttiin. ”Tarastin työryhmän tekele ei ole ihan tavallinen työryhmäraportti, vaan kenelle tahansa asiaa seuranneelle elämyksiä ja oivalluksia antava jännäri. Eräät raportin osat on kirjoitettu jopa dramaattisella otteella.” (Iltalehti 28.5.2001)

Karpaasin kärylle laajasti julkisuutta

Jari Porttilan ja Jari Isometsän kirja *Karpaasin käry* nousi lehtien otsikoihin 30.5.2001, vaikka lehtijutuissa todettiin, ettei kirja tuonut uutta tietoa doping-keskusteluun. Kirjasta tarkemmin luvussa 7, jossa tarkastellaan myös muita Lahden MM-kisojen doping-tapauksiin liittyviä kirjoja. *Iltalehti* esitteli kirjan paljastuksia etukäteen näyttävästi peräti neljä kertaa toukokuun aikana. Kirjan julkaisemista seuraavana päivänä lehti kertoi etusivun pääjutussa ja neljällä sisäsivulla. Näin laajaa julkisuutta yhdelle teokselle voi pitää erittäin poikkeuksellisena – varsinkin, kun muissa lehdissä kirjaa ei pidetty erityisen ansiokkaana. Laajaa julkisuutta selittänee se, että kirjan tekijä oli MTV 3:n urheilutoimittaja, ja Iltalehti ja MTV 3 kuuluvat samaan mediakonserniin, Alma Mediaan. Kritiikkiäkin *Iltalehti* kirjasta esitti. Jari Rahikainen kysyi koko sivun jutussaan ”Missä on koko totuus”. Hänen mukaansa täyttä totuutta tapahtumista ei saatu vielä. (Iltalehti 30.5.2001)

Median leiriytymisen on useissa yhteyksissä havaittu vaikuttavan journalismiin. Esimerkiksi Iltalehti korostaa usein autourheilun kuninkuusluokaksi sanottuun Formula 1:een liittyviä pienempiäkin uutisia, vaikka muissa tiedotusvälineissä nämä uutiset jäävät vaatimattomampaan rooliin. MTV 3:lle formulakisojen katsojalukujen säilyttäminen suurina huononkin suomalaismenestyksen aikaan on taloudellisesti tärkeää. MTV 3:n Lööppi-ohjelma puolestaan tarttuu ajankohtaisiin asioihin Iltalehden päivän otsikoiden pohjalta. Tv-kanavan talousuutiset ovat saaneet nimekseen Kauppalehden talousuutiset, samaan konserniin kuuluvan Kauppalehden mukaan. Mediakonserni Sanoma-WSOY:n lehdissä ja televisiokanava Nelosella median

leiriytymisen vaikutukset eivät näy yhtä suoraan. Poikkeuksena on Nelosen talousuutisten ja konsernin talouslehden Taloussanomien näkyvä yhteistyö.

Mika Myllylä ilmoitti 1. kesäkuuta 2001 lopettavansa urheilu-uransa ja vetäytyvänsä kilpailukieltoaan koskevista oikeusprosesseista. Kesällä 2002 Myllylä kuitenkin kumosi aiemman ilmoituksensa ja ilmoitti jatkavansa kilpahiihtoa.

”Helputus Mikalle ja meille kaikille”, Erkki Kinnunen arvioi näkökulmassaan *Keskisuomalaisessa* Myllylän lopetuspäätöstä. ”Jo Myllylän kiemurtelusta helmikuussa heti Isometsän kärähdettyä saattoi aistia, ettei Myllylänkään pussissa ole aivan puhtaita jauhoja. Wadan yllätystesti vahvisti asian: jumaloitu Haapajärven karpaasi, diivankin elkeitä jo oppinut ’mies toiselta planeetalta’ ei ollut sen jumalaisempi olento kuin kukaan muukaan.” Kinnunen päätti kommenttinsa kiitoksiin, vaikka muutoin arvostelikin Myllylää. ”Joka tapauksessa: kiitos hyvistä hetkistä sinulle, Mika ja hyvää jatkoa. Ehdit opettaa meille vielä lopuksi sen, että kaikkea pitää epäillä. Myös Sinua. Senkin opimme, että huippu-urheilu on nykyisin yököttävää kilpavarustelua, joka tekee helmistäkin sikoja.” (Keskisuomalainen 2.6.2001)

Italian ympäriajossa tehty poliisiratsia nousi *Helsingin Sanomissa* urheilusivun ykkösuutiseksi 8. päivänä kesäkuuta. Leena Lavonius totesi kommentissaan, että mikään ei ole pyöräilyssä muuttunut. Hän viittasi Ranskan ympäriajon doping-jupakkaan 1998. Lavonius kyseli, onko poliisin pelko ainoa keino saada doping kuriin. ”Ranskassa 1998 ympäriajon doping-valvonta vaikutti pelleilyltä: kukaan ei kärähtänyt kisan doping-testeissä. Sellainen tulevaisuudenkuva, jossa urheilijoita ja joukkueita vahtimaan tarvitaan poliisi, on sääliittävä ja pelottava. Aineiden käyttö on saatava kuriin ilman virkavaltaa. Pyöräilyn osalta näyttää siltä, ettei lajia ole edes haluttu puhdistaa.” (Helsingin Sanomat 8.6.2001)

Lehti palasi laajasti huippupyöräilyn dopingiin 1.8. Erkki Vettenniemen jutulla. Vettenniemi on tutkija ja vapaa toimittaja. Hänen mielestään hurskastelu ei kuulu doping-keskusteluun. Hän tarkoitti fraasia, jonka mukaan doping on kyllä ikävä asia, mutta ”meidän lajissa” sitä ongelmaa ei ole. ”Rehellinen doping-keskustelu edellyttää tosiasioiden tunnustamista. Sitten voidaan niin halutessa siirtää lisää varoja testien järjestämiseen ja testiverkoston laajentamiseen”, Vettenniemi kirjoitti. (Helsingin Sanomat 1.8.2001)

Jyväskylän yliopisto sai kesäkuussa 2001 viran urheiluetiikkaan. *Keskisuomalainen* (12.6.) kertoi asiasta viiden palstan jutussaan. Lehden mukaan urheiluetiikan peruskurssi tuli liikuntatieteellisen tiedekunnan opiskelijoille pakolliseksi.

Keskusrikospoliisin tekemä Kari-Pekka Kyrön pidätys piti doping-asiaa pari päivää esillä juhannusviikolla 2001. Hiihdon entistä päävalmentajaa epäiltiin salakuljetuksesta. Lehdet

uutisoivat Kyrön pidätyksen kaksi päivää tämän kiinnioton jälkeen. Uutisten julkaisupäivänä 20.6. poliisi vapautti Kyrön.

Helsingin Sanomat julkaisi Kyrön pidätyksen urheilusivujen pääuutisena 20.6., mutta seuraavana päivänä Kyrön vapautuksesta kerrottiin vain kahden palstan uutisessa. *Iltalehti* ja *Keskisuomalainen* käsittelivät asiaa laajemmin.

Ilkka Kulmala pohti *Keskisuomalaisessa*, mikä rooli erytropoietiini-hormonilla Suomen hiihdossa oli ollut. Hänen mukaansa lukuisista vihjeistä huolimatta näyttöjä epon käytöstä ei ollut. ”Niinpä tämä on edelleen yhtä epämääräisyyksien pyörittelyä, ihmisten jahtaamista sekä valheen ja toden sekamelskaa. Tosin yhdestä asiasta kenelläkään ei enää liene epäselvyyttä. Kuusi suomalaishiihtäjää käytti ennen Lahtea kiellettyä ainetta tai kiellettyä menetelmää. He liikkuivat mustalla eivätkä millään helkutin harmaalla alueella. Kysymys on enää siitä, oliko heidän reviirinsä musta vai sysimusta.” (Keskisuomalainen 21.6.2001)

Doping-keskustelu vaimeni heinäkuussa 2001, vaikka Keskisuomalainen julkisti urheiluvaikuttajanakin tunnetun valtioneuvos Harri Holkerin haastattelun erittäin näyttävästi. Holkerin mukaan doping-keskustelussa oli aika lopettaa itseruoskinta. ”Suomalaisilla ei ole mitään tarvetta jatkaa täysin suhteettomaksi mennyttä itsekriittistä rypemistä ja tuskailua siitä, että suomalaisten urheilijoiden maine on mennyt. --- En alkuunkaan usko, että näitä temppeja olisivat tehneet vain suomalaiset, jotka nyt ovat joutuneet huomion kohteeksi”, Holkeri sanoi haastattelussa. (Keskisuomalainen 4.7.2001)

Iltalehti pohti pääkirjoituksessaan olympialiikkeen ongelmia Kansainvälisen olympiakomitean (KOK) uuden puheenjohtajana Jacques Roggen valinnan jälkeen. ”Rogge on julistanut pyrkivänsä dopingin nujertajaksi. Rogge on oikeassa sanoessaan, että doping on urheilun pahin ongelma ja se vie urheilulta uskottavuuden. Aika näyttää, pystyykö Rogge tavoitteeseensa.” (Iltalehti 18.7.2001)

Iltalehti piti laajasti esillä myös Lahden MM-kisojen jälkipuintia. Se kertoi uutissivujensa avausjutussa 24.7., että Kansainvälinen hiihtoliitto FIS esti hiihtäjien, Janne Immosen ja Jari Isometsän, yrityksen viedä heidän kilpailukieltonsa sveitsiläisen oikeusistuimen käsittelyyn. Pääjutuksi nousi myös Kari-Pekka Kyrön saunareissu. Kyrö kuitenkin kiisti vierailleensa hiihtäjien harjoitusleirillä Vuokatissa. Jutun taustana oli Kyrön toimitsijakielto, joka estää valmentamisen. (Iltalehti 3.8.2001). Lehti palasi asiaan 13.8., jolloin se otsikoi, että ”Keskustelu Kyrön kanssa johtaa kilpailukieltoon. Uusi valmennusjohto kiistää kovat ukaasinsa maajoukkuehiihtäjille.” Asia oli *Iltalehden* pääuutinen myös 1.10., jolloin se kertoi, että Hiihtoliiton tulkinta Kyrön toimitsijakiellosta muuttui: Kyrö sai taas valmentaa. 3.10. asia oli

jälleen laajasti esillä, kun *Iltalehden* mukaan ministeri Suvi Lindén uhkasi Hiihtoliittoa valtionapujen menetyksellä, jos Kyrö saa valmentaa. Vielä 1.11.2001 asia nousi pääjutuksi. Kyrön kohtelusta oli tehty kantelu oikeuskansleri Paavo Nikulalle. ”Oikeuskansleri ärähti Kari-Pekka Kyrön kohtelusta”, *Iltalehti* kertoi Nikulan vastauksesta kanteluun. Jutusta selvisi kuitenkin, ettei Nikula ollut ottanut kantaa Kyröön, vaan valtionapuasiaan. (*Iltalehti* 1.11.2001)

Iltalehden Kyrö-uutisointi oli paljon laajempaa kuin muiden tutkittujen lehtien. Monia *Iltalehden* esille nostamia teemoja ei käsitelty muissa lehdissä lainkaan.

Juhani Melart tarkasteli kolumnissaan *Iltalehdessä* doping-keskustelun vaikutuksia suhtautumisessa urheilijoihin kirjoittaessaan pyöräilyn Ranskan ympäriajon moninkertaisesta voittajasta Lance Armstrongista. ”Kuvaavaa kuitenkin aikamme asenteissa kyteväälle epäluulolle on sankarin puhtauden tunnustamisen vaikeus. Kolmesti peräkkäin Lance Armstrong on valloittanut Tourin (Ranskan ympäriajon); yhtä kauan kansainväliset tiedotusvälineet ovat pohtineet hänen puhtauttaan ja kerta kerralta laajemmin. Lance Armstrongin ongelma on tietysti myös hänen urheilumuotonsa, dopingin läpilyönti ammattipyöräily. Tilanne on tietysti Armstrongin kannalta ärsyttävä; hänestä on tullut varautunut ja varovainen; hän ottaa lakimiehensä mukaan laajempiin haastatteluihin ja vastaillee perin rajoitetusti dopingia koskeviin kysymyksiin.” (*Iltalehti* 4.8.2001)

Tutkituissa lehdissä noteerattiin tavallista laajemmin myös ulkomaisen urheilijan doping-käry. Venäläinen kestävyysjuoksija Olga Jegorova jäi kiinni epo-hormonin käytöstä, mutta sai luvan juosta kilpaa, kun testauksessa ei ollut noudatettu KOK:n määräyksiä. *Helsingin Sanomien* Leena Lavonius ei ollut yllätynyt siitä, että Jegorova sai juosta. ”Epo-testi on vielä niin epäluotettava, ettei mikään lajiliitto halua olla ensimmäinen, joka kokeilee sen sitovuutta oikeudessa.” (*Helsingin Sanomat* 6.8.2001).

Esa Jokinen arvosteli näkökulmassaan *Keskisuomalaisessa* Kansainvälistä yleisurheiluliittoa. ”Onko kansainvälinen yleisurheiluliitto asiantunteva, määrätietoinen ja uskottava urheilujärjestö?” hän kysyi. Jokinen korosti, ettei uskonut Jegorovan puhtauteen asiassa. ”Mutta minun tai kenenkään muunkaan mielipiteillä ei ole merkitystä ennen kuin ne ovat oikeiksi todistettuja.” (*Keskisuomalainen* 7.8.2001)

Lavonius palasi aiheeseen viikkoa myöhemmin. ”Kävi juuri niin kuin ei pitänyt käydä: Olga Jegorova otti epoa, jäi kiinni, pääsi silti kilpailemaan ja voitti MM-kultaa. Käyttää saa, kunhan ei jää kiinni, ajattelivat aivan liian monet urheilijat ennen kuin maailma oli koskaan juuri kuullutkaan Olga Jegorovasta. Sen jälkeen kun Jegorova tuli, näki ja voitti MM-kultaa, urheilijat voivat ajatella että käyttää saa, kiinnikin saa jäädä, ja silti ura jatkuu. Jegorova on kieltänyt

käyttäneensä epoa. On aivan selvää, että hän valehtelee. Ilman epoa tai ilman ihmeitä lähes kolmikymppisen juoksijan ajat eivät parane sillä tavalla kuin Jegorovan eikä kukaan ole pystynyt kiistämään sitä, että hänen Pariisissa antamassaan näytteessä oli epoa.” (Helsingin Sanomat 13.8.2001). Lavoniuksen kommentti herättää kysymyksen, olisiko suomalainen toimittaja kirjoittanut samalla tavalla suomalaisesta urheilijasta.

Iltalehti palasi Jegorovan tapaukseen haastatellessaan kulttuuriministeri Suv Lindeniä. Hänen mielestään tapaus osoitti, että Maailman antidopingtoimiston (Wada) tarve urheilumaailmassa vain vahvistui. Hänen mukaansa dopingin vastaiseen työhön oli innostuttu myös suomalaisissa lajiliitoissa. ”Minä ainakin uskon, että suurin osa urheilijoista on edelleen puhtaita. Toinen puoli on niitä, jotka pelaavat venäläistä rulettia ja ottavat riskejä”, Lindén sanoi (Iltalehti 18.8.2001).

Helsingin Sanomat (2.8.2001) puolestaan kertoi, että Salt Lake Cityn 2002 olympiakisoihin on tulossa uusi epo-testi.

3.7. Välimiehen väliintulo

Kilpailukieltojen pituutta hiihtäjien ja Hiihtoliiton välillä ratkonut yhden miehen välimiesoikeus piti Milla Jauhon ja Virpi Kuitusen dopingia tahattomana. Välimiesoikeus eli oikeustieteen professori Ari-Matti Nuutila päätyi siihen, että Jari Isometsä ja Janne Immonen olivat ansainneet heille langetut kilpailukiellot, kaksi naishihtäjää ei. Harri Kirvesniemi ei ryhtynyt välimiesmenettelyyn lainkaan ja Mika Myllylä veti asiansa pois välimiesmenettelystä päätettyään kilpauransa lopettamisesta. Välimiesoikeuden päätöstä käsiteltiin syyskuun lopussa 2001 laajasti tutkituissa lehdissä, *Keskisuomalaisessa* jopa lähes kaksi sivua.

Urheilutoimittaja Timo Järvio arvioi *Helsingin Sanomissa*, että koko totuus pysyi yhä piilossa. Hän arvosteli, että tiedotusvälineille jaettiin 30-sivuisesta päätöksestä vain kahden sivun tiivistelmä. Järviö kiinnitti huomiota siihen, että entinen päävalmentaja Kari-Pekka Kyrö kallistui naishihtäjien ja heidän valmentajansa Jarmo Riskin puolelle, vaikka oli aiemmin puhunut muuta. Hän näki kilpailukieltojen muuttamisessa myös oikeudellisia ongelmia. ”Urheilumaailma on viime vuosina muuttunut kiistatapauksissa yhä enemmän juristien temmellyskentäksi. Tämänkin päätöksen jälkeen heille on taas paljon pelitilaa.” (Helsingin Sanomat 27.9.2001)

Jauhon ja Kuitusen asianajaja Markku Fredman paljasti yksityiskohtia Nuutilan papereista marraskuussa. Niiden mukaan naishihtäjät kuvittelivat saaneensa eri nesteytysainetta kuin saivat. (Keskisuomalainen 13.11.2001). *Helsingin Sanomien* mukaan lääkäri Juha-Pekka Turpeinen vaati Lahden MM-kisoissa käryneiltä hiihtäjiltä, että nämä eivät esitä mitään vaatimuksia häntä

kohtaan, jos hän puhuu välimiesoikeudessa. Hiihtoliitto kieltäytyi suostumasta ehtoihin ja vaati Turpeisen kuulemista alioikeudessa. (Helsingin Sanomat 13.11.2001)

Ilkka Kulmala toivoi *Keskisuomalaisessa* (27.9.2001), että aika antaisi tilaa anteeksiannolle. ”Eikä meistä kenenkään edes tarvitse pajailia dopingin käyttöä. Se on edelleen ja lopullisesti koko lailla väärä toimenpide kanssakilpailijoita, palvovia junioreita, yleisöä, urheilun usvaan painuvaa idealismia ja ennen kaikkea urheilijaa itseään kohtaan.” (Keskisuomalainen 27.9.2001). Seuraavana päivänä Kulmala arvioi, että Kansainvälinen hiihtoliitto ”FIS tuskin peräännyty suomalaisia dopingista kärynneitä hiihtäjiä koskevassa päätöksessään sen perusteella, että suomalainen oikeusoppinut on asiasta toista mieltä”. (Keskisuomalainen 28.9.2001)

Saman lehden pääkirjoituksen mielestä välimiesoikeuden päätös puhdisti naishiihtäjien maineen. ”Hiihtoliiton on nyt välittömästi anottava kansainväliseltä liitolta heidän (Jauhon ja Kuitusen) kilpailukieltonsa lyhentämistä kolmeen kuukauteen, eli käytännössä sen lopettamista. Asia ei siedä vetkuttelua eikä enempää juristeriaa. Saivartelu välimiehen ratkaisun yksityiskohdista tai kokonaisuudesta on turhaa.” (Keskisuomalainen 28.9.2001)

Iltalehdessä (28.9.2001) Nuutilan ratkaisun uutisoinnissa haettiin omaa näkökulmaa kertomalla, että Hiihtoliitto ei lyhennäkään Jauhon ja Kuitusen kilpailukieltoa. Lehti teki myös laajan jutun Jari Isometsästä, jonka hiihtoura oli vaakalaudalla. *Iltalehti* ei, eivätkä sen toimittajat kommentoineet Nuutilan raporttia tuoreeltaan. Seuraavana päivänä lehti kertoi, että Hiihtoliitto oli taipumassa välimiesoikeuden päätökseen ja päästämässä Jauhon ja Kuitusen kilpailemaan kotimaan laduille. (Iltalehti 28.9.2001)

Nimimerkki Piikkimies arvosteli myöhemmin pakinassaan Nuutilan raporttia pisteliäästi. Pakinoitsija myös palasi heti Isometsän doping-käryn jälkeen *Iltalehdessä* esitettyyn kantaan, jonka mukaan ongelmana oli antidopingtoimikunnan opas, jossa Hemohesiä ei ollut mainittu kiellettyjen aineiden joukossa. ”Olisikin lievästi sanottuna vastuunpakoilua selittää, että urheilijoiden ja valmentajien pitäisi perehtyä mutkikkaalla lääketieteellisellä englannilla kirjoitettuihin KOK:n ja eri lajiliittojen doping-sääntöihin. Niiden ymmärtäminen, kääntämisestä puhumattakaan on liian vaikeaa, jopa itselleen ylimmälle doping-valvojalle. Jos Timo Seppälä ja muut harrastelijat olisivat olleet tehtäviensä tasalla, Hemohes olisi ollut kielletty aine ja asia sillä selvä, kuten pitäisikin olla”, Piikkimies kirjoitti. (Iltalehti 8.10.2001)

Hiihtoliitto päätti 12.10.2001 viedä Jauhon ja Kuitusen kilpailukiellot FIS:n käsittelyyn. Timo Järviö luonnehti *Helsingin Sanomissa* (13.10.) Hiihtoliiton menettelyä tyylikkääksi yritykseksi päästä irti sotkusta. ”Tällä menettelyllä SHL pystyy pesemään kätensä sopasta. Olkoon FIS:n

päätös mikä tahansa, SHL:n päättäjät voivat vain todeta, minkäs me voimme, kun FIS päätti ja jäsenliittojen on noudatettava sen sääntöjä ja päätöksiä.”

Opetusministeriö hermostui välimiesoikeuden käytöstä. Urheiluministeri Suvi Lindén ilmoitti, että urheilun lajiliitot saavat jatkossa valtionapua vain, jos ne sitoutuvat ratkomaan mahdolliset doping-kiistat urheilun oikeusturvalautakunnassa tai alioikeudessa. (Keskisuomalainen 14.10., Iltalehti 14.10., Helsingin Sanomat 16.10.2001)

Iltalehdessä nimimerkki Piikkimies ihmetteli, miksi Hiihtoliitto lähti välimiesprosessiin. ”Toukokuun 11. päivä 2001 saattaa jäädä suomalaiseen urheiluhistoriaan. Silloin tehtiin päätös, joka viimeistään on viemässä Suomen hiihtoliiton moraaliseen, jos ei taloudelliseenkin konkurssiin. Hiihtoliitto sopi tuona päivänä Lahdessa kärynneiden hiihtäjien kanssa sitovasta välimiesmenettelystä. Ministeritason luonnehdinta tuloksesta, ’katastrofi’ on arviona alakanttiin. Kaikki toukokuun jälkeen tapahtunut ja vielä tapahtuva on vain väistämätöntä seurausta älyvapaasta päätöksestä.” (Iltalehti 15.10.2001)

FIS:n puheenjohtaja Gian-Franco Kasper sanoi *Helsingin Sanomissa* (17.10.), että FIS tuskin suostuu lyhentämään kilpailukieltoja. FIS oli odottanut Suomen liitolta anteeksipyyntöä doping-tapauksista. FIS päättikin 4.11.2001, että Jauhon ja Kuitusen doping-tuomiot säilyvät ennallaan kahdessa vuodessa.

Ilkka Kulmala piti *Keskisuomalaisessa* FIS:n päätöstä loogisena. ”Peräti kummallista olisi, jos suomalaiset mieshiihtäjät tiesivät, mitä litkua heidän suoneensa Lahden mystisinä päivinä työnnettiin, mutta naiset eivät. Teoriassa todelliseen juonitteluun ja salaliittoon perustuva toimenpide olisi mahdollinen, käytännössä sen toteuttaminen kuulostaa hyvin vaikealta.” Kulmala toivoi kaikkein eniten kuitenkin sitä, että ”jostain piilostaan ilmestyisi yksi tai useampi ihminen kertomaan, mitä suomalaisessa hiihdossa on ihan oikeasti viimeisinä vuosina tapahtunut”. (Keskisuomalainen 5.11.2001). *Iltalehdessä* nimimerkki Piikkimies ehdotti pöydän puhdistamista, Hiihtoliiton johdon vaihtamista. (Iltalehti 5.11.2001)

Kilpailukieltoautisten lomaan osui myös Mika Myllylän kirjan *Riisuttu mestari* julkistus lokakuun lopussa 2001. Kaikissa tutkituissa lehdissä kirjan julkistuksen pääuutinen oli se, että Myllylä harkitsee paluuta ladulle. Kirjan saama huomio varsinkin *Iltalehdessä* oli selvästi pienempi kuin toukokuussa 2001 ilmestyneen Jari Porttilan teoksen *Karpaasin käry* saama julkisuus.

Myllylän kirjasta tuli suuri kaupallinen menestys, 19 500 kappaleen myynnillään teos oli huhtikuussa 2002 Suomen kautta aikojen yhdenneksitoista myydyin urheilukirja. Myllylän tekijänpalkkioiden suuruudeksi arvioitiin vähintään 100 000 euroa. Muutokset kaikkien aikojen

myydyimpien urheilukirjojen listalla ovat yleensä vähäisiä. Listan kärjessä on 78 000 kappaleen myynnillä Martti Jukolan *Urheilun pikkujättiläinen*, jonka ensimmäinen painos julkaistiin vuonna 1945. Jukolalla on kaksi muutakin kirjaa kymmenen myydyimmän joukossa: *Suuri Olympiakirja* (1952) kolmantena ja *Huippu-urheilun historia* (1935) kymmenentenä. Mauno Saaren kirja *Marja-Liisa*, joka julkaistiin Marja-Liisa Hämäläisen (myöhemmin Kirvesniemi) kolmen olympiakultamitalin jälkeen vuonna 1984, on Suomen toiseksi suosituin urheilukirja 67 000 kappaleen myynnillään. (Seura 12.4.2002)

3.8. Kilpailukielloista kohti Salt Lake Cityn olympiakisoja

Kansainvälisen Hiihtoliiton ratkaisu päätti keskustelun hiihtäjien kilpailukielloista, joka oli jatkunut Lahden MM-kisoista lähtien. Päivää ennen FIS:n ratkaisua *Helsingin Sanomat* (3.11.2001) kertoi Suomen Gallupin tekemästä mielipidetiedustelusta, jonka mukaan vain joka kymmenes suomalainen oli antanut anteeksi Lahden MM-kisojen doping-käryt.

Keskustelu dopingista jatkui, mutta muutti vähitellen muotoaan. Aitajuoksun olympiavoittajan, kelkkailijaksi siirtyneen Ljudmila Engquistin kiinnijäänti dopingista toi keskusteluun dopingin käytön Ruotsin urheilussa. Useimmissa dopingia käsittelevissä jutuissa viitattiin Lahden MM-kisojen tapahtumiin, mutta otsikoihin nousi muitakin teemoja. Lahden tapahtumat tosin heijastuivat monin tavoin urheiluun. Doping-skandaali näkyi monien muidenkin lajiliittojen kuin Hiihtoliiton sponsoritulojen vähenemisenä. (Helsingin Sanomat 7.11.2001)

Kaikki tutkitut lehdet pitivät laajasti esillä doping-asioita marras-joulukuussa 2001. *Helsingin Sanomissa* keskeisessä roolissa olivat dopingin testausmenetelmät ja Maailman antidopingtoimisto Wada, *Keskisuomalaisessa* oli runsaasti henkilöhaastatteluja ja *Iltalehdessä* doping-uutisia yhdistävä päätekijä oli Kari-Pekka Kyrö.

Keskisuomalainen toi laajoissa jutuissa esille Hiihtoliiton erotetun lääkärin Juha-Pekka Turpeisen, Suomen viestijoukkueen ainoan puhtaan hiihtäjän Sami Revon, puhtaan urheilun puolestapuhujan, kävelyn maailmanmestarin Valentin Konosen sekä erotetun päävalmentajan Kari-Pekka Kyrön. Jo aiemmin, *Sunnuntaisuomalaisessa* 28.10. oli olympiaylilääkäri Ari Hintsan laaja haastattelu. Hintsan ilmoittautui haastattelussa puhtaan urheilun ehdottomaksi kannattajaksi, mutta olisi jo antanut armon virheitä tehneille. (Keskisuomalainen 28.10.2001)

Juha-Pekka Turpeinen myönsi tehneensä väärin ja näki huippu-urheilun tilanteen entistä hullumpana. (Keskisuomalainen 1.11.2001). Sami Repo puolestaan kertoi, että Suomen viestijoukkueesta vain Harri Kirvesniemi oli pyytänyt häneltä anteeksi, vaikka Repo menetti kultamitalin muiden hiihtäjien doping-käryn vuoksi. ”Nyt osaan arvostaa huonompiakin sijoja.

Se on kultamitalin arvoinen suoritus, että pystyy tekemään parhaansa”, Repo sanoi *Keskisuomalaisessa* 12.11.2001 Kari-Pekka Kyrö kertoi *Sunnuntaisuomalaisessa* sivun jutussa, miten hän oli selvinnyt Lahden jälkeisestä ajasta. Kyrö sanoi haastattelussa, että eniten häntä painaa tapa, jolla viranomaiset ovat häntä kohdelleet. ”Tunnen olevani leikkikalua paljon isommassa pelissä sekä viranomaisten että varsinkin politiikan puolelta.” (Keskisuomalainen 25.11.2001)

Vuoden 1995 maailmanmestari Valentin Kononen vakuutti *Keskisuomalaisessa*, että dopingista kieltäytyminen ei ole täydellinen este menestymiselle urheilussa. Samalla sivulla Kari-Pekka Kyrö vaati avointa keskustelua siitä, mitä hiihtourheilussa tapahtui 1990-luvun alussa. Kyrö arveli, että dopingin käyttö oli tuolloin villiä. (Keskisuomalainen 1.12.2001)

Iltalehti kertoi näyttävästi entisen huippuhihtäjän Juha Miedon sotkemisesta doping-asioihin. Viestinhiihdon olympiavoittaja Arto Koivisto väitti kirjassaan *Elämäni ladulla*, että Mieto käytti vuoden 1981 SM-hiihdoissa kiellettyä piristettä sisältänyttä yskänlääkettä. Mieto kiisti asian. (Iltalehti 8.11.2001). Tasan kuukautta myöhemmin lehti julkaisi viikonvaihesivuillaan kolmisivuisen jutun Miedosta. Hän arveli, että raha sokaisee huippu-urheilijoita ja saa heidät käyttämään kiellettyjä keinoja. (Iltalehti 8.12.2001).

Iltalehdessä nimimerkki Piikkimies kommentoi urheilua yleensä ja varsinkin doping-asioita marraskuusta 2001 lähtien maaliskuuhun 2002 saakka. Pakinatyyllillä kirjoitetuissa teksteissä otettiin suorasukaisesti kantaa. ”Urheilutoimittajat, te järjestelmän kritiikittömät syöttöporsaat, herätkää! Hälytyskellot soivat siellä ja täällä, mutteivät uskollisen urheilutoimittajan päässä.” (Iltalehti 12.11.2001). Viikkoa myöhemmin Piikkimies muisteli, mitä Hiihtoliitossa on tapahtunut. ”Siellä on harjoitettu erittäin kannattavaa huijaukseen perustuvaa huippu-urheilubisnestä ja sitten heti perään nostatettu humanismin nimissä fasistista vainokampanjaa omia kiinnijääneitä käskyläisiä kohtaan. Lisäksi järjestön erityiseen ansiolistaan kuuluu johtajiensa suojeleminen ja vastuunkiertäminen, joka on kehitetty aivan taiteelliselle tasolle.” (Iltalehti 19.11.2001)

Iltalehti kertoi Kari-Pekka Kyrön kannelleen kohtelustaan eduskunnan oikeusasiamiehelle. Hän pyysi selvittämään poliisin ja tullin toimintaa. (Iltalehti 22.11.2001). Seuraavana päivänä lehti Kyrön vievän toimitsijakieltonsa oikeuteen. Seuraavaksi lehti kertoi (26.11.2001), että Kyrö saattaa kirjoittaa kokemuksistaan kirjan.

Helsingin Sanomien toimittaja Veikko Lautsi oli joulukuun alussa 2001 paikalla, kun Maailman antidopingtoimisto Wada piti kokoustaan Lausannessa Sveitsissä. Kaksi vuotta järjestön pääsihteerinä toimineesta Harri Syväsalimesta tuli järjestön ensimmäinen

toimitusjohtaja. Lehti uutisoi kolmena päivänä laajasti kokouksen tapahtumia ja sen yhteydessä esiin tulleita tietoja. Pääteemoina olivat Wadan henkilövalinnat, järjestön rahoitusongelmat ja doping-kannanotot. Lautsi kertoi Wadan kiihdyttävän doping-testien kehittämistä. Toisessa uutisessa hän kertoi Kansainvälisen olympiakomitean tutkituttavan, onko alppimajan käyttö dopingia. Kommentteja juttuihin ei liittynyt. (Helsingin Sanomat 3.-5.12.2001)

Helsingin Sanomat on tutkituista lehdistä selvästi eniten kertonut Wadan toiminnasta. Kesäkuussa 2002 lehden toimittaja Hannu Hänninen seurasi Wadan kokouksia Montrealissa Kanadassa ja teki aiheesta useita juttuja. Laajimman jutun lehti julkaisi Wadan pääsihteeristä Harri Syväsalimesta. (Helsingin Sanomat 20.6.2002)

Dopingin tulevaisuudennäkymät nousivat esille joulukuussa Jyväskylän yliopiston järjestämän Etiikka ja doping -symposiumin ansiosta. Lehtien pääjutuiksi levitettyjen juttujen otsikot ”Geenikäsitelty urheilija ei jää kiinni” (Helsingin Sanomat 13.12.2001) ja ”Geenimanipulaatiossa muhii urheilun uusi doping-pommi” (Keskisuomalainen 13.12.) ja ”Geeniterapian kehittyminen mullistaa urheiluvalmennuksen” (Iltalehti 13.12.) , kertoivat dopingin vastaisen työn uusista uhkakuvista.

Juha Pärssinen arvosteli näkökulmassaan *Iltalehdessä* Olympiakomitean päätöstä kieltää suomalaisurheilijoilta Salt Lake Cityn olympiakisoissa suonensisäisen nesteytyksen käyttö. ”Miksi Suomi on nesteyttänyt MM- ja olympiakisojen lisäksi myös maailmancupin osakilpailuissa? Siis hakeeko Kantola tulevalle huonolle kisamenestykselle jo nyt hyvää selitystä?” Pärssinen kysyi. Heikki Kantola on Suomen olympiakomitean valmennuspäällikkö. (Iltalehti 31.12.2001)

Tammi-helmikuu 2002 ennen Salt Lake Cityn olympiakisojen loppuhetkiä oli lehtien doping-kirjoittelussa hiljaista aikaa. *Iltalehdessä* (11.1.2002) nostettiin isossa jutussa esille Antidopingtoimikunnan valvontaryhmän johtajan Timo Seppälän puhe Lääkäripäivillä. Hän piti tulossa olleiden Salt Lake Cityn olympiakisojen epo-testiä liian epäluotettavana. Jutun oli kirjoittanut toimittaja Juha Pärssinen. Piikkimies, joka on saman toimittajan käyttämä nimimerkki, puuttui asiaan muutamaa päivää myöhemmin. ”Antidopingmies Timo Seppälä esiintyi myös samaisilla Lääkäripäivillä. Hän julistautui eposta kärkehtävien urheilijoiden ykköstukijaksi, varmimmaksi valttikortiksi doping-oikeudenkäynneissä.” (Iltalehti 14.1.2002)

Iltalehti kommentoi pääkirjoituksessaan Suomen olympiajoukkueen urheilijavalintoja. ”Lahden kisojen jälkeen maastohiihdossa lähdettiin rakentamaan uutta nousua käytännössä nollassa. Pesäero menneeseen on tehty selväksi Hiihtoliiton henkilövaihdoilla ja uusilla eettisillä pelisäännöillä. Myös doping-testejä on lisätty merkittävästi. Olympiakomitea kielsi

aivan oikein Salt Lake Cityyn lähteviltä urheilijoilta suonensisäisen nesteytyksen ja lisähapen käytön. Alppimajan käyttö kuitenkin sallittiin. Lähtökohtana onkin oltava, että Suomesta lähtee Salt Lake Cityyn vain ja ainoastaan rehtejä ja puhtaita olympiaurheilijoita. Suomen maine ei kestäisi uusia käryjä arvokisoissa.” (Iltalehti 19.1.2002). Nimimerkki Piikkimies oli jokseenkin päinvastaista mieltä kuin pääkirjoituksen laatija. ”Tuntuu taas kerran siltä, että urheilun etiikka muuttuu, mutta johtajien naamat säilyvät. Hiihtoskandaalissahan tämä viimeksi nähtiin: tähtiurheilijat poljetaan Tervanevan syvimpään silmään ja urheilujohtajat rakentavat tukevat pitkospuut upotuspaikan yli. Piikkimies ennustaa, että suomalaisen urheilun eettiset ongelmat eivät ratkea ennen kuin nykyiset urheilujohtajat ovat sivussa.” (Iltalehti 21.2.2002)

Doping-teema nousi esille vahvimmin, kun virolaisen hiihtäjän Kristina Smigunin dopingnäytteestä löytyi kahta anabolista steroidia. Tammikuun lopussa eli viikkoa myöhemmin hänet kuitenkin vapautettiin doping-epäilyistä. (Helsingin Sanomat 24.1. ja 1.2.2002)

Juha Pärssinen kommentoi *Iltalehdessä* Smigunin selviytymistä kiperästä tilanteesta. ”Kristina Smigun on virallisesti puhdas ja pulinat pois. Media pyytäköön anteeksi. Niinkö? Smigunin tapaus on ensi kerta, kun B-näyte ei olekaan identtinen A-näytteen kanssa. Testejä otetaan maailmassa kymmeniä tai satojatuhansia joka vuosi. Olisiko toimittajien pitänyt tietää, että juuri Smigunin kohdalla tapahtuu poikkeus? Miksei koeputkien sisältö sitten ollutkaan identtinen?”, Pärssinen kysyi. (Iltalehti 1.2.2002)

Leena Lavonius arvioi Helsingin Sanomissa, millaisen virheen testaajat olivat tehneet: hänen mukaansa Smigunin B-näytettä ei sekoitettu kunnolla. ”Smigunilla taisi käydä säkä. Nimittäin hänen B-näytteessäänkin nandrolonia oli monta sataa kertaa enemmän kuin ihmisen virtsasta luonnostaan löytyy.” (Helsingin Sanomat 9.2.2002)

Helsingin Sanomat ja *Keskisuomalainen* käsittelivät laajasti doping-asioita Salt Lake Cityn olympiakisojen aattona. Keskisuomalaisen, Savon Sanomien ja Karjalaisen urheiluosastojen perustama tutkiva ryhmä päätyi ennen kisoja johtopäätökseen, jonka mukaan ”Salt Lake Cityssä nousee mitalikorokkeelle doping-urheilijoita, joiden ei tarvitse pelätä jäävänsä kiinni”. Tutkiva ryhmä listasi kokosivun jutussaan aineet, joita testit eivät jäljitä ja aineet, jotka nykyiset testit paljastavat. (Keskisuomalainen 5.2.2002). Myös *Helsingin Sanomat* kiinnitti ennalta runsaasti huomiota olympiakisojen doping-testeihin.

3.9. Ville Vakkuri näytti toisen mallin: reilu tunnustus

Suomessa ei keskusteltu vain hiihdon dopingista. Keskustelu sai Suomessa uusia piirteitä, kun 19-vuotiaan pikajuoksijan Ville Vakkurin jääminen kiinni doping-testissä julkistettiin 10.5.

2001. Hänen testinäytteensä sisälsi nandrolon-hormonin aineenvaihduntatuotteita. Lehdet uutisoivat Vakkurin käryn perusteellisesti.

Välillä Suomen ennätyksenkin juossut Vakkuri kertoi tuloksen julkistamisen jälkeen asiasta avoimesti. Hänen mukaansa valmentaja Esko Olkkonen oli sanonut suoraan, ettei ilman aineiden käyttöä pääse huipulle. Vakkuri aloitti kiellettyjen aineiden käytön vuonna 1999.

Ari Pusa luonnehti *Helsingin Sanomissa* (12.5.) Vakkurin käryä sääliäväksi tapaukseksi. Pusa kuitenkin kiitteli sitä, että Vakkuri kertoi dopingin käytöstä avoimesti. ”Hän on ensimmäinen urheilija, joka on kertonut aineistaan kaiken. Tähän Vakkuri oli saanut opastusta media-alan ammattilaisilta. Hyvä näin, sillä Vakkurin avoimuus eroaa täysin Hiihtoliiton doping-tiedottamisesta.”

Esa Jokinen kiinnitti *Keskisuomalaisessa* (12.5.) huomiota samaan asiaan. ”Käryn jälkeen Vakkuri poikkesi useimmista kohtalotovereistaan: hän kertoi totuuden. Se oli hänen kannaltaan äärimmäisen fiksu; enää hänen ei tarvitse pelätä ketään. Ei testajia, ei kilpakumppaneita, ei julkisuutta.”

Vakkurin käry sai toimittajat pohtimaan myös dopingin käytön laajuutta. ”Lahden käryt ja tapaus Vakkuri osoittavat, että dopingin vastainen työ ei olekaan Suomessa niin tehokasta kuin tiedotusvälineiden ja Suomen antidopingtoimikunnan tiedotteiden perusteella luulisi”, Esa Jokinen arvioi.

Helsingin Sanomissa selvitettiin asian rikosmerkitystä. Lehti totesi, ettei doping-aineiden tarjoaminen alaikäiselle ollut vielä rikos. Vakkurihan oli 17-vuotias aloittaessaan dopingin käytön. Lehti kertoi myös, että 1970-luvun lopun ja 1980-luvun huippuaituri Arto Bryggare oli vuodesta 1975 vuoteen 1981 Esko Olkkosen valmennuksessa. (Helsingin Sanomat 12.5.2001)

Keskisuomalaisessa doping-teemaa käsiteltiin täyden sivun verran kaksi päivää Vakkurin käryn jälkeen. Lehti haastatteli professori Juri Haninia, Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen vanhempaa tutkijaa, joka on psykologian tohtori. Hanin harmitteli haastattelussa, että dopingiin sortumisen syitä on tutkittu vähän. Haninin mukaan antidopingtoimikunnan vastuun ei pitäisi ulottua vain testaamiseen, vaan nimenomaan siihen, ettei dopingia käytettäisi. (Keskisuomalainen 12.5.2001)

Iltalehdessä Vakkurin käryä käsiteltiin tuoreeltaan etusivulla ja kolmella sisäsivulla. Vakkurin tunnustuksen ansiosta käsittelyssä päästiin heti syvemmälle kuin jos doping-tapaus olisi ollut kiistelty. Lehti kiinnitti uutisissaan huomiota mm. siihen, että hormonien käyttö voi pysäyttää nuoren normaalin kehityksen. (Iltalehti 11.5.2001)

Iltalehti vyörytti doping-asiaa monella rintamalla, sillä heti Vakkurin käryn jälkeen lehti kertoi myös oman uutishankintansa perusteella, että suomalaishiihtäjille annettiin infuusionestettä jo ennen 1997 MM-kisoja ja 1998 olympiakisoja. Lehden haastattelema Antidopingtoimikunnan valvontaryhmän puheenjohtaja Timo Seppälä piti nesteyttämistä palauttamisen nopeuttamiseksi dopingina. (Iltalehti 12.5.2001)

Sama lehti arvioi pääkirjoituksessaan Vakkurin käryn ja omien doping-juttujensa perusteella, että doping on laajalle levinnyt ilmiö suomalaisessa huippu-urheilussa. Sen mielestä tärkeintä oli tehdä johtopäätökset tulevaisuutta varten. ”Terve liikunta ja ennen muuta sen nuoret harrastajat tulisi pitää erillään bisnesurheilusta ja etenkin dopingista. Liikunta ansaitsee pyyteetöntä tukea, huippu-urheilun sponsoroinnista on päätettävä pelkästään liiketalouden tosiasioilla. (Iltalehti 14.5.2001)

Vakkurin tapauksen käsittely jäi lehdissä lyhyeksi. Vakkuri ei tietysti ollut vielä yhtä tunnettu huippu-urheilija kuin Lahdessa dopingista paljastetut hiihtäjät, mutta ratkaisevampaa oli se, että hän kertoi doping-testin vuoksi järjestetyssä tiedotustilaisuudessa avoimesti dopingin käytöstään eikä vakuutellut tietämättömyyttään, kuten kiinnijääneiden tapana yleensä on. Lyhydestään huolimatta asian käsittely tutkituissa lehdissä oli laajaa ja asiaa hyvin taustoittavaa.

Juhani Melartin kolumni *Iltalehdessä* runsas viikko Vakkurin tapauksen julkitulon jälkeen kuvaa mielestäni hyvin toimittajien yleistä suhtautumista. ”Arvostan urheilijaa, joka vilpistä kiinni jäätyään tunnustaa tekonsa kiertelemättä. Niin kuin Ville Vakkuri. Tämän kevään mittaan olemme saaneet tarpeeksemme kaiken maailman selittäjistä ja vastuunsa pakoilijoista. Mutta sehän on nyky maailman aikaan perin yleinen käytäntö. Suomalaisia hiihtäjiäkin voisi kenties katsoa toisin silmin, jos he heti Lahden skandaalin jälkeen olisivat menetelleet julkisuudessa Ville Vakkurin tavoin”, Melart kirjoitti. (Iltalehti 19.5.2001)

Viikkoa myöhemmin päätoimittaja Petri Hakala opasti kolumnissaan, että ”hiihtäjät ja heidän valmentajansa voisivat ottaa mallia pikajuoksija Ville Vakkurista. Täydellinen tunnustus käryn käytyä pelasti sen, mikä pelastettavissa oli. Muuten Vakkurista tai erityisesti hänen valmentajastaan ei ole malliksi kenellekään. Alaikäisen maalaispojan douppaaminen on edesvastuutonta, mutta nykyisen lainsäädännön mukaan täysin laillista.” (Iltalehti 26.5.2001)

4. Käyttävät ne muutkin – suomalainen synninpäästö

Salt Lake Cityn talviolympiakisat 2002 sujuivat ilman skandaaleita lähes loppuun saakka. Ainoaksi kisoihin liittyväksi doping-käryksi näytti jääneen venäläishihtäjä Natalia Baranova-Masolkinan kiinnijäänti epo-hormonin käytöstä juuri ennen olympiakisojen alkua. ”Venäläishihtäjän käyttämä aine vahvistaa pahat aavistukset todeksi. Hiihdossa on käytetty ja käytetään epoa. Hiihdon maineelle Baranova-Masolkinan käry on kova isku”, Veikko Lautsi arvioi *Helsingin Sanomissa*. (7.2.2002)

Doping-tapauksilta ei kuitenkaan välttytty näissäkään suurkisoissa. Ensimmäiset epäilyt dopingista heräsivät 21.2., kun Venäjän naisten viestijoukkuetta ei päästetty hiihtämään Larissa Lazutinan ja Valentina Shevshenkon korkeiden hemoglobiiniarvojen vuoksi. Enempää tietoa ei kuitenkaan tuossa vaiheessa kerrottu, joten ilmaan jäi epäily.

Sunnuntai-iltana 24.2. tuli tieto, että kolminkertainen olympiavoittaja, Espanjan Johan Mühlegg oli kärynnyt veridopingista. Samana iltana saatiin lisäksi epävarma tieto venäläishihtäjien Larissa Lazutinan ja Olga Danilovan doping-käryistä. Käryjen määrä oli suuri, sillä aiemmissa talviolympiakisoissa oli tullut ilmi vain viisi doping-tapausta.

Helsingin Sanomien Jyväskylässä jaettuun painokseen tiedot venäläishihtäjien käryistä eivät 25.2. ehtineet, mutta Mühleggin tapausta lehti käsitteli runsaan sivun verran. Nopeasta reagoinnista kertoo lehden doping-aiheinen pääkirjoitus. Lehden erittäin monipuolisessa uutisoinnissa kerrottiin, että ”Hiihtokuningas Mühlegg kärysi veridopingista välipäivänä. Darbepoetiinin näkyminen testissä tuli suurena yllätyksenä.” Aineen näkyminen testissä pysyi salaisuutena siihen saakka, kun Mühlegg kärysi.

Toimittaja Leena Lavoniuksen mukaan käry oli doping-valvojille iloinen yllätys. Lavonius taustoitti tarkasti, miten darbepoetiini vaikuttaa. ”Darbepoetiinilla ja paljon paremmin tunnetulla epolla on paljon yhteistä: lähes sama kemiallinen koostumus ja samat vaikutukset. Sekin on yhteistä, että molempien käyttö on urheilussa kielletty”, Lavonius kirjoitti.

Toimittaja Timo Järviö totesi näkökulmassaan, että uusin doping-tapaus toi väistämättä mieleen Lahden MM-kisojen tapahtumat, kun suomalaiset luottivat tuntemattomiksi jääneisiin lähteisiin, joiden mukaan hemohe ei olisi näkynyt testissä. ”Hiihdolle Mühleggin käry on uusi musta leima. Suomalaisten vuodentakainen kuuden hiihtäjän massakäry on omassa luokassaan. Viron Kristina Smigun pelastui tammikuussa B-näytteen turvin, vaikka siinäkin oli epänormaalin paljon nandrolonin johdannaista.” ”On jo vähitellen pakko uskoa, miksei Kansainvälinen Hiihtoliitto (FIS) julkista edes yhteenvetoa Lahdessa vuosi sitten tehtyjen, tutkimus- ja

taustatietokäyttöön tarkoitettujen vapaaehtoisten veritestien tuloksista. Epävirallisten tietojen mukaan 200 näytteestä ainakin 25-30 prosentissa on selkeitä merkkejä verimanipuloinnista. Tulokset voisivat antaa liian totuudenmukaisen kuvan hiihdon nykytilasta.” (Helsingin Sanomat 25.2.2002)

Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa Mühleggin käryä verrattiin Lahden tapahtumiin. ”Olipa tapaus Mühleggin lopullinen tulos ja ratkaisu mikä tahansa, tässä vaiheessa se näyttää vahvistavan arvailuja siitä, että Lahden MM-kisojen suomalaiskäryt eivät merkinneet ratkaisevaa käännettä dopingin kitkemiseksi maastohiihdon kansainväliseltä huipulta.” (Helsingin Sanomat 25.2.2002)

Iltalehdessä etusivulle nostettiin Harri Kirvesniemen ja Kari-Pekka Kyrön kommentit tuoreista doping-tapauksista. ”Kyrö ja Kirvesniemi puhuvat dopingista. Tämä avaa yleisön silmiä”, lehti otsikoi. Sisäsivun jutussa Kyrö luonnehti tuoreita doping-käryjä synninpäästöksi suomalaisille. ”Jos ihmiset ovat olleet tähän asti niin tyhmiä, että he ovat uskoneet, että me suomalaiset olisimme olleet jotenkin poikkeuksellisia, niin kyllä tämä sitten on jonkinlainen synninpäästö. Tämä on aivan oikein niille, jotka vielä Lahden kisojen jälkeenkin ajattelivat, että onpas poikkeuksellisen moraalitonta porukkaa”, Kyrö sanoi. (Iltalehti 25.2.2002)

Samassa lehdessä ex-hiihtäjä Harri Kirvesniemi ihmetteli, miksi ruotsalaishiihtäjät olivat vain varjo Lahden MM-kisoihin verrattuna. Piikkimies-palstallaan toimittaja Juha Pärssinen kirjoitti, että ”huippu-urheilu on nykyaikaisen olympialiikkeen suurimmassa uskottavuuskriisissä”. ”Vaihtoehdot maailmanlaajuisen ongelman ratkaisemiseksi ovat nyt todella vähissä. Joko pannaan kiellettyjen aineiden listat joka puolella samanlaisiksi, kehitetään aukottomat testit kaikkia listan aineita ja menetelmiä vastaan ja harmonisoidaan kansainvälisesti rangaistuskäytännöt ja armahdukset. Toinen vaihtoehto on tietysti helpompi. Antaa mennä, kun on alamäki taas?” Pärssinen kirjoitti. Uutisessaan Mühleggin kärystä hän taustoitti espanjalaishiihtäjään jo aiemmin kohdistuneita epäilyjä. ”Pitkällä ja rotevalla, kömpelön oloisella baijerilaishotellin omistajalla ei pitänyt olla mitään mahdollisuuksia lajissa, jossa tarvitaan vahvaa koordinaatiota ja laduilla, joiden on väitetty suosivan kevytrakenteisiä hiihtäjiä.” (Iltalehti 25.2.2002)

Jo viikkoa ennen Mühleggin doping-käryä Tomi Tuomaala epäili hiihtäjän suorituksia Väli-Suomen sanomalehtien Sunnuntaisuomalaisessa. ”Espanjan Johann Mühlegg hihtelee epäilyttävän ylivoimaisesti Salt Lake Cityn olympialaisissa.” Tuomaala ehdotti leikkisässä jutussaan noituustestejä, koska erilaisten salatieteiden käyttö oli jo aiemmin liitetty Mühleggiin. (Keski-suomalainen 17.2.). Myös nimimerkki Piikkimies *Iltalehdessä* vihjaili samansuuntaisesti

Mühleggin ja virolaishihtäjä Andres Veerpalun menestystä pohtiessaan. ”Piikkimiehestä tuntuu, että Mühlegg ja Veerpalu eivät jääneet Lahden jälkeen haukotellen pohtimaan huippu-urheilun likaisuutta. Taisivat itse asiassa lisätä höyryä koneeseen. Hiihtoliiton johto näyttää antaneen hiihtäjillemme ikään kuin luvan hiihdellä omaksi ilokseen ilman tavoitteita.” (Iltalehti 18.2.2002). *Helsingin Sanomissa* julkaistiin päivää ennen Mühleggin doping-käryä puolen sivun juttu, jossa kysyttiin, mikä on espanjalaishihtäjän salaisuus. (Helsingin Sanomat 23.2.2002)

”Sittenkin skandaalikisat”, *Iltalehden* pääkirjoituksessa 25.2. todettiin. ”Jatkuvat doping-käryt vahvistavat sen, ettei viihteellis-kaupallisella huippu-urheilulla ole enää paljonkaan tekemistä terveellisen liikunnan ja ihanteellisen kansanliikkeen kanssa. Huippu-urheilun julkisen tukemisen voisikin siirtää kauppa- ja teollisuusministeriön vienninedistämismomentille.” (Iltalehti 25.2.2002). Sama vaatimus esiintyi useissa lehdissä Lahden M-kisojen jälkeenkin.

Vain yhdeksän päivää aikaisemmin *Iltalehden* päätoimittaja Petri Hakala iloitsi kolumnissaan, että ”suomalainen lumiurheilu ei tarvo enää suossa eikä edes konttaa maalialueella”. ”Lahden MM-hiihtojen doping-sekoilusta alkanut painajainen valvotti lähes vuoden. Nyt on paljon mukavampi syy valvoa; kuunnella Porilaisten marssia ja katsella palkintojenjakoa Maamme-laulun soidessa, kun Lajuset, Lahtelat ja kumppanit pokkaavat mitalinsa”, Hakala viittaisi suomalaisurheilijoiden olympiamenestykseen. (Iltalehti 16.2.2002)

Keskisuomalaisessa (25.2.) pureuduttiin darbepoetiinin saloihin haastatteleamalla Keski-Suomen keskussairaalan munuaislääkäriä ja epo-tutkijaa Arvo Koistista. ”Lääke annostellaan joko suonensisäisesti tai ihon alle. Tässä tapauksessa on turha väittää, että sitä on joutunut elimistöön vaikkapa hammastahnaputkilosta. Myös kaikenmaailman ripuliversiot ovat suhteellisen hassuja. Jos joku urheilija ei ole asiaan kunnolla perehtynyt, hän on saattanut laskea väärin”, Koistinen sanoi.

Toimittaja Anni Kettunen arvioi näkökulmassaan, että uutinen Mühleggin kärystä ei jaksakaan enää nostattaa suuria tunnekuohuja. ”Olo on vähän kuin haaleissa vesissä. Viimeistään Lahden tapahtumat opettivat, että mitä tahansa voi tapahtua, mikään doping-uutinen ei sen jälkeen yllätä tai järkytä mielen tasapainoa. Mühleggin kiinnijäänti osoittaa sen, että testausjärjestelmä toimii jollain tavalla ja myös kehittyy.” ”Ihmetellä silti voi, kuinka espanjalaisten fanien juanitoksi kutsuma hiihtomaailman kummajainen selvisi ilman käryä näinkin pitkälle. Ennen 50 kilometrin voittoa Mühlegg oli joutunut testeihin kolmesti: ennen kisojen alkua, kun kaikki kestävyysurheilijat testattiin sekä 30 kilometrin vapaan hiihtotavan yhteislähdön että takaa-ajon voittojen jälkeen.” (Keskisuomalainen 25.2.2002)

Keskisuomalaisen pääkirjoituksessa (26.2.) pidettiin käryjen jatkumista odotettuna asiana. ”Suomalaisten murtomaahiihtäjien joukkokäry viime keväänä Lahdessa selittyi juuri sillä, että doping-koe oli aiempaa tarkempi. Tällä kertaa me pelasimme varman päälle ja riskit ottivat muut – seuraukset tiedetään.” Lehti pohti myös, miten kontrolloitu dopingin salliminen vaikuttaisi. Lehden mukaan laillistetun dopingin käyttöä olisi vähintään yhtä vaikea valvoa kuin totaalikieltoa. ”Lisäksi ongelmaksi saattaisi nousta dopingin räjähdysmäinen leviäminen yhä nuorempien keskuuteen. Pysytään siis nykyisellä puhtauteen pyrkivällä tiellä, mutta hyväksytään samalla se tosiasia, että dopingin torjunta on urheilulle nykyisellään vaikea, lähes ylivoimainen tehtävä.” (Keskisuomalainen 26.2.). Lehti oli viikkoa aiemmin ottanut kantaa suomalaishiihtäjien huonoon menestykseen. ”Tilanne oli ennakoitavissa Lahden maailmanmestaruuskilpailujen käryjen jälkeen. Opetusministeriö käynnisti paitsi eettisen myös poliittisluontoisen jahdin, joka on säilyttänyt joukkueemme vanhakantaisiin ja puhtasoppisiin menetelmiin, joita tuskin juuri mikään muu maa enää käyttää.” (Keskisuomalainen 19.2.2002)

Ilkka Kulmala totesi kommentissaan *Keskisuomalaisessa*, että jokainen huippu-urheilijan käry on huippu-urheilun voitto. ”Tämä on raaka tie, mutta ainoa. Muuta mahdollisuutta urheilun uskottavuuden palauttamiseksi edes pitkällä tähtäimellä ei ole. On pakko lähteä siitä, että käryn täytyy käydä.” ”Vaikka urheilu laajana käsitteenä saattoi voittaa, murtomaahiihto hävisi. Laji ei ole koskaan kahlannut näin syvällä tervanevan soissa. On mahdotonta sanoa, milloin arvokisojen ylivoimaiseen hiihtosankariin pystytään seuraavan kerran suhtautumaan avoimesti ja ilman sivulauseita.” (Keskisuomalainen 26.2.2002)

Timo Järviö totesi näkökulmassaan *Helsingin Sanomissa*, että Salt Lake Cityn olympiakisat ”saivat murheellisen tai lohdullisen kolmen kovan doping-käryn lopun riippuen siitä, miltä suunnalta asiaa tarkastelee”. Hän piti kolmen huippuhiihtäjän kiinnisaamista saavutuksena sinänsä. ”Yleensä tilanne on ollut se, että testaajat ovat tulleet kenties vuosikausia perässä, ennen kuin uuden aineen paljastamismenetelmä on keksitty. Nyt testaajat olivat lääketieteellisuuden kanssa jotakuinkin samassa tahdissa, voi sanoa melkein etuajassa.” (Helsingin Sanomat 26.2.2002)

Iltalehti keskittyi 26.2. uutisoimaan, kuinka doping-skandaali kuohutti maailmalla. Kansainvälisen olympiakomitean norjalaisjäsen Gerhard Heiberg ennusti Iltalehden mukaan, että olympiakisoissa tulisi muitakin doping-tapauksia. Näin tapahtuikin, kun englantilainen alppihiihtäjä Alain Baxter jäi kiinni dopingin käytöstä. Testituloksesta saatiin tieto olympiakisojen jälkeen, samoin kuin valkovenäläisen jääkiekkoilijan Vasili Pankovin kärystä.

Keskustelu Salt Lake Cityn olympiakisojen doping-käryistä käytiin sanomalehdissä pääosin kahdessa päivässä. Uutisiksi nousivat seuraavina viikkona Baxterin käryn lisäksi tiedot urheilijoiden doping-testien varmistus- eli B-näytteiden tuloksista ja venäläishiittäjien aikeista valittaa kilpailukielloistaan oikeuteen sekä Itävallan olympiajoukkueen asuntolasta löytyneet veripussit ja ruiskut.

Helsingin Sanomissa Annikka Mutanen totesi, että Salt Lake Cityn olympiakisat päättyivät doping-valvojen näyttävään erävoittoon. ”Tulevaisuudessa doping-valvojat saattavat kuitenkin kärsiä lopullisen tappion. Ehkä piankin. Jo Pekingin kesäolympialaisissa 2008 korkeimmalle palkintokorokkeelle voi nousta urheilija, johon on siirretty suorituskykyä parantavia geenejä. Hänen vilppiään ei pystytä paljastamaan millään keinolla.” (Helsingin Sanomat 3.3.2002)

Esa Jokinen arvioi kommentissaan *Keskisuomalaisessa*, että ”Kansainvälinen hiihtoliitto ja KOK näyttävät ottavan antidopingtyön juuri nyt enemmän kuin tosissaan. Kolmen huipun käräyttämisen olympiakisoissa on oiva osoitus oikeasta asenteesta. Tätä taustaa vasten on mahdollista, että itävaltalaisetkin pistetään niin tiukoille, että jotakin oleellista saadaan selville. Todennäköistä se ei kuitenkaan ole”, Jokinen kirjoitti. (Keskisuomalainen 2.3.2002)

Jari Rahikainen pohti *Iltalehdessä* suomalaishiittäjien huonoa menestystä. ”Hiihdon menestymättömyys Suomessa poistuukin nopeammin sen myötä, kun Hemoheks-kuusikosta ilmeisesti kaikki muut paitsi Harri Kirvesniemi vapautuessaan ensi kevättalvella kahden vuoden pannastaan ottavat rintamavastuun. Taas. He palaavat kaikki suoraan suonen ...eikun Suomen huipulle ja Mika Myllylä mieshiihdon maailman eliittiin, kun kuin sattuman oikusta Johann Mühlegg on jättänyt sinne itsensä, ison miehen, kokoisen aukon. Mutta kukas se Myllylän paikan perikään, jos ei Mühlegg. Ja kuten nyt on saatu todeta, keinot olivat samat, yhtä harmaat ja moraalin rajat yhtä joustavat”, Rahikainen kirjoitti. (Iltalehti 4.3.2002)

Iltalehden päätoimittaja Petri Hakala arvioi, ettei ”dopingia kukaan hiihdä kiinni”. ”Taistelu dopingia vastaan kuulemma kiihtyy. Kansainvälinen hiihtoliitto paukuttelee henkseleitään antaen ymmärtää muutaman kärynneen puhdistavan murtomaahiihdon lopullisesti. Hiihto on kansainvälisin mittarein mitätön tekijä. Muutama kymmenen huippua lähinnä Euroopasta jää kättelyssä suurten urheilulajien jalkoihin, kun puhutaan tv-oikeuksien myynnistä ja välinevalmistajien mielenkiinnosta eli rahasta, josta urheilija viimeisenä lenkkinä voi omasta osuudestaan haaveilla. Kun kansa eli maksaja loppujen lopuksi rakastaa vain uusia, suuria voittajia ja lääketiede haluaa kehittää uusia lääkkeitä eikä testejä niiden toteamiseen, on doping tullut huippu-urheiluun jäädäkseen.” (Iltalehti 9.3.2002)

Toimittajilla hyvä valmius doping-utisointiin

Doping-keskustelun lyhyys Lahden tapahtumiin verrattuna selittyy sillä, että dopingista jäivät tällä kertaa kiinni muut kuin suomalaiset urheilijat. Lahden MM-kisojen aikana ja niiden jälkeen kiinnijääneiden suomalaishiittäjien kommentit, tiedotteet ja asianajajien välityksellä annetut lausunnot veivät runsaasti palstatilaa. Olympiakisoissa kärynneiden hiihtäjien kommentit eivät suomalaista mediaa kovin paljon kiinnostaneet.

Huomiota herättävää Salt Lake Cityn olympiakisojen doping-utisoinnissa oli toimittajien hyvä valmius tuoda esille niin dopingin taustoja kuin lääketieteellisiäkin puolia, vieläpä kansantajuisesti – ilman liian vaikeita termejä. Asian käsittely oli ajallisesta lyhydestään huolimatta laajaa. Toimittajien kannanotot olivat heti rohkeampia kuin aikaisemmissa doping-keskusteluissa. Tämän voi tulkita johtuvan Lahden MM-kisojen tuomasta perehtyneisyydestä asiaan. Silläkin on tosin voinut olla vaikutusta, että ulkomaisista urheilijoista on paljon helpompi kirjoittaa kriittisesti kuin kotimaisista huippuhiittäjistä, jotka asioivat tiedotusvälineiden kanssa usein asianajajien välityksellä.

Kielentutkija Markku Varis arvioi *Keskisuomalaisessa* (6.3.) Lahden MM-kisoihin viitaten, että uusi teksti tukeutuu edeltäjäänsä ja tämän vuoksi myös Johan Mühleggistä tuli kärynsä jälkeen ykkösuutinen. ”Ilman Lahtea Espanjan härkä ei suomalaisia olisi hätkäyttänyt – eikä myöskään tuottanut salaista synninpäästöä. Mühleggin näyttävä uutisointi selittyy sillä, että suomalaisilla on talviurheiluun oma näkökulmansa. Kaikista asioista ei kerrota, ja se mitä kerrotaan, uutisoidaan suomalaisittain”, Varis kirjoitti. Hänen mukaansa urheilu-uutisten näkökulma on häikäilemätöntä kotiinpäin vetämistä. ”Silloin kun joku suomalainen menestyy ja voittaa mitalin, toimittajat sanovat *Suomen voittaneen*. Voitto siis omitaan yhteiseksi saavutukseksi. Tappiot puolestaan menevät yksilön piikkiin, kuten *Suomen mieshiittäjillä* ’yksittäisillä hiihtäjäpersoonilla’.” (Keskisuomalainen 6.3.2002)

Epäilyjä pitkäaikaisesta doping-ohjelmasta

Lahden doping-skandaalin poliisitutkinnasta tulleet tiedot saivat aikaan noin viikon kestäneen doping-keskustelun maaliskuun lopussa 2002. Asian käsittely julkisuudessa lähti liikkeelle *Iltalehden* (23.3.) julkaisemasta puolentoista sivun jutusta. Lehti ei ilmeisesti ollut saanut tietoja suoraan poliisitutkinnasta. ”Iltalehden useista lähteistä hankkimien tietojen mukaan poliisi uskoo paljastaneensa, että huippuhihdossa käynnistettiin vuonna 1993 erityinen farmakologinen ohjelma”, lehti selvitti. Sen mukaan poliisi epäili, että ohjelman painopiste siirtyi myöhemmin

suorituskyvyn parantamiseen kielletyillä aineilla. Lehti kertoi, että kiellettyjä aineita oli tuotu Suomeen satojen tuhansien markkojen arvosta.

Iltalehden esittämät paljastukset julkaistiin sen lauantaina ilmestyneessä viikonloppunumerossa. Näin se ei päässyt itse jatkamaan asian selvittelyä heti seuraavan päivän lehdessä. *Helsingin Sanomissa* ja *Keskisuomalaisessa* salakuljetusepäilyt olivat päivän pääuutinen sunnuntaina 24.3. Kumpikin lehti käsitteli asiaa yli sivun verran. Erittäin poikkeuksellista kummankin lehden urheilusivun pääjutussa oli se, että ne oli kirjoittanut Suomen Tietotoimiston päätoimittaja Mikael Pentikäinen. STT pääsi tutustumaan esitutkinta-aineistoon asianomistajan ominaisuudessa. ”Poliisi epäilee joidenkin Hiihtoliiton palkollisten antaneen väärää tietoa oikeusistuimissa STT:n doping-jutun yhteydessä. STT väitti nelisen vuotta sitten suomalaishihtäjän käyttäneen kasvuhormonia. STT ja jutun tekijät saivat tuomion julkisesta herjauksesta”, Pentikäinen taustoitti STT:n roolia asiassa. Uutisen pääsisältö oli se, että keskusrikospoliisi epäili entisen päävalmentajan Kari-Pekka Kyrön ostaneen vuosina 1999-2000 epo- ja kasvuhormonia Euroopassa toimineelta rikollisliigalta. (*Helsingin Sanomat*, *Keskisuomalainen* 24.3.2002)

Kari-Pekka Kyrö ihmetteli molempien lehtien omissa haastatteluissa asian julkituloa. Kumpikin lehti taustoitti laajasti asian oikeudellista puolta: väärästä ilmiannosta voi tulla vankeutta. *Helsingin Sanomissa* asiasta kirjoitti oikeustoimittaja Susanna Reinboth, *Keskisuomalainen* julkaisi STT:n tekemän haastattelun, jossa väärän ilmiannon oikeudellisista seurauksista kysyttiin rikosoikeuden professori Terttu Utriaiselta.

Jussi-Pekka Reponen arvioi kommentissaan *Helsingin Sanomissa*, että ”Kyröön kohdistuvat hormonikauppaepäilyt ovat kova kolaus myös niille kilpailukiellossa oleville suomalaishihtäjille, jotka havittelevat paluuta kilpaladuille ensi talvena.” ”Mahdollisen paluun taustalla väijyy rangaistuksen kärsimisen jälkeenkin uskottavuusongelma, johon nyt ilmestyi lisää sävyjä. Hiihtäjähän jäivät kiinni Kyrön johdolla tapahtuneen dopingin käytöstä”, Reponen kirjoitti. (*Helsingin Sanomat* 24.3.2002)

Helsingin Sanomat ja *Keskisuomalainen* julkaisivat 25.3. jälleen STT:n päätoimittajan Mikael Pentikäisen kirjoittaman jutun. ”KRP löysi hiihtäjille tehdyn lääkeohjelman”, otsikoi *Helsingin Sanomat*. ”Hiihtoliitolla oli outo lääkeohjelma venäläisten kanssa”, luki *Keskisuomalaisen* otsikossa. Jutun mukaan Suomen hiihtoliitto aloitti 1990-luvun puolivälissä projektin, jonka tarkoituksena oli parantaa hiihtäjien vastustuskykyä. Projekti oli suomalais-venäläinen yhteistyöhanke. STT:n jutun pääsisältö oli sama kuin kaksi päivää aiemmin julkistettu *Iltalehden* juttu.

Veikko Lautsi arvioi näkökulmassaan *Helsingin Sanomissa*, että STT:n haltuunsa saamat esitutkintapaperit antavat selvän vahvistuksen keväällä 2001 työnsä tehneen Lauri Tarastin selvitystyöryhmän päätelmille epo-hormonin käytöstä. ”Palapeli on saanut myös kansainväliset ulottuvuudet. Lahden tapahtumat ja Salt Lake Cityn olympialaisissa ilmi tulleet hiihdon dopingtapaukset nivoutuvat kauniisti yhteen esitutkintamateriaalia lukemalla. Kyrön hankkimien doping-aineiden pääasiallinen lähde oli Espanja, jota darbepoetiinista käynnyt Johan Mühlegg edusti muutamia viimeisiä vuosia. Espanja (pyöräily ja kestävyysjuoksu) ja välietappina ollut Hollanti (pyöräily ja pikaluistelu), ovat olleet jo monen vuoden ajan kestävyysurheilun huippumaita. Tulosten hurjaa tasoa on monta kertaa ihmetelty. Kyröllä oli myös hyvät suhteet Moskovaan. Sielläkin on osattu hyödyntää veridopingia, mistä kertovat Larisa Lazutinan ja Olga Danilovan käryt”, Lautsi yhdisteli palapelin paloja. (*Helsingin Sanomat* 25.3.2002)

Lautsin kommentin tyyppisiä juttuja, joissa yritettiin selittää doping-ilmion kokonaisuutta, oli sanomalehdissä erittäin vähän.

Iltalehti jatkoi 25.3. doping-teeman käsittelyä etusivun pääjutussa ja viidellä sisäsivulla. Lehden haastattelussa Kari-Pekka Kyrö ilmoitti olevansa syytön niin dopingin salakuljetukseen kuin epäilyyn valehtelusta STT:n doping-oikeudenkäynnissä. ”STT julkaisi krp:n (keskusrikospoliisi) avustuksella hyvin tarkoitushakuisen, vääristelevän ja väritetyn uutisen poliisin suorittamassa esitutkinnasta”, Kyrö sanoi. Hiihtoliiton puheenjohtaja Paavo M. Petäjä puhui jo edellisenä päivänä (24.3.) *Keskisuomalaisessa*, että STT:n uutisessa oli kyse tarkoituksellisesta lisäiskusta Suomen hiihdolle. Myöhemmin Kyrö ilmoitti harkitsevansa tutkintapyyntöä tietovuodoista.

Itse poliisitutkinnasta *Iltalehti* nosti pääuutiseksi sen, että plasmanlaajentajia oli käytetty Suomen hiihdossa paljon kauemmin kuin oli uskottu. Pääkirjoituksessaan lehti vastasi Petäjälle, että ”uutishankinta on toimitusten työtä, ei kampanjointia esimerkiksi hiihtoa vastaan”. Lehden mielestä Hiihtoliiton olisi kannattanut kertoa koko totuus viimeistään Lahden MM-kisoissa, niin olisi selvitty yhdellä kohulla. Pääkirjoituksessa pohdittiin myös STT:n vuoden 1998 doping-jutun oikeuskäsittelyä. ”Vaikka STT:n juttu päättyi hovioikeudessa, on nyt tullut esille painavia uusia tietoja, joiden perusteella prosessin voisi avata uudelleen. Suomen hiihdon tulevaisuudelle olisi puolestaan parasta lopettaa vetkuttelu ja kertoa koko totuus.” (*Iltalehti* 25.3.2002)

Helsingin Sanomat huomautti pääkirjoituksessaan, että Hiihtoliiton taktiikkana on ollut kertoa epämiellyttävistä doping-asioista vain sitä mukaa kuin niitä on tullut julki. ”Se panee

epäilemään, että kaikkea ei haluta kertoa. Sellainen tiedotustaktiikka ei maastohiihdon mainetta paranna.” (Helsingin Sanomat 26.3.2002)

Keskisuomalainen näki pääkirjoituksessaan ristiriitaisuuksia doping-skandaalissa. Lehden mielestä kouriintuntuvia totuuksia oli niukasti äänekkäästä kohusta huolimatta. Erityistä huomiota se kiinnitti STT:n rooliin asiassa. ”Suomen Tietotoimisto on asianomistaja. Niinpä se esiintyy nyt erityisen maltillisesti, sillä STT:n maineelle on tuhoisaa, jos sen uskottavuus toistamiseen vähänkin kastuu. STT ei pääse erehdyksestään kuiville, tapahtui lähikuukausina mitä tahansa. STT julkisti Räsäsestä uutisen, josta puuttuivat todisteet.” (Keskisuomalainen 26.3.2002)

Suomen hiihtoliiton toimitusjohtaja Jari Piirainen myönsi 25.3. järjestämässään tiedotustilaisuudessa, että plasmanlaajentajia oli käytetty jo ennen vuotta 2001. Poliisin esitutkinnaassa Hiihtoliiton kirjanpidosta löytyi kuitteja, joiden mukaan liitto oli ostanut plasmanlaajentajia jo vuosina 1997-1999.

Helsingin Sanomissa Veikko Lautsi ihmetteli, kuka hyötyy poliisin esitutkintatietojen vuotamisesta. ”Mutta kenellä olisi haluja vuotaa esitutkintatietoja julkisuuteen ennen aikaisesti Iltalehdessä. Lähde on selvästikin saanut tutustua esitutkinta-aineistoon hyvin läheltä.” (Helsingin Sanomat 26.3.2002)

Oikeustoimittaja Susanna Reinboth jatkoi STT:n roolin tarkastelua. ”Toimittajien omien eettisten sääntöjen, journalistin ohjeiden, mukaan toimittaja ei saa käsitellä aiheita, joihin liittyy henkilökohtaisen hyötymisen mahdollisuus. Toisaalta hyvän journalistisen tavan perustana on ’kansalaisten oikeus saada oikeita ja olennaisia tietoja, joiden avulla he voivat muodostaa totuudenmukaisen kuvan maailmasta ja yhteiskunnasta’. Se lienee ollut STT:n julkaisemispäätöksen taustalla. Vain huono toimittaja jättää julkaisematta tiedossaan olevan uutisen”, Reinboth kirjoitti. (Helsingin Sanomat (27.3.2002)

STT:n päätoimittaja Mikael Pentikäinen sanoi Väli-Suomen lehtien haastattelussa 27.3. olleensa doping-jutuissaan erittäin varovainen, ettei osapuolena olevan STT:n kilpeä millään tavalla kiillotettaisi. ”Olen hyvin tietoinen siitä, että esitutkinta-aineisto on aikanaan kaikkien kiinnostuneiden käsillä. Olisi hölmöä ja ammattietiikkaani vastaan lähteä kirjoittamaan niin, että jutut olisivat meitä suosivia. Jos tässä jotain on tehty, niin kyllä tässä on kirjoitettu vähän toiseen suuntaan”, Pentikäinen sanoi. Hänen mukaansa jutuista tehtiin riskianalyysi ja jätettiin kaikki sellainen pois, jossa ”todettiin, ettei jää kannaa”. (Keskisuomalainen 27.3.2002)

Keskisuomalaisessa julkaistiin myös aikaisemmin oikeusjutun STT:tä vastaan voittaneen hiihtäjä Jari Räsäsen haastattelu. ”STT sai niin pahasti kynsilleen oikeudessa, että katkeruus on

kova. Eikä siinä mitään, jos oikeutta lähdetään uudestaan käymään. Saavat varmaan kynsilleen vielä enemmän”, Räsänen sanoi haastattelussa. (Keskisuomalainen 28.3.2002)

Keskisuomalaisen lukija-asiamies, ylijohdaja Kalevi Kivistö arvioi, että STT:n doping-utisia luetaan joka tapauksessa asianosaisen puheenvuoroina uutisoinnin sisällöstä riippumatta. ”Tiedonvälityksen objektiivisuuden kannalta olisi ollut parempi, jos nämä tuoreimmat paljastukset olisi julkistanut joku neutraali taho. STT on varmaan pyrkinyt ottamaan tämän huomioon uutisoinnissaan. Se ei kuitenkaan poista sitä ongelmaa, että sen uutiset nähdään asianosaisen puheenvuoroina – oli siihen uutisten sisällöstä johtuvia syitä tai ei”, Kivistö sanoi. Hän piti selvänä, että kun journalisti saa uutisen ja varmistuu sen paikkansapitävyydestä, niin tietysti hän myös julkaisee sen. (Keskisuomalainen 29.3.2002)

Iltalehti kysyi imagonmuokkauksen ammattilaisilta, voiko Hiihtoliiton imagon vielä pelastaa. Mainostoimistojen arvion mukaan mainonnalla ei voi muuttaa ryvettyynyttä tuotetta. Urheilumarkkinoinnin ammattilainen Erkki Alaja sanoi lehden haastattelussa, että ”jos, siis jos, joitain luurankoja vielä on kaapissa, ne on kärrättävä päivänvaloon nyt”. Hiihtoliiton toimitusjohtaja Jari Piirainen sanoi, että maine paranee vain tekojen kautta. (Iltalehti 28.3.2002)

Politiikan toimittaja Tuomas Keskinen arvioi Poliitiikan kulissit -palstallaan, että ”politiikot ja yleinen mielipide ovat hyväksyneet doping-urheilun koko kaameassa laajuudessaan”. Hänen mukaansa vilpillisin keinoin saavutetuilla voitoilla lienee kuitenkin kova hinta, joka lankeaa joskus maksettavaksi. ”Monelle kansallissankarille vaikeneminen saattaa jo nyt olla enemmän tuskaa kuin kultaa. Sitä purkamaan pitäisi perustaa jonkinlainen ripittäytymisen instituutio, totuuskomissio, joka samalla vapauttaisi Suomen kansaa siitä urheiluhulluudesta, johon se on keinoja kaihtamatta hurautettu.” (Iltalehti 29.3.2002)

Juha Pärssinen arvosteli kolumnissaan *Iltalehdessä* suomalaisten intoa hakea yleisurheilun MM-kisoja, jotka yllättäen myönnettiin Suomelle vuodeksi 2005. ”Kannattaisi muistaa, mitä Helsinki on järjestämässä. Näyttelyä, jossa esitellään maailman suurimpien doping-laboratorioiden uusimmat saavutukset. Ja näistä hormonimannekiineista tulee koulujen alkaessa vääjäämättä kymmenien tuhansien suomalaislasten idoleita.” (Iltalehti 17.4.2002)

Uusi kohu, vanhat ainekset

Seuraavan kerran doping-asioita käsiteltiin laajasti julkisuudessa kesä-heinäkuun vaihteessa 2002. Tällä kertaa keskustelun käynnisti *Helsingin Sanomat*, joka kertoi, että hiihtäjille tilattiin plasmalääkettä yhteensä lähes sata litraa. Lehden mukaan Lahden kisoissa käytetyt doping-aineet

hankittiin jyvaskyläläisestä apteekista. Lehden mukaan Kari-Pekka Kyrön myös epäiltiin pimittäneen kulukorvauksia. (Helsingin Sanomat 29.6.2002)

Doping oli koko lehden pääuutinen kahtena päivänä peräkkäin, sillä 30.6. *Helsingin Sanomat* kertoi, että hiihtäjille suunniteltiin doping-ohjelmaa 1990-luvulla. Lehden mukaan paljastavat doping-paperit löytyivät muun poliisitutkinnan yhteydessä. Vaikka Helsingin Sanomat toi asian vahvasti esiin, asiasisältö oli jokseenkin sama kuin maaliskuussa 2002 eri tiedotusvälineissä olleissa jutuissa. Uutta tietoa oli se, että suomalaisten huippuhihtäjien tulkkina toiminut venäläismies jäi syksyllä 1996 Vaalimaan tullissa kiinni yrittäessään tuoda maahan salaa kasvuhormonia.

Keskisuomalainen ja *Iltalehti* kertoivat uusista epäilyistä *Helsingin Sanomien* juttujen pohjalta. Kumpikin lehti kysyi kommenttia Kari-Pekka Kyröltä, jonka mukaan keskusrikospoliisi oli todennut kavallusepäilyt aiheettomiksi. (*Keskisuomalainen* 30.6., *Iltalehti* 1.7.). Kyrö puolestaan jätti tutkintapyynnön, oliko Helsingin Sanomat syyllistynyt kunnianloukkausrikokseen. (*Iltalehti* 2.7.2002)

Keskusrikospoliisi ilmoitti 28.8., että Kyröä ei epäillä kavalluksesta. *Iltalehti* kertoi asiasta lähes koko aukeaman kokoisessa jutussa, *Keskisuomalainen* urheilusivujen pääjutussa. *Helsingin Sanomat*, joka kertoi laajasti kavallusepäilyistä kaksi kuukautta aiemmin, kertoi asiasta vain yhden palstan uutisessa. (Helsingin Sanomat, *Iltalehti*, *Keskisuomalainen* 29.8.2002)

Helsingin Sanomien menettelyä voi pitää yllättävänä, sillä se ja monet muut suomalaiset päivälehdet kertovat yleensä asioiden saamat ratkaisut näyttävästi, jos ne ovat kertoneet alkuperäisistä epäilyistä tai syytteistä. Toimittajien kommentteja tai lehtien pääkirjoituksia ei tutkintautisten yhteydessä ollut, vaikka yleensä Lahden doping-skandaalin jälkeen toimittajat kirjoittivat runsaasti kommentteja doping-asioista.

Lehtien doping-uutisoinnissa ei ole vielä (lokakuussa 2002) palattu samaan Lahden MM-kisoja edeltäneeseen tilanteeseen. Yhden aiheen pysyminen esillä jopa vuodesta toiseen riippuu paljon siitä, riittääkö asiassa uutta kerrottavaa. Uskon kuitenkin, että suomalaisurheilijoiden doping-käryt Lahden MM-kisoissa vaikuttavat suomalaiseen urheilujournalismiin vielä pitkään. Dopingista on tullut urheilusivujen vakioaineistoa – niin kuin otteluselostuksista tai sarjataulukoista.

5. Kaksi erilaista sankaria: Mika Myllylä ja Samppa Lajunen

Tässä luvussa tarkastelen urheilutoimittajien suhtautumista kahteen suomalaiseen huippu-urheilijaan, hiihtäjä Mika Myllylään ja yhdistetyssä (hiihto ja mäkihyppy) kilpailevaan Samppa Lajuseen. Tarkastelen, miten tutkitut lehdet kirjoittivat Myllylästä viikon ajan ennen Lahden MM-kisoja helmikuussa 2001 ja mitä lehdet kirjoittivat Samppa Lajusesta viikon aikana ennen Salt Lake Cityn olympiakisoja helmikuussa 2002. Haluan selvittää, miten toimittajien suhtautuminen suomalaiseen urheilijasankariin muuttui Lahden MM-kisojen doping-tapausten jälkeen – vai muuttuiko mikään?

Urheilusankarien lähtökohdat olivat erilaiset: Myllylä olympiavoittaja ja nelinkertainen maailmanmestari ennen Lahden MM-kisoja, Samppa Lajunen erinomaisesti menestynyt, mutta kuitenkin ikuisen hopeamitalistin maineessa ollut urheilija ennen Salt Lake Cityn olympiakisoja.

5.1. Mika Myllylä

Helsingin Sanomat julkaisi vuonna 1999 vuosisadan päättymisen kunniaksi juttusarjan 1900-luvun parhaista urheilijoista. Juttusarja vuosisadan 100 parasta urheilijaa julkaistiin kirjana vuonna 2000. Lehden urheilutoimitus nosti Myllylän peräti 88:ksi parhaaksi urheilijaksi maailmassa kautta aikojen, vaikka murtomaahiihdossa kilpaillaan vain harvoissa maailmanmaissa. ”Myllylä on nykyajan vaatimukset täyttävä suomalainen huippu-urheilija. Hän on urheilijoiden mittapuun mukaan keskimääräistä kielitaitoisempi. Ruotsin kieli sujuu lapsuuden jäljiltä jopa aidolla nuotilla, ja englantikin taipuu hyvin. Ruotsin kielen taitonsa ja tietysti hiihtomenestyksensä myötä Myllylästä on tullut Norjassa erityisen suosittu henkilö. Myllylä esiintyy julkisuudessa joskus hieman vastahakoisesti, mutta yleensä tyylikkäästi. Mediapelin hän on oppinut kantapään kautta. Myllylä on onnistunut luomaan itsestään hyvin myönteisen kuvan, minkä perusteella hän nauttii laajaa kansansuosiota”, Jussi Reponen kirjoitti teoksessa *HS-tähdet, Vuosisadan sata parasta urheilijaa*. ”Tiedotusvälineet ovat kohdelleet Myllylää lähinnä hellien, yhtä poikkeusta lukuun ottamatta. Myllylä sai niskaansa uransa pahimman arvosteluryöpyn, kun hän syksyllä 1998 jätti saapumatta Vuoden urheilijan palkitsemistilaisuuteen. Tuolloin Myllylä sai toiseksi eniten ääniä Mika Häkkisen jälkeen.” (Reponen 2000, 240-241)

Mielestäni Reponen teksti antaa hyvän kuvan Mika Myllylän asemasta ja arvostuksesta huippu-urheilijana ennen Lahden MM-kisoja. Jos sankarin julkisuuskuvassa oli säröjä, ne olivat minkä tahansa mittapuun mukaan hyvin pieniä. Esimerkiksi doping-epäilyjä Myllylään ei ollut

kohdistettu, vaikka hän oli huomattavan ylivoimainen hiihtäjä Ramsaun MM-kisoissa vuonna 1999, jolloin hän voitti samoissa kisoissa kolme kultamitalia ja yhden hopean.

Mika Myllylän piti hiihtää maailmancupin osakilpailussa Viron Otepäässä 10. päivänä helmikuuta 2001, mutta hän jäi pois kisasta, vain viisi päivää ennen MM-kisojen alkamista. *Helsingin Sanomissa* urheilutoimittaja Timo Järviö ihmetteli, miksi valmennusjohto ei ilmoittanut tiedotusvälineiden edustajille mitään poisjäännistä. Järviö yritti selvittää asiaa muun muassa käymällä Myllylän hotellihuoneen ovella, jolloin Myllylä kehotti häntä poistumaan. Lopulta päävalmentaja Kari-Pekka Kyrö kertoi, että Myllylällä oli pientä flunssan oiretta. (Helsingin Sanomat 11.2.2001)

Keskisuomalainen (11.2.) kertoi asiasta julkaisemalla STT:n jutun, jonka mukaan Myllylän äkkiflunssa pidettiin salassa viimeiseen asti. Päivä oli sunnuntai, joten *Iltalehti* ei ilmestynyt. Edellisenä päivänä lehti oli jo ennakoanut Otepään kisaa. Toimittaja Jari Rahikainen pohti Myllylän kilpailutuntuman aukkoja, jotka johtuivat Suomen kovasta pakkastalvesta. ”Nyt se paikataan ja ilmeisesti sillä samalla vauhdilla, joka MM-kisoissa riisuu kaikki muut aseista ainakin perinteisellä tyylillä”, Rahikainen kirjoitti. ”Jos siellä (Otepäässä) joku lyö Myllylän, hänen on oltava kivikova. Tai sitten joku on Myllylän kohdalla pielessä, terveys tai välineet.” (Iltalehti 10.2.2001)

Myllylän terveystilanteen seuranta jatkui tiuhana tiedotusvälineissä. 12.2. Timo Järviö kertoi *Helsingin Sanomissa*, että ”Myllylän MM-avaus on vaakalaudalla”. Juttu oli laadittu Myllylän managerin Ismo Väänäsen julkisuuteen toimittaman tiedotteen ja päävalmentaja Kari-Pekka Kyrön kommenttien pohjalta. Jutussa kerrottiin Myllylän kuumeesta ja pohdittiin, mihin kisaan Myllylä ehtii toipua. (Helsingin Sanomat 12.2.2001)

Keskisuomalainen uutisoi Myllylän sairastumisen lyhyesti käyttäen STT:n uutista. ”Flunssa paheni, Myllylältä saattaa jäädä MM-kisojen avausmatka väliin”, lehti otsikoi. Lehden urheilutoimituksen esimies Ilkka Kulmala kommentoi suomalaisten urheilijoille asettamia vaatimuksia pujottelun maailmanmestarin Kalle Palanderin epäonnistuttua mestaruutensa uusimisessa. Hän otti kantaa myös Mika Myllylään asetettuihin odotuksiin. ”Torstaina käynnistyvät Lahden MM-hiihdot. Suomelta odotetaan ällistyttävää mitalipottia, sellaista joka muuttaa aikaisemmat ennätysaalistukset vitsinaiheiksi. Jos Mika Myllylä ei voita kolmea kultamitalia, Suomen kansa pettyy. Halloo. Kun valmistaudutte seuraamaan talvista urheilujuhlaa, älkää unohtako, että me olemme vain ihmisiä, me jotka tällä pallolla eripuraisina ja sitä tarvellen ees sun taas ryntäilemme. Mika Myllyläkin on ihminen”, Kulmala kirjoitti. (Keskisuomalainen 12.2.2001)

Iltalehdessä Myllylän voinnista kerrottiin Kari-Pekka Kyrön kommenttien ja Ismo Väänäsen tiedotteen pohjalta. Kyrön mukaan ”Mikan psykyke kestää tilanteen, siitä ei ole epäilystäkään”. ”Toinen varma asia on, ettei Myllylän kunto mihinkään katoa”, Rahikainen kirjoitti omana tekstinään, jonka perässä oli sitaatti Kyröltä. ”Voi olla jopa niin, että pakkolepo vaan herkistää häntä”, Kyrö sanoi lehden mukaan. (Iltalehti 12.2.2001)

Iltalehti julkaisi MM-kisojen ennakkoliitteen 13.2. Kantalehdessä ja liitteessä Myllylä oli neljän sivun päätähti. Jari Rahikainen vertasi Myllylän sairastumista vuoden 1997 MM-kisoihin, jolloin tämä menestyi toipilaanakin hyvin: voitti maailmanmestaruuden ja saavutti kolme muutakin mitalia. ”Ei mitenkään hassummin toipilaalta hiihtäjältä. Joten, ennusmerkit Lahden suhteen ovat edelleen vähintään kohtuulliset. Jos flunssa pysyy flunssana, se menee ohi. Kokonaan toinen on tilanne, jos Myllylä saa sitkeän ja usein toistuvan korvatulehduksen.” (Iltalehti 13.2.2001)

MM-kisaliitteen pääjutussa ”Mika Myllylä valloittaa taas huipun!” kerrottiin Myllylän vuori- ja jääkiipeilyharrastuksesta. ”Mikan luonne on seikkailijan. Olisiko hänen luonteellaan joskus ammoisina aikoina kuuluttu Kolumbuksen miehistöön vai Attilan sotajoukkoihin, mene ja tiedä”, Jari Rahikainen pohti. ”Yllätys ei ole sekään, että Mika on tuoreen tutkimuksen mukaan suomalaisten naisten mielestä maailman toiseksi seksikkäin mies ohi gigolojen, mutta tällaiseen gloriaan Mika ei pyri. Siviilissä Mika on oma itsensä, ja sinut itsensä kanssa. Se riittää. Saavutukset ovat palkintoja hyvin tehdystä työstä ja hyvin työnsä tehneenä Mikan vakaa pyrkimys on valloittaa huippu taas, nyt Lahdessa.” (Iltalehti 13.2.2001)

Keskisuomalaisen ja *Helsingin Sanomien* MM-kisaliitteissä Myllylästä kirjoitettiin niukasti. ”Miesten menestys maastohiihdossa lepää erityisesti Mika Myllylän harteilla. Kotiladuillaan hän ei hevillä hiihtokuninkuutta luovuta. Etenkin perinteisellä tyyllillä Myllylä lienee tällä hetkellä maailman ykkönen. Miesten perinteiset 15 ja 30 kilometriä ovatkin Myllylän päämatkat, ja niiltä voidaan hyvällä syyllä odottaa kultaa”, Juha Salonen analysoi. (Helsingin Sanomat 14.2.2001)

Keskisuomalaisen kisaliitteessä nostettiin laajimmin esille yhdistetyn kilpailija Samppa Lajunen. Toimittaja Erkki Kinnunen arvioi kommentissaan, että ”täyden kympin kisoista sataa mitalia”. ”Ennakkonäkymät ovat suorastaan pelottavan hyvät. Jo pelkästään joukkuekilpailuista ja viesteistä on luvassa viisi varmalta vaikuttavaa mitalia, yksi jokaisesta kilpailusta.” Hän kuitenkin muistutti, että pettymyksiinkin pitää varautua. ”Edes Adam Malysz, Mika Myllylä tai Bente Skari eivät uskalla tulla Lahteen rinta liikaa rottingilla. Vaikka he ovat antaneet hienoja näyttöjä maailmancupin osakilpailuissa, arvokisat ovat aina arvokisat, erilaiset kisat. Lahdessa voi sattua mitä tahansa. Ja tulee sattumaan.” (Keskisuomalainen 13.2.2001)

Hiihtää vai ei – Myllylä hallitsi mediaa

Myllylän terveystilannetta seurattiin lehdistössä tarkasti – olihan hän yksi Suomen kaikkien aikojen parhaista hiihtäjistä ja yksi tärkeimmistä mitalisuosikeista. Jutut perustuivat kisajoukkueen lääkäri Juha-Pekka Turpeisen ja valmennusjohdon lausuntoihin. *Iltalehti* päätteli Myllylän kilpailevan jo avausmatkalla. Lehden mielestä Turpeisen lausunto ja Myllylän majoittuminen muun joukkueen yhteyteen paljastivat asian, ”sillä ei hän Lahteen sairaslomapäiviä tulisi viettämään”. Jari Rahikaisen jutussa kerrottiin, että Myllylä asui varotoimenpiteenä erillään muusta kisajoukkueesta. ”Ja ehkä yksin, muttei eristettynä sentään, koko kisat, sillä Myllylä saattaa saada Suomen joukkueessa pyytämättäänkin kuninkaan kohtelun, oman huoneen tai jopa rivitalohuoneiston kisakylästä”, Rahikainen kirjoitti. (Iltalehti 14.2.2001)

Myllylä kertoi itse sairastelustaan 14.2.2001 järjestetyssä tiedotustilaisuudessa. Hän kertoi jättävänsä kisojen ensimmäisen kilpailumatkan väliin. Juhani Syvänen totesi näkökulmassaan *Helsingin Sanomissa*, että ”Myllylän esiintulo puhdisti ilman”. Hän kirjoitti, että Myllylä oli ollut maailmanmestarina ja olympiavoittajana hyvä PR-mies Suomelle. Hän moitti, että Myllylän poisjäännistä avausmatkalta ei kerrottu aiemmin. ”Miksi piti antaa tilaa turhille epäluuloille? Kun tieto Myllylän poisjäännistä viipyi, moni epäili, että hän on jäänyt doping-testeissä kiinni liian korkeista hemoglobiiniarvoista. Nyt ilma on puhdistettu epäluuloista. Suomeen joukkueen infossa jokainen näki, että Myllylä on edelleen flunssassa.” (Helsingin Sanomat 15.2.2001)

Keskisuomalaisessa Myllylän ratkaisua ei kommentoitu, vaikka Myllylän tiedotustilaisuus oli muutoin laajasti esillä. *Iltalehdessä* nostettiin Myllylän terveyden ohella toiseksi teemaksi, kokosivun jutussa, Myllylän turvallisuuden säilyttäminen lehdistötilaisuuksissa, sillä Myllylän tiedotustilaisuudessa oli erittäin ahdasta. ”Luulisi Hiihtoliiton palkkalistoilla olevien henkilöiden raportoivan tilanteesta puheenjohtaja Paavo M. Petäjälle, jottei Myllylä todellakaan jäisi massojen jalkoihin. Myllylä on Lahdessa sen luokan megatähti, että on syytä miettiä, missä kulkee hänen riskittömän liikkumisensa raja”, Jari Rahikainen kirjoitti. ”Joka tapauksessa on selvää, että ainakin niinä päivinä, kun Myllylä on voittanut kultaa, hän tarvitsee lehdistötilaisuuksissa turvamiehiä.” ”Toinen juttu on hygieenisuus ja bakteerittomuus. Nyt kun Mika Myllylä on vasta toipumassa sairastelustaan, puolensataa valokuvaajaa tunki kameroitaan hänen suuhunsa melkein kuin hammaslääkäri poraansa.” (Iltalehti 15.2.2001)

Myllylä ei osallistunut MM-kisojen 15 kilometrin kilpailuun, vaikka oli jo kilpailupäivän aamuna ennättänyt kertoa osallistumisestaan. Tuntia myöhemmin hän kuitenkin muutti ratkaisuaan. Lehtien uutisoinnissa Myllylän ratkaisu jäi luonnollisesti sivurooliin, sillä pääasiana oli kertoa, mitä MM-kisojen avauspäivänä kilpailuissa tapahtui. Lehdet suuntasivat Myllylää

käsitelleissä jutuissaan katseen jo tulevaan: seuraavana päivänä hiihdettävään takaa-ajokilpailuun. Tuona aamuna lehdet keskittyivät kuitenkin pohtimaan enemmän sitä, miten Jari Isometsä menestyy taka-ajokilpailussa. Mika Myllylän osallistuminen oli edelleen epävarmaa. Myllylä hiihti kisan ensimmäisen osuuden, mutta jätti jälkimmäisen hiihtämättä.

5.2. Samppa Lajunen

Samppa Lajunen oli ennen Salt Lake Cityn 2002 talviolympiakisoja yksi Suomen suurimmista mitalitoivoista. Suurimmat odotukset latasi *Iltalehti*, jonka olympialiitteessä juttu Lajusesta otsikoitiin ”Yhdistetty on Suomen todellinen kultakaivos, jos Samppa Lajunen kahmii kaiken”. Toimittaja Jari Rahikainen osui ennustuksessaan oikeaan, sillä Lajunen voitti kolme olympiakultaa. ”Lajusella on hyvä kunnonajoitus ja hänellä on kova kilpailupää. Yleensä hän on ihan teini-ikästä ollut parhaimmillaan kauden tärkeimmissä kilpailuissa.” (*Iltalehti* 5.2.2002)

Rahikainen teki vuotta aikaisemmin, Lahden MM-kisojen edellä vastaavan ennakkojutun Mika Myllylästä. Tuolloin hän liitti Myllylään monia urheilun ulkopuolisia sankariominaisuuksia. Lajusesta hän kirjoitti vuoden 2002 olympiakisojen edellä Lajusen urheilusaavutusten ja urheilijan ominaisuuksien pohjalta. Vaikka Rahikainen rakensi sankarikuvaa molemmista urheilijoista, Lajusesta syntynyt kuva oli uskottavampi kuin Myllylään liitetyt ominaisuudet.

Keskisuomalaisen olympiaennakkosivuilla korostettiin Samppa Lajusen yksilöllistä harjoittelua. Seitsemälle palstalle levitetyn henkilöhaastattelun mukaan Lajunen keskittyi ”pilkulleen parhaiten hänelle sopivalla tavalla olympiakisoihin”. Jutussa kerrottiin, ketkä ovat Lajusen pahimmat vastustajat, mutta annettiin hänen itsensä arvioida menestymismahdollisuuksiaan. (*Keskisuomalainen* 5.2.2002)

Ennen kisoja ilmestyvissä *Helsingin Sanomien* olympialiitteissä on perinteisesti keskitytty kisoihin kokonaisuutena kuin yksittäisiin urheilijoihin – näin myös Salt Lake Cityn kisojen edellä. ”Jyväskyläläisellä on kovat paineet, sillä hänen odotetaan vihdoinkin yltyvän ykköseksi monien hopeisten vuosien jälkeen”, Antti Penttinen arvioi. (*Helsingin Sanomat* 7.2.2002)

Kaksi päivää myöhemmin Penttisen juttu Lajusesta oli otsikoitu ”Samppa Lajunen ei huoli kultasuosikin paineita”. Jutussa kerrottiin Lajusen valmistautumisesta olympiakisoihin ja valmistelusta kisapaikalla. (*Helsingin Sanomat* 9.2.2002)

Olympiakisojen kestäessä Samppa Lajusesta ja hänen taustajoukoistaan kirjoitettiin tietysti erittäin paljon kolmen olympiakultamitalin vuoksi. Toimittajien kommentteissa korostettiin Lajusen kylmäpäistä analyttisyyttä ja elämänhallintaa – urheilu ei ole hänelle elämän ainoa suuri

asia. Yliopisto-opiskelu ja kitaransoitto olivat (ja ovat) Lajuseen usein liitettyjä ominaisuuksia. Kun lukee Lajusesta esitetyt kommentit useita kertoja, syntyy vaikutelma, jonka mukaan urheilutoimittajille Lajusen kaltaisen urheilijan kohtaaminen on melkoinen poikkeus; ikään kuin suurin osa urheilijoista olisi vain urheilijoita, jotka eivät kovin paljon muusta ymmärrä.

”Kulta-Sampan elämässä on aina ollut palikat oikeassa järjestyksessä. Kovinkaan monella olympiavoittajalla ei ole esittää sellaista elämän eri lajien kirjoa kuin mihin Samppa on mukautunut.” ”Lajunen onnistuu arvokisoissa, vaikka ei olisi fyysisesti edes parhaimmillaan. Hänestä jos kenestä voi sanoa, että hänellä on hyvä kilpailupää, psyyke pelkkää rautaa. (Jari Rahikainen, Iltalehti 11.2.2002)

”Oman tiensä kulkija, individualisti, itsepäinen. Samppa Lajunen on saanut tottua urheiluransa aikana moniin leimoihin ja määritelmiin.” ”Lajunen ei kuitenkaan ole diiva, eikä hänellä ole noussut menestys päähän. Hän aloitti ammattimaisen ja intohimoisen harjoittelun melkein lapsena.” (Antti Penttinen Helsingin Sanomat 11.2.2002)

”Kylmäpäisyys on Lajusen yksi tavaramerkki. Hän osaa ajatella salamana ja pistää asiat melkein sekunnissa oikeaan tärkeysjärjestykseen.” ”Samppalla on ollut tukenaan loistava perhe. Häntä ei ole kasvatettu tulevaisuuden olympiavoittajaksi, lajinsa kuninkaaksi, vaan vastuuntuntoiseksi mieheksi. Ei urheilua, vaan koko elämää varten.” (Erkki Kinnunen, Keskisuomalainen 11.2.2002)

”Samppa Lajunen on tapaus sinänsä. Omia polkujaan kulkeva nuori aikuinen tuntuu tekevän kaiken toisin kuin on totuttu. Julkisuudessa hän on vain sen verran kuin on pakko, opiskelee, harrastaa, elää muutakin kuin urheilijan elämää – tinkimättä kuitenkaan tippaakaan harjoittelemisesta.” (pääkirjoitus, Keskisuomalainen 12.2.2002)

”Sampan urasta tuskin tulee pitkä, ja voi olla, että taloustiede houkuttaa jo nyt tätä harrastemuusikkoa enemmän kuin uuden olympiadin päässä siintävä Torino.” (Jari Rahikainen, Iltalehti 23.2.2002). Lajunen ilmoittikin myöhemmin, että hän kilpailee enää kaksi kautta.

”Tästä tilanteesta Samppa Lajunen ei pääse. Hän on nyt sankari, Suomen ja Jyväskylän ylpeys, meidän kaikkien Samppa ja ties mitä. Jos hän itse osaakin suhteuttaa tekemisensä, ympäristö ei siihen taatusti kykene.” ”Samppa tulee kestävästi kotimaan riepoutuksen aivan samalla tavalla kuin siivilöi mielestään Salt Lake Cityn paineetkin.” (Ilkka Kulmala, Keskisuomalainen 23.2.2002)

”Lajunen kesti odottelun hermopaineen. Yhdistetty on ampumahiihdon ja alppiyhdistetyn ohella talvikisojen ainut moniottelu. Lajunen on moniottelija sekä henkisesti että fyysisesti.” (Antti Penttinen, Helsingin Sanomat 23.2.2002)

Myllylä ja Lajunen ovat kaksi suomalaisen hiihtourheilun suurinta sankaria sitten Matti Nykäsen. Heidän julkisuuskuvansa on ollut kuitenkin erilainen. Myllylä oli ennen dopingista kiinnijäämistään lähes myyttinen Tervanevan sankari, joka ammensi suosta kuntonsa. Myllylä, Jari Isometsää ja Harri Kirvesniemeä kutsuttiin julkisuudessakin karpaaseiksi, vaikka nimityksen tarkkaa merkitystä ei tiedettykään. Karpaasi vain oli suomalainen sankari, joka voi yltää millaiseen huippusuoritukseen tahansa. Vielä Lahden MM-kisojen alla Iltalehti kertoi Myllylästä vuorten valloittajana.

Lajusen sankarikuva ei rakennu yltiöpäisistä urheilun ulkopuolisista sankariteoista, vaan siitä, että hän hoitaa osaa asiansa: valmentautumisen, kilpailemisen, opiskelun ja elämän yleensä. Kolminkertaista olympiavoittajaa pidetään erilaisena urheilijana kuin muut – eikä vain olympiavoittojen vuoksi.

6. Urheilulehden ja Juoksija-lehden reagointi dopingiin

6.1. Urheilulehti

Vuonna 1898 perustettu Suomen Urheilulehti on viime vuodet tunnettu Urheilulehtenä. Suomen Valtakunnan Urheiluliiton (SVUL) lehtenä pitkään toiminut Urheilulehti oli tarkastelujaksolla ensin Suomen Sportpress Oy:n, sitten Wellsport Oy:n ja kesästä 2002 lähtien A-Lehdet Oy:n omistuksessa. Lehden tarkastamaton levikki on runsaat 9 000 kappaletta. (Keskisuomalainen 13.9.2002)

Vuoden 2001 lokakuussa tehdyn lehtiudistuksen yhteydessä Urheilulehden päätoimittaja Jukka Rönkä tarkasteli lehtensä roolia menneisyyden kautta, lehden perustaneen Ivar Wilskmanin ajatusten pohjalta. ”Wilskman näki urheilussa kytevät luonnonvoimat ja niiden voimien takana valtavat mahdollisuudet. Hän näki myös, että urheilu tarvitsee Suomessa oman äänenkannattajan, tulenkantajan, joka taistelee urheilun puolesta ja sitä vastaan.” (Urheilulehti 5.10.2001)

Lahden MM-kisoista 2001 alkaneella noin puolentoista vuoden pituisella tarkastelujaksolla Urheilulehti käsitteli doping-asiaa runsaasti ja toi keskusteluun uusia näkökulmia. Useita yksittäisiä dopingia käsitelleitä juttuja julkaistiin tabloid-kokoisessa lehdessä jopa 3-4 sivun laajuisina. Lehti ilmestyy kerran viikossa, perjantaisin.

Jari Isometsän doping-käryn takana lehti näki ”hiihtomafian”. ”Huippuhiihdon salaisuuksiin vihkiytymättömälle katsojalle Lahdessa on välittynyt sellainen kuva, että hiihdon maailmassa ei ole oikean ja väärän käsitteitä”, Urheilulehti arvioi pääkirjoituksessaan. ”Kaikki edellytykset sille, että MM-hiihdoista olisi tullut vuoden 1989 kaltainen koko hiihtourheilua nostattava tapahtuma olivat olemassa. Hienoista suorituksista ja onnistumisista huolimatta puheenaiheeksi kisojen jäljiltä jää doping-käry kotikisoissa. Ilmeisesti kissakellojen aikaankin tölleissä läpi Suomen joudutaan vielä miettimään ilta toisensa jälkeen, kuka antoi piikin ja ketkä muut tiesivät, mutta käänsivät päänsä. Kiinnijääneen suun sulkee verivala. Mille Hiihtomafialle se on annettu?” (Urheilulehti 23.2.2001)

Pääkirjoitus olisi siis laadittu ja julkaistu ennen tietoa muista suomalaisten doping-käryistä. Samassa lehdessä käytiin Lahden tapahtumien lisäksi läpi tärkeimmät doping-aineet ja suomalainen doping-historia. Lehti kertoi, että suomalaishiihtäjistä myös nopeasti maailman huipulle noussut Virpi Kuitunen ja kisojen alussa sairastellut Mika Myllylä olivat epäilyksen varjon alla.

Doping-käryjen noustua kuuteen Urheilulehti vaati kovia toimia. ”Yleisölle on kerrottava selkeästi, miten suomalaisia hiihtäjiä tästä lähtien testataan. Hiihtäjien itsensä on allekirjoitettava uusi dopingin vastainen julistus ja heidän on julkisuudessa vannottava pysyvänsä uuden puhtaan linjan takana. Antidopingpassit on otettava heti käyttöön vapaaehtoisesti. On aloitettava laaja dopingin vastainen tiedon levittäminen, joka ulottuu kattavasti myös nuorisourheiluun.” Lehti vaati myös Hiihtoliiton toimivan johdon vaihtamista ja tutkinnan järjestämistä niin, että viimeistään kesään 2001 mennessä Suomen hiihdon doping-historia on julkisesti tunnustettu. ”70-luvulta saakka, kuten oikeusministeri Johannes Koskinen on vaatinut. Suomalaisten on saatava tietää, olivatko 80- ja 90-lukujen hiihtovoitot todella juhlinnan arvoisia.” Lehti katsoi Hiihtoliiton puheenjohtajan Paavo M. Petäjän pärjänneen julkisessa ryöpytyksessä kohtalaisen hyvin. Mieliä poikkeaa täysin tutkituissa päivälehdissä esitetyistä kannoista. (Urheilulehti 2.3.2001)

Samassa numerossa toimittaja Jussi Saarinen arvioi, että hiihtourheiluun on mitä ilmeisemmin pesiytynyt dopingin käyttöön perustuva alakulttuuri, jossa kaikki keinot ovat sallittuja ja mikään ei ole tuomittavaa. ”Urheilun moraalikäsitteitä ei enää ole, sillä kaikki on sallittua. Ilmeisesti urheilijoilla on jo niin vahvasti sisäänrakennettu ajatusmalli, että kiellettyjen aineiden käyttö ei ole millään lailla tuomittavaa.” (Urheilulehti 2.3.2001)

Urheilulehti otti pääkirjoituksessaan jo kolmannessa numerossa peräkkäin 9.3.2001 kantaa doping-tilanteeseen. Sen mukaan kovan julkisen grillauksen keskelläkin hiihtäjät, lääkärit ja valmentajat olisivat vielä yhden teon velkaa suomalaisille kannustajilleen. ”Toivottavaa olisi, että urheilijat osoittaisivat kypsyytensä ihmisinä ja osallistuisivat yhteiseen keskustelutilaisuuteen, jossa Lahden tapahtuma käsiteltäisiin kohta kohdalta. Tällainen julkinen puhdistautumisriitti auttaisi sekä urheilijoita että suomalaista yleisöä. Kohu saataisiin vihdoin laantumaan ja lapsille voisi hyvällä omallatunnolla vastata, että myös huippu-urheilijat tekevät joskus ajattelemattomuuksia, kuten me kaikki. Anteeksi annetaan, jos tekonsa kertoo ja myöntää. Mutta vasta sitten.” (Urheilulehti 9.3.2001)

Lehden vakiopalstalla ”10 listalla” tarkasteltiin hiihdon doping-ilmiötä kevyemmästä näkökulmasta. 10 ilmiötä lehden mukaan olivat paniikki, hysteria, shokki, halvaus, kaksinaismoraali, vahingonilo, karkuruus, suru, tyhmyys ja hurskastelu. Kaikki asioita, jotka tulivat esille Lahden MM-kisojen aikaisessa ja jälkeisessä doping-keskustelussa.

Urheilulehti suhtautui myönteisesti Lauri Tarastin selvitystyöryhmään, vaikka kaipasi ryhmälle järeämpiä keinoja kuin asianomaisten kuuleminen. ”Vaikka Tarastin selvitystyöryhmäkään ei pysty viimekädessä puhdistamaan suomalaisen huippuhiihdon – ja koko

suomalaisen huippu-urheilun ryvettynyttä mainetta, on sen ponnisteluihin suhtauduttava myönteisesti”, Jussi Saarisen signeeraamassa pääkirjoituksessa todettiin. Samassa numerossa haastateltiin Hiihtoliiton puheenjohtajaa Paavo M. Petäjää. Hänen mielestään media oli käyttänyt törkeällä tavalla tilaisuutta hyväkseen, mitä todisti mm. iltapäivälehtien myynnin nousu. ”Media on tehnyt ikävästä tapahtumasta kaikki kohtuuden rajat ylittävän skandaalin eli media on epäonnistunut tehtävissään”, Petäjä sanoi. (Urheilulehti 16.3.2001)

Urheilulehti pyrki vetämään omaa linjaa doping-utisoinnissa ja -taustoituksessa, vaikka joitakin samoja aiheita sanomalehtien kanssa sillä oli. Lehti toi voimakkaasti esille arviot siitä, että suomalaishiihtäjien doping-tuomiot olisivat kaatumassa muotovirheeseen. Epäily muotovirheestä perustui siihen, että Hemohes-testi toteutettiin Lahdessa virtsatestinä, joka ei ole yhtä luotettava kuin veritesti. Huomiota herättivät jutussa olleet Paavo M. Petäjän kommentit. ”Jos todetaan, että doping-tuomiot ovat juridisesti kestävämpiä, niin silloinhan ne tietenkin kaatuvat. Ja se olisi onnellinen tilanne se, täydellä patterilla vaan Salt Lake Cityyn”, Petäjä sanoi. (Urheilulehti 27.4.2001)

Lehti tuomitsi päätoimittaja Jukka Röngän laatimassa pääkirjoituksessa Petäjän puheet. ”Vaikka kilpailukiellot kaatuisivatkin muotoseikkaan, se ei kuitenkaan muuta sitä tosiasiaa, että kiinnijääneet hiihtäjät käyttivät kiellettyjä aineita.” Röngän mukaan olisi naiivia kuvitella, että dopingin käyttö rajoittuisi vain sellaisiin urheilijoihin, jotka ovat jääneet kiinni kiellettyjen aineiden käytöstä. ”Siksi olisi oleellista yrittää selvittää, kuinka suuri prosentti kiellettyjen aineiden käyttäjistä jää todellisuudessa kiinni”, Rönkä kirjoitti. (Urheilulehti 27.4.2001). Jussi Saarinen palasi Urheilulehden pääkirjoituksessa Petäjän arvosteluun kolme viikkoa myöhemmin. ”Millaiseksi liiton uskottavuus ja julkisuuskuva muovautuukaan, jos puheenjohtajaansa vahvasti henkilöityvä Hiihtoliitto aiemmin talvella tuomitsee Suomen joukkueen dopingin käyttäjät tyystin ’pettureiksi’, mutta jo pari kuukautta myöhemmin iloitsee suureen ääneen joukkueen matkaavan ’täydellä patterilla kohti Salt Lake Cityä’ aivan niin kuin mitään doping-rikettä ei olisi koskaan tapahtunutkaan.” (Urheilulehti 18.5.2001)

Urheilulehti paikkasi rohkeaa uutistaan doping-tuomioiden kaatumisesta parikin kertaa. Lehden haastattelema antidopingtoimikunnan valvontaryhmän puheenjohtaja Timo Seppälä ei uskonut, että tuomiot kaatuisivat kisoissa käytettyyn testitapaan. (Urheilulehti 4.5.2001). Vielä 18.5. lehti kumosi omaa uutistaan. Lauri Tarasti sanoi haastattelussa, että Lahden doping-käryt ovat kiistattomia.

Linjanveto tekopyhää urheilujournalismia vastaan

Urheilulehti ei tyytynyt pelkkään dopingiin käsitellessään urheilun kielteisiä ilmiöitä. Toimittaja Jari Kupilan neljän sivun jutussa 11.5.2001 käytiin läpi myös urheilun harmaata taloutta ja urheilun vääriä taktisia keinoja, kuten moottoriurheilun tallimääräyksiä. ”Eikä harmaa puuhastelu ole rajoittunut hiihtäjiin, tai ylipäänsä urheilijoihin. Sama harmaa moraalii on ollut jo ajat sitten käytössä myös urheilun taustajoukoissa. Katsojalukuja liioitellaan, verottajaa kierretään, lahjonnan ja lobbauksen rajaa venytetään, demokraattista päätöksentekoa jyrätään”, Kupila luetteli. Hän huomautti, ettei urheilu ole harmaalla suolla yksin, vaan koko yhteiskunta. ”800 000 suomalaista käyttää psykelääkkeitä jaksakseen eteenpäin. Se, että kuusi hiihtäjää käryää Hemoheisistä, ei ole ehkä sittenkään ole aikamme suurin ongelma. Yksi heijastus vain.”

Saman numeron pääkirjoituksessa Jukka Rönkä linjasi lehden entistä päätoimittajaa Martti Jukolaa lainaten, että Urheilulehti arvostelee oman harkintansa mukaan kaikkea urheilutoimintaa. ”Tekopyhyys on vaivannut etenkin urheilujournalismia. Monet urheilutoimittajat ovat seuranneet vierestä, kuinka suomalaiset huippu-urheilijat ovat käyttäneet kiellettyjä aineita tai pelanneet sopusopeleja”, Rönkä kirjoitti. (Urheilulehti 11.5.2001)

Lehti jatkoi rohkeaa linjaansa kirjoittamalla avoimen vetoituksen Arto Bryggarelle, aitujuoksun moninkertaiselle arvokisamitalistille, jota valmensi aikanaan Esko Olkkonen. Sama valmentaja tuli puheenaiheeksi keväällä 2001 dopingista kiinnijääneen Ville Vakkurin valmentajana. Toimittaja Jari Kupila vaati Bryggarelta aloitetta, jotta Suomessa laadittaisiin kuvaus järjestelmästä, jolla 1900-luvun menestykset luotiin. Bryggare oli lehden mukaan otettu kohteeksi arvostuksen osoituksena ja mahdollisena aloitteen tekijänä. (Urheilulehti 18.5.2001)

Samassa numerossa maailman parhaisiin 7-ottelijoihin kuulunut Satu Ruotsalainen (neljän vuoden 1991 MM-kisoissa) vaati puheenvuorossaan urheilijoita puhumaan dopingkokemuksistaan ja toivoi rohkeutta dopingia tarjoavien valmentajien paljastamiseen. Ruotsalainen kertoi, että myös hänelle tarjottiin ”helppoa tietä huipulle” eli dopingin käyttöä. Hän vastasi tarjoajalle kieltävästi. (Urheilulehti 18.5.2001). Ruotsalaisen puheenvuorosta nousi kohu. Varsinkin Iltalehti käsitteli asiaa laajasti.

Urheilulehti löysi omia uutisia dopingista. Se kertoi, että Lahden MM-kisojen doping-testit tutkinut Yhtyneet Laboratoriot salasi Lahden testien tehokkuuden Jari Isometsän käryyn saakka. Jukka Rönkön laatiman pääkirjoituksen mukaan tieto vie pohjan salaliittoteorioilta, joita oli julkisuudessaakin käsitelty, sillä kaikki MM-hiihdoissa dopingista kiinnijääneet urheilijat olivat suomalaisia. ”Ei ollut salaliittoja, eikä mystisiä ilmiantoja. Oli vain suomalainen huipputason tutkimuslaboratorio, joka FIS:n tietämättä kehitti kaikessa hiljaisuudessa testimenetelmän, minkä

avulla plasmanlaajentajien käyttö saatiin selville. Vastustamattomasti ja luotettavasti.” (Urheilulehti 25.5.2001)

Urheilulehti kiinnitti kolmisivuisessa jutussaan huomiota siihen, että ammattilaisurheilussa urheilijoiden testaaminen on vähäistä. Esimerkiksi Kansainvälinen Jalkapalloliitto FIFA ja Pohjois-Amerikan ammattilaisliigat olivat lehden mukaan haluttomia tehostamaan testejään. (Urheilulehti 25.5.2001)

Lehti pyrki luomaan suomalaisen dopingin koko kuvan lehtiudistuksensa ensimmäisen numeron pääjutussa 5.10.2001. Sen mukaan doping ei ole enää vain huippu-urheilun syöpä. Antidopingtoimikunnan mukaan Suomessa on noin 10 000 anabolisten doping-aineiden käyttäjää. Toimittaja Jari Kupila arvioi, että doping on huumekaupalle tuottoisa sektori. ”Kun yhden kuurin hinta on 10 000 - 30 000 markkaa, kertyy pelkästään Suomen doping-markkinoiden liikevaihdoksi kymmeniä miljoonia markkoja.” Kupila kävi myös doping-aineiden aiheuttamat sairaudet ja dopingin vaikutukset urheilujärjestelmään. ”Järjestelmä jaksaa väittää, että sen perusta voi hyvin, ja sysätä vastuun ongelmista urheilijoille ja valmentajille. Ja niin kansakunta saa kuulla kuinka Martti Vainion käry on talonmiehen syytä, kuinka Ville Vakkurin takana oli paha valmentajapersoonaa ja kuinka kieroutunut päävalmentaja piikitti hiihtäjiä puoliväkin. Looginen jatko tälle on, että tiedot dopingin leviämisestä nuorison ja tuhansien harrastajien pariin on vaiettu hiljaisiksi”, Kupila kirjoitti. (Urheilulehti 5.10.2001)

Hiihtokauden 2001-2002 alkaessa Urheilulehti paneutui hiihtourheilun tilaan. ”Lahden doping-skandaalin tärkein merkitys ei ollut se, että muutama huippuhiihtäjä kärähti dopingista. Ei. Olennaisempaa oli, että suomalaiselle yhteiskunnalle paljastui, että maastohiihto ei enää edustakaan niitä arvoja, joiden vuoksi yhteiskunta on sitä vuosikymmenet tukenut ja pönkittänyt”, toimittaja Jari Kupila kirjoitti. Hänen mukaansa Lahden tapahtumien suuri historiallinen seuraus oli, että maastohiihto ei ole enää kansakunnalle kunnia-asia. Myöskään media ei hänen mukaansa kanna huolta hiihdon tilasta, koska asia ei kansakuntaa kiinnosta. Kupila viittasi norjalaislehtien urheilusivuihin, joissa oltiin enemmän huolissaan Suomen hiihtourheilusta kuin Suomessa. Norjassa nähtiin, ettei pienehkön kansainvälisen hiihtoyhteisön ole vara menettää suomalaisia todellisesta kilpailusta. (Urheilulehti 23.11.2001)

Lehden pääkirjoituksessa huomautettiin, ettei doping ole yksin suomalaisen hiihtourheilun ongelma, vaan se koskee kaikkea sellaista urheilua, jossa urheilijan suoritusastoa voidaan nostaa lääketieteellisin keinoin. (Urheilulehti 23.11.2001)

Salt Lake Cityn kisojen edellä Urheilulehti pohti epo-testin luotettavuutta ja virolaishiihtäjä Kristina Smigunin vapautumista doping-syytöksistä valvonnan aukon takia. Jukka Rönkä totesi

lehden pääkirjoituksessa ennen Salt Lake Cityn kisoja, että kisojen yllä leijui pelko doping-ongelman räjähtämisestä täysin uusiin mittasuhteisiin. ”Dopingin ympärillä käydystä hurskastelusta on tullut niin vastenmielinen osa urheilua, että Salt Lake Cityn kisojen alla voi toivoa vain yhtä asiaa: toivottavasti ongelma todellakin räjähtää ja näistä kisoista tulee kaikkien aikojen suurimmat doping-kisat.” Röngän mukaan doping-ongelman räjähdys antaisi asioille oikeat mittasuhteet – paljon laajemmat kuin Lahden suomalaiskäryt. Hän ihmetteli, miksei yksikään entinen mestariurheilija tai huippuvalmentaja ole nostanut kättään ylös ja kertonut totuutta. ”Sitä, että urheilussa ei ole ollut koskaan kiellettyä kiellettyjen aineiden käyttö, vaan ainoastaan niiden käytöstä kiinni jääminen.” (Urheilulehti 8.2.2002)

Salt Lake Cityn doping-käryistä Urheilulehti (1.3.2002) iloitsi, vaikka lehden pääkirjoituksessa ihmeteltiin, ettei kiinnijääneitä ollut enemmän. ”Lahti ja Salt Lake City näyttivät aseet dopingia vastaan. Ne ovat asenne ja yllätys. Jos lajin asenne on tiukka ja urheilijat joutuvat aidosti yllätyksellisiin testeihin, käryjä alkaa tulla. Kari-Pekka Kyrö on oikeassa, kun sanoo hiihdon olevan ainoa laji, joka ottaa dopingin tosissaan. Huippuja tarkkaillaan jatkuvasti, menetelmiä salataan ja testit tehdään pokkuroimatta. Asenne on juridinen riski, mutta tulosta tulee. Johann Mühleggin käry voi kaatua oikeudessa, mutta ei se häntä puhdistaa. Mikä muu laji toimii näin?” Jari Kupila kysyi lehden pääkirjoituksessa. Liki nelisivuisessa taustajutussa Kupila kertoi, että ruotsalaisprofessori Bengt Saltin oli huomannut jo marraskuussa 2001, että Mühleggin veri-arvot olivat nousseet epäilyttävän korkealle tasolle. Tästä alkoi Mühleggin tarkempi seuranta. Kaikessa hiljaisuudessa kehiteltiin testimenetelmä lokakuussa 2001 markkinoille tulleen darbepoetiinin paljastamiseksi. Kupila piti kuitenkin riskinä sitä, että testimenetelmä ei kestäisi oikeudessa. (Urheilulehti 1.3.2002). Lokakuuhun 2002 mennessä asiaa ei kuitenkaan ollut viety oikeuteen.

Mielenkiintoista Kupilan tekemässä selvityksessä on se, että asiat kerrottiin varmaan sävyyn, vaikka jutussa ei näkynyt yhdenkään haastatellun nimeä tai muuta lähdettä. Vielä viikkoa aiemmin Urheilulehdessä hämmästeltiin Mühleggin ylivoimaa olympiahiihdoissa.

Huippuhihtäjä Satu Salonen pelkäsi Urheilulehdessä (8.3.2002), ettei doping-ongelman karmeutta uskallettu tuoda vieläkään julki. Salonen arvioi suorasukaisessa haastattelussa, että ainakin pari mitalistia selvisi Salt Lake Cityn doping-testeistä, vaikka ei ollut liikkeellä puhtain keinoin.

Antidopingtoimikunnan johtava lääketieteellinen asiantuntija Timo Seppälä jäi keväällä 2002 kiinni rattijuoppoudesta. Urheilulehti piti tapausta monessa mielessä valitettavana asiana. Lehti korosti kuitenkin Seppälän ansioita. ”Seppälän tulevaisuus doping-tutkijana on nyt

vaakalaudalla. Voiko ihminen, joka syyllistyy törkeään rattijuopumukseen, jatkaa maan johtavan dopingin vastaisen organisaation palveluksessa? kysyi Jukka Rönkä pääkirjoituksessaan. (Urheilulehti 3.5.2002). Samassa numerossa pureuduttiin vielä Martti Vainion salattuun doping-käryyn keväällä 1984. Jari Kupilan arvion mukaan Vainion käryn taustoista ei ollut kerrottu läheskään koko totuutta.

Urheilulehti on omaksunut roolin urheilun vahtikoirona eikä sen voi sanoa mitenkään peittelevän doping-teemaa. Lehden kannanotot ovat olleet rohkeita ja uutisseuranta sekä asian taustoitusta tiivistä. Lehti on hakenut doping-asiaan uusia näkökulmia, ja se ei ole henkilöinyt asioita niin paljon kuin sanomalehdet. Kun tein vuonna 1985 toimittajatutkimuksen tutkielman lehtien kirjoittelusta Martti Vainion doping-tapauksesta, oletin, että sanomalehdet kirjoittaisivat dopingista kriittisemmin kuin urheilulehdet. Oletukseni osoittautui osittain vääräksi. Vaikka lehden toimitus on yhtä toimittajaa lukuun ottamatta vaihtunut, samoin kuin lehden omistus, Urheilulehti on selvinnyt hyvin urheilun kielteisen ilmiön raportoinnista kahdessa suuressa taitekohdassa: Vainion tapauksen ja Lahden MM-hiihtojen jälkeen ja myös myöhemmin.

6.2. Juoksija

Juoksija-lehti määrittelee itsensä kestävyysurheilun ja kuntoilun erikoislehdeksi. 12 000 kappaleen levikillään se kuuluu Suomen suurimpien urheilualan lehtien joukkoon. Nimensä mukaisesti se käsittelee eniten juoksemista, erityisesti juoksuharjoittelua ja maratonjuoksua. Mukana on myös muuta kuntourheilua ja juttuja huippu-urheilusta sekä arvokisojen jälkeen raportteja esimerkiksi olympia-, MM- ja EM-kisoista. Lehti ilmestyy kymmenen kertaa vuodessa. Hiihdon MM-kisat 2001 Lahdessa muuttivat Juoksija-lehden linjaa melkoisesti. Päätoimittaja Ari Paunonen totesi kisojen jälkeen kirjoittamassaan pääkirjoituksessa olleensa mukana noin 150 Juoksija-lehden tekemisessä. ”Tämän numeron työrupeama on ollut henkisesti ylivoimaisesti ristiriitaisin ja vaikein Lahden MM-hiihtojen tapahtumien takia.” Paunosen mukaan Juoksijaan oli tarkoitus tehdä laaja raportti MM-kisoista. Suunnitelmat muuttuivat, koska ”kisatapahtumat, urheilijoiden suoritukset ja mitalit menettivät tyystin merkityksensä”.

Paunonen ilmoitti, että Juoksijan avustajana pitkään toiminut Harri Kirvesniemi on sivussa lehden avustajakunnasta kilpailukiellon ajan. Päätoimittaja kertoi myös Juoksija-lehden uuden linjan. ”Doping-paljastukset aiheuttavat sen, että suhtaudumme tulevaisuudessa lehdessämme entistä kriittisemmin ammattimaiseen huippu-urheiluun, ja tämä koskee kaikkia lajeja. Jatkamme entistä voimakkaammin jo muutama vuosi sitten tekemäämme linjausta keskittyä kunto- ja

terveysliikuntaan. Kilpaurheilussa arvostamme tervehenkisyyttä, emme yksisilmäistä huipputulosten jahtaamista.” (Juoksija 2 / 2001)

Juoksija-lehden perustaja ja toimitusjohtaja, edelleen myös toimittaja Tapio Pekola arvioi, että suomalaisten kokema doping-järjestys aiheutti Lahdessa sellaiset lukemat, ettei niitä tulla koskaan ylittämään. Pekola löysi syyllisen hieman eri suunnasta kuin monet muut urheilutoimittajat. ”Suomen urheilun doping-tragediassa Olympiakomitealla on ollut keskeinen osa jo yli 30 vuoden ajan.” ”Meillä johtaviin aseisiin, eli puheenjohtajiksi, valmennuspäälliköiksi jne, on kelpuutettu vain sellaisia matalamielisiä yksilöitä, jotka näkevät urheilun pelkkänä mitalien jahtaamisena. Jos joku väittää, että eihän asianlaita näin ole, niin hän ei tunne tosiasioita. Jokainen tietää olympiakomiteamme vannoneen yli 30 vuoden ajan nk. kovan linjan nimeen kisajoukkueita valittaessa. Tässä hengessä on tehty valtavia oikeusmurhia., kun doping-myönteiset eivät ole valinneet kisamatkalle ’kaurapuuro-linjalla’ olleita, vaikka heillä olisi ollut mahdollisuus rehellisinkin keinoin 4-5:n parhaan joukkoon (mm. Risto Ulmala 1988)”, Pekola kirjoitti. (Juoksija 2 / 2001)

Samassa numerossa kestävyysjuoksija Pasi Mattila ehdotti vakituisella kolumnipalstallaan uutta keinoa doping-keskusteluun. ”Toivottavasti nyt kaikilta urheilun eri osapuolilta löytyy tarpeeksi tahtoa pestä aikaisemmatkin doping-pyykit kertaheitolla. Ehkä pitäisi säätää samanlainen laki kuin laittomien aseiden keräyksessä: tietynä ajankohtana saisi tuoda likapyykkinsä pestäväksi ilman rangaistusta. Valitettavasti ns. yleisen mielipiteen muodostumiseen eivät lait auta, joten täydellistä selvitystä ei uskalleta panna toimeen.” (Juoksija 2 / 2001)

Juoksija-lehti piti doping-ongelmaa esillä myös Lahden MM-kisojen jälkeen. Lehti varoitteli epo-hormonin tappavista vaikutuksista (4 / 2001) sekä ravintolisien doping-riskeistä (1 / 2002). Epo-hormonia ei kovin helposti käytetä vahingossa, mutta ravintolisien käytössä urheilijan hairahtuminen doping-sääntöjen rikkojaksi voi tapahtua joskus tahattomastikin. Lehti korosti, että on urheilijan vastuulla ettei kiellettyjä aineita joudu elimistöön vahingossakaan.

Salt Lake Cityn doping-tapaukset eivät Ari Paunosen laatiman pääkirjoituksen mukaan yllättäneet. ”Hiihdon sisäpiirissä on varsin tarkkaa tietoa siitä, ketkä joutaisivat jäämään kiinni. Valitettavasti Suomikin on ainakin ajoittain kuulunut harmaan alueen maihin. Doping-valvonnassa testaussääntöjen noudattaminen ja urheilupoliittisten tekijöiden huomioiminen on merkinnyt tehottomuutta. Vilpillisiä keinoja vastaan ei pidä olla liian diplomaattinen. Järeillä täsmäaseilla ampuminen olisi tuottanut parempaa tulosta.” Paunonen ei täsmentänyt mihin hän

väitteensä perustaa. Pääkirjoituksessa annetaan kuitenkin ymmärtää, ettei dopingin vastaista taistelua olympiakisoissa käyty aivan täysillä.

Paunonen tarkasteli myös dopingin vaikutuksia, jotka hänen mukaansa ulottuvat paljon laajemmalle kuin pelkästään kielletyillä keinoilla minuuttikaupalla tuloksiaan parantaviin urheilijoihin. ”Se vie pohjan pois puhtaan urheilun yrittämiseltä. ’Käärmekeiton syöttäminen’ on nykyisessä tilanteessa varsin typerä ohje. Tarvitaan ymmärrystä, jos urheilijoiden tulokset eivät aina ole huippuluokkaa.” (Juoksija 2 / 2002)

Paunonen ei kommentoinut vain hiihdon dopingia. ”Kestävyysjuoksu on maailmanlaajuisesti samalla tavalla doping-laji kuin vaikkapa pyöräily ja maastohiihto, vaikka suuret skandaalit ovat jättäneet lajin rauhaan. Juoksussa on ollut aina nähtävissä omat mählegginsä”, Paunonen kirjoitti. (Juoksija 3 / 2002)

Yksittäisistä urheilijoiden doping-tapauksista kertoessaan Juoksija kirjoittikin lähinnä huippujuoksijoista. Estejuoksun maailmanennätysmiehestä Marokon Brahim Boulamista lehdessä esitettiin doping-epäilyjä jo vuoden 2001 MM-kisojen jälkeen, kun Boulami ei menestynyt MM-kisoissa, mutta rikkoi pari viikkoa myöhemmin maailmanennätyksen. Boulami jäi kiinni epo-hormonin käytöstä loppukesällä 2002. (Juoksija 7 / 2001 ja 7 / 2002)

Juoksija on linjauksensa mukaisesti keskittynyt kuntosuorituksiin. Huippu-urheilijoita on lehdessä käsitelty yleensä vain muutaman sivun verran. Poikkeuksena on numero 6 / 2002, jossa huippu-urheilua on noin 17 sivua 80-sivuisessa lehdessä. Innostumiseen oli hyvä syy: Juoksijan eniten seuraamassa lajissa, maratonjuoksussa, Suomen Janne Holmen voitti Euroopan mestaruuden elokuussa 2002.

Juoksija-lehteä on urheilun asiantuntijapiireissä pidetty erilaisena urheilulehtenä, joka ei kumartele urheilujärjestelmää tai urheilun kaupallistumista. Sille ovat tärkeintä liikunta ja urheilun hienot päämäärät. Tästä näkökulmasta kielteinen suhtautuminen dopingiin on lehdelle luontevaa. Lahden MM-kisojen jälkeen annettu linjanjulistus oli tärkeä viesti urheilun puhtauden puolesta.

7. MM-Lahti kirjoissa

7.1. Verinen latu

Seppo Lösösen kirjoittama kirja *Verinen Latu – Päiväkirja Lahden dopingskandaalista* käsittelee Lahden MM-hiihtojen tapahtumia ajanjaksolta 15.2.-4.3.2001 eli kahden ja puolen viikon ajalta. Lösönen käy kirjassaan läpi 14 sanomalehden sekä STT:n ja UP-Uutispalvelun doping-juttuja. Kirja ilmestyi erittäin nopeasti, noin kuukausi MM-kisojen päättymisen jälkeen.

Lösösen mukaan kirja pyrkii antamaan läpileikkauksen siitä, miten suomalainen päivälehdistö ja sen ammattijournalistit reagoivat ja kirjoittivat ”mustan helmikuun päivistä”. Lösönen käykin kirjassa tarkasti läpi keskustelun, mutta nimensä mukaisesti teos on päiväkirja, ei tutkimus. Lösönen kiinnittää huomiota kirjoittajien laajaan piiriin sanomalehdissä. ”Kirjoittajina ovat olleet urheilutoimittajien lisäksi ns. tavalliset rivitoimittajat, kulttuuritoimittajat, taloustoimittajat, kolumnistit, eri alojen asiantuntijat ja tietysti myös kaikkien alojen erikoisasiantuntijat eli päätoimittajat. Suomen huippu-urheilun entisille ikoneille, kuninkaille ja perintöprinsessoille ovat lehtien palstoilla antaneet kyytiä ainakin myös jokunen runoilija, filosofi, psykiatri ja pappi. Joku on pyrkinyt väärintekijöitä myös ymmärtämään.” (Lösönen 2001, 173)

Kirjan erikoisuutena on poikkeuksellinen kuvitus: lehtiartikkelit, joista näkyy vain osa. Näiden osuus kirjan sivumäärästä on lähes puolet.

7.2. Konnia ja sankareita 2

Journalisti, viestinnän dosentti Touko Perkon kirja *Konnia ja sankareita 2 – Myrskyvaroituksesta sinivalkoiseen lankeemukseen* on laajin Lahden MM-kisojen doping-tapauksia käsittelevä teos. Se julkaistiin toukokuussa 2001. Kirjan ensimmäinen osa ilmestyi marraskuussa 2000. Siinä tarkastelun kohteena oli liki kolmevuotinen keskustelu, jonka STT:n tammikuussa 1998 julkaisema doping-uutinen hiihtäjä Jari Räsäsestä synnytti.

Perko käsittelee Lahden tapahtumia 25 sanoma- tai aikakauslehden kirjoittelun pohjalta. Hän tarkastelee asiaa sekä journalismin että urheilun näkökulmasta. Perkon mukaan Lahden skandaalin tausta oli STT:n doping-uutisessa. ”Oli masentavaa havaita, ettei Hiihtoliitto ollut osannut tulkita pitkää Räsäs-projektia 1998-2000 oikein”, hän toteaa kirjassa. ”Jos Hiihtoliitto olisi ollut järkevä, se olisi ottanut lähes kolme vuotta kestäneestä STT:n doping-prosessista opikseen ja puhdistanut takapihansa ainakin MM-Lahden ajaksi.” (Perko 2001, 61-62)

Perkon mukaan myöskään media ei osannut nähdä Hiihtoliitossa muhinutta doping-ongelmaa. Hänen mielestään medialle tarjottiin sen havaitsemiseen oivallinen tilaisuus STT:n käynnistämän Räsäs-prosessin aikana. (2001, 209)

Perkon mukaan Lahden MM-kisojen jälkeen oli aihetta uskoa, että siihen saakka dopingia vierastanut urheilujournalismi kehittyi kriittiseen ja tutkivaan suuntaan. ”Esteeksi voi kuitenkin muodostua nykyjournalismille luonteenomainen lyhytjänteisyys. Journalismi korostaa tämän hetken arvoja, paikan päällä, tässä ja nyt, se suosii nimiä, paikkoja ja tarkkoja prosentteja.” Perkon mukaan media on hyvä uutisoidessaan nopeista tapahtumista, kuten onnettomuuksista ja doping-käryistä. ”Se ei suosi trendejä eikä laajoja kokonaisuuksia. Ne ovat pitkäaikaisia prosesseja, jotka eivät sovi nopeaan uutisvirtaan. Siksi media on niiden seuraamisessa huono.” (2001, 208-209)

Perkon toive urheilujournalismin kehittymisestä kriittiseen ja tutkivaan suuntaan on tutkimukseni perusteella alkanut toteutua, ainakin osittain. Tutkituista sanomalehdistä *Helsingin Sanomat* ja *Keskisuomalainen* ovat tehneet muutamia tutkivia juttuja dopingista ja muista urheilun kielteisistä ilmiöistä. Kielteisiä ilmiöitä on laajasti selvittänyt myös *Urheilulehti*. Sen juttujen ongelmana on kuitenkin ollut se, että laajat selvitykset on esitetty toimittajan omina näkemyksinä, kertomatta mistä lähteistä tai haastatteluista tiedot ovat peräisin.

7.3. Dopingin musta kirja

Dopingin musta kirja – Suomen maastohiihdon katastrofaalinen häpeä on suomalaisittain hyvin poikkeuksellinen teos, sillä kirjan tekijöiden nimiä ei ole kerrottu. Joissakin arvioissa kirjoittajat on yhdistetty STT:n ja Aamulehden urheilutoimituksiin. Kirja julkistettiin toukokuussa 2001.

Kirjassa käydään Lahden tapahtumien lisäksi suomalaista ja osaksi myös kansainvälistä doping-historiaa. Siinä pohditaan laajasti, epäilevään sävyyn, myös vuoden 1989 Lahden MM-kisojen huikeaa suomalaismenestystä – Suomi oli 15 mitalillaan kisojen ylivoimaisesti paras maa.

Kirjassa käsitellään nimenomaan dopingin roolia Suomen urheilussa. Väitteiden uskottavuutta heikentää se, että kirjoittajat eivät ole uskaltaneet julkaista kirjaa omissa nimissään. Jotain tekijät kuitenkin valottavat itsestään. ”Tämän kirjan kirjoittajien yhteinen urheilutoimittajaikä on lähes sata vuotta. Koskaan kukaan meistä ei ole nähnyt merkkiäkään dopingista, ei ulkomaan leireillä, ei MM-kisoissa tai olympialaisissa, ei missään. Urheilijoiden asuintiloissa ulkomailla on toimittajilla yleensä ollut aivan vapaa pääsy. Haastatteluja tehdään hotellihuoneissa, urheilijan

ollessa hieronnassa, saunassa. Ei jälkeäkään ampulleista tai verisistä pyyhkeistä, tyhjästä pilleripurkeista tai injektioneuloista.” (Dopingin musta kirja, 177)

Vaikka Dopingin mustan kirjan uskottiin asianajajien kommenttien perusteella aiheuttavan oikeusjutun, teoksen väitteitä ei ole lokakuuhun 2002 mennessä viety oikeuskäsittelyyn.

7.4. Karpaasin käry

Hiihtäjä Jari Isometsän ja MTV 3:n urheilutoimittajan Jari Porttilan kirja *Karpaasin käry* on Isometsän puolustuspuheenvuoro, jossa kuitenkin kerrotaan yllättävän suoraan, kuka ja miten Isometsälle Hemohesiä Lahden MM-kisoissa antoi. Isometsä kertoo asian siksi, että hänen mukaansa Hemohes ei ollut kiellettyjen aineiden listalla. Toukokuun lopussa 2001 julkaistettu kirja tukeutuu näin samaan perusväittämään, jonka Isometsä esitti jo doping-kärynsä jälkeisessä tiedotustilaisuudessa 18.2.2001.

Kirjan markkinointi oli tehokasta, sillä Iltalehdessä, joka kuuluu samaan Alma Media -konserniin kuin MTV 3 -televisiokanava, kirjasta kerrottiin yksityiskohtia useita kertoja jo ennen teoksen julkistamista. Kirjan mukaan Isometsä otti oman doping-kärynsä kokonaan niskoilleen pelastaakseen muut hiihtäjät ja Suomen hiihtourheilun maineen. Isometsän sekä päävalmentaja Kari-Pekka Kyrön ja lajivalmentaja Antti Leppävuoren allekirjoittaman sopimuksen mukaan Isometsälle taattiin, ettei häntä jätetä doping-asioissa yksin. Siinä sovittiin myös ”talkoista”, jotta Isometsä ei dopingista aiheutuvien taloudellisten menetysten vuoksi putoaisi tyhjän päälle. (Isometsä – Porttila 2001, 85)

7.5. Riisuttu mestari

Myös Mika Myllylän kirja *Riisuttu mestari* on hiihtäjän puolustuspuheenvuoro. Kirja on Myllylän oma kuvaus elämästään ja Lahden MM-kisojen tapahtumista. Yli 300-sivuisessa kirjassaan Myllylä kuva runsaasti tuntojaan, mutta itse dopingista hän kertoo vähän – urheilun harmaasta alueesta, kiellettyjen ja sallittujen menetelmien välissä olevasta alueesta, paljon enemmän. Urheilujärjestelmää, ns. toppatakkimiehiä, Myllylä kritisoi voimakkaasti.

Myllylä käsittelee myös urheilujournalismia, vaikka välillä huomauttaakin, ettei lukenut Lahden MM-kisojen jälkeen hänestä kirjoitettuja juttuja. Hän sanoo, ettei hänellä ole ollut mediaa kohtaan syvää juopaa, vaan mieluumminkin hauskoja muistoja. Hän kuitenkin kirjoittaa, ettei ole jutuista ja ohjelmista oikein tunnistanut itseään. ”Ihmeellistä sankarinkuvaa minusta jo vuosikausia rakentelivat, eipä tässä viime vuosina ole enää ollut puhettakaan mistään Myllylän keskivertoihmisen touhuihin verrattavista arkisista puuhista ja murheista, vaikka niillähän

minunkin päiväni täyttyvät. Ja aina ne toimittajien omat mieltymykset ja mielipiteet, näkökulmat ja näkemykset jotenkin löivät teflonvaahtaa siihen päälle.” (Myllylä 2001, 256)

Myllylä myöntää tehneensä mediatempun huhtikuussa 2001. Hän suostui TV 2:n Punainen lanka -ohjelmaan Maarit Tastulan haastateltavaksi. ”Punaisessa langassa yleensä haastateltavakin saa tilaa, yleensä Tastula ei tuputa omia valmiita mielipiteitään liian voimakkaasti.” (Myllylä 2001, 264). Yleisradion tutkivan ryhmän MOT-ohjelmassa Myllylä olisikin todennäköisesti saanut paljon kriittisemmän kohtelun. Urheilijan mediataitoihin kuuluu myös se, että hän osaa valita oikein välineen, jossa kertoo näkemyksensä. Kilpailujen aikana ja niiden jälkeen urheilijalla ei ole tällaista mahdollisuutta.

8. Yhteenveto: miten urheilujournalismi muuttui?

Urheilu perustuu jaloihin ihanteisiin, vaikka monissa lajeissa urheilu on huipulla yhä enemmän viihdettä ja liiketoimintaa. Urheilutoimittajat ja urheilua seuraava yleisö tietävät, että huippu-urheilussa on paljon kielteisiä ilmiöitä – tässä tutkimuksessa käsiteltävän dopingin lisäksi. Perko (2001, 21-22) on listannut urheilun rappioilmiöiksi esimerkiksi sopupelit, huippu-urheilun harvainvallan ja puuttuvan tasapuolisuuden, urheilijan välineellistämisen ja esineellistämisen, kasvavan kaupallisuuden, alkoholin ja tupakan mainonnan sekä nationalismin ja väkivallan.

Viimeistään Martti Vainion doping-tapaus vuonna 1984 avasi niin urheilutoimittajien kuin penkkiurheilijoidenkin silmät: suomalainen urheilu ei ollutkaan niin puhdasta kuin oli uskottu. Muutaman kuukauden Vainio-keskustelun jälkeen palattiin kuitenkin arkeen, tuttuun ja turvalliseen tulosurheiluun. Dopingista tuli uutinen silloin, kun tunnettu urheilija kärähti urheilussa kiellettyjen aineiden käytöstä, ei juuri muulloin.

Suomen Tietotoimiston 21. päivänä tammikuuta 1998 julkaisemat kaksi uutista aloittivat uuden aikakauden suomalaisessa doping-keskustelussa. STT väitti hiihtäjä Jari Räsäsen ostaneen kasvuhormonia parantaakseen hiihtovauhtiaan. Sen jutut olivat poikkeuksellisia, sillä ne eivät perustuneet doping-testin tuloksiin, vaan STT:n itse hankkimiin tietoihin, joiden todenperäisyyttä tietotoimisto ei pystynyt oikeuskäsittelyssä osoittamaan. STT:n silloinen päätoimittaja Kari Väisänen ja toimittaja Johanna Aatsalo-Sallinen tuomittiin kunnianloukkauksista sakkotuomioihin ja yhteensä 210 000 markan vahingonkorvauksiin.

Julkinen keskustelu STT:n doping-jutuista jatkui kevääseen 2001 saakka. Tuolloin korkein oikeus päätti, ettei se myönnä valituslupaa. Näin Helsingin hovioikeuden päätös jäi voimaan.

Vaikka dopingista oli keskusteltu STT:n jutun jäljiltä runsaasti ja pitkään, Lahden MM-kisojen kuusi suomalaista doping-tapausta helmikuussa 2001 järkyttivät selvästi suomalaista yleisöä ja urheilutoimittajia. Ensimmäistä, Jari Isometsän doping-käryä seurasi vielä epäuskoinen vaihe: oliko kyse yksittäisestä tapauksesta vai laajemmasta ilmiöstä. Kun paljastui, että ilmiö oli laaja, seurauksena oli tyrmistys. ”Lahden hiihtojen doping-skandaali koskettaa kaikkia suomalaisia – myös niitä, jotka eivät ole tippaakaan kiinnostuneita urheilusta. Se on laajempi periaatteellinen asia kuin epärehellisyys sortuneiden urheilijoiden lankeemus”, totesi Suomen Kuvalehti pääkirjoituksessaan 2.3.2001.

Lehti kiinnitti huomiota suomalaisten kärsimään imagotappioon varsinkin Pohjoismaissa. ”Imagotappiot ovat kuitenkin vähäinen haitta verrattuna suomalaisten kokemaan häpeäntunteeseen. Urheilijoita kannustanut yleisö tuntee tullessa nolatuksi, kun voittojen

perustana oli huijaus. Pettymys ja masennus olivat aistittavissa niin Lahdessa kuin median epäuskoisissa kommentteissa.” (Suomen Kuvalehti 2.3.2001)

”Lahden MM-kisojen doping-tapaturmat villitsivät median, järkyttivät Suomen kansan sekä urheilumoraalin vartijat. Maamme historiassa vain sota lienee pystynyt vastaavaan. Polemiikki velloi puritaanisen moralisoivana ja pelkään urheiluun rajautuvana. Poikkeusilmiön psykofilosofisiin syvyyksiin ei juuri kurkistettu”, everstiluutnantti evp., liikunnanopettaja Kalevi Röpötti arvosteli Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirjassa 2001-2002. (2002, 197)

Virtapohjan (2002, 95) Lahden MM-hiihtojen doping-tapaukset tulivat urheilutoimittajille yllätyksenä, vaikka menneille vuosikymmenille mahtuu useita huippuhihtäjien doping-käryjä: Eero Mäntyranta 1972, Arto Koivisto 1981 ja Pertti Teurajärvi 1982. Kaikki kolme ovat hiihdon olympiavoittajia, tosin vain Mäntyranta henkilökohtaisilla matkoilla, muut viestihiihdossa.

Koljosen ja Heikkilän (2002, 102) mukaan toimittajilla oli epäluuloja hiihtäjien käyttämiin keinoihin jo ennen Lahden MM-kisoja. Tästä huolimatta huomattavan moni myönsi pettyneensä karvaasti suomalaishiihtäjien jäätyä kiinni plasmanlaajentajien käytöstä. ”Silti harva piti doping-tapauksia yllätyksenä. Yllättävää oli vain se, että peräti kuusi suomalaishiihtäjää jäi kiinni yhdellä kertaa.”

Koljonen ja Heikkilä perustavat näkemyksensä lokakuussa 2001 urheilutoimittajille tekemäänsä sähköpostikyselyyn, jossa tiedusteltiin, millaista ammatillista keskustelua urheilutoimituksissa on käyty Lahden tapauksen jälkeen, millaisia muutoksia toimitusten työtavoissa on tapahtunut ja miten vastaajat itse arvioivat doping-kohun aiheuttamia seurauksia. Kyselyyn vastasi 23 toimittajaa.

Tekemäni vertailu *Helsingin Sanomien*, *Iltalehden* ja *Keskisuomalaisen* doping-jutuista Lahden MM-kisojen ajalta tukee Virtapohjan väitettä siltä osin, että ainakin Jari Isometsän doping-käry tuli urheilutoimittajille jonkinlaisena yllätyksenä, seuraavat doping-käryt eivät niinkään – vain doping-käryjen laajuus tuntui yllättäneen kaikki. Kisoja edeltäneistä lehtien kisaliitteistä ja ennakkosivuista välittyi vahva usko suomalaiseen hiihtourheiluun. Kisojen edellä veikattiin lähinnä sitä, kuinka paljon Suomi saa mitaleja Lahdesta. Dopingiakin ennakkojutuissa käsiteltiin, lähinnä kertomalla kisoissa käytettävistä testausmenetelmistä.

Lahden ja Salt Lake Cityn doping-kirjoittelun erot

Lahden MM-kisojen doping-skandaali kuului tutkittujen lehtien pääuutisaiheisiin kaksi viikkoa lähes päivittäin ja useaan otteeseen myöhemminkin. Lehtien kirjoittelu Salt Lake Cityn olympiakisojen doping-tapauksista oli vilkasta vain muutaman päivän – todennäköisesti siksi,

että kärynneistä urheilijoista yksikään ei ollut suomalainen. Ilman Lahden tapahtumia Salt Lake Cityn doping-käryistä tuskin olisi kirjoitettu yhtä paljon kuin nyt tapahtui. Olympiakisat nostivat kuitenkin pintaan doping-aiheen, jonka käsittely asiaa koskevien uutisten vähentyessä oli pikku hiljaa hiipumassa. Vuosina 2001 ja 2002 doping on ollut yksi eniten käsitellyistä yksittäisistä aiheista sanomalehtien urheilusivuilla.

Lahden ja Salt Lake Cityn doping-tapausten käsittelyssä oli selviä eroja. Suurin ero löytyi toimittajien valmiudesta reagoida nopeasti tapahtumiin. Lahden MM-kisoissa kesti muutaman päivän ennen kuin lehdissä ryhdyttiin hahmottamaan asian kokonaisuutta. Salt Lake Cityn doping-tapausten paljastuttua niitä pystyttiin käsittelemään monipuolisesti jo seuraavan päivän lehdissä, vaikka aikaa juttujen tekemiseen oli vain muutama tunti – kaiken lisäksi doping-tapauksia paljastui saman illan aikana lisää.

Raisa Lehtivuori toteaa journalistiikan pro gradu –työssään Urheilutoimittaja ja doping, että suurin osa haastateltavista ei mielestään tiennyt dopingista tarpeeksi. Urheilutoimittajat kuvasivat omaa tietämystään pintapuoliseksi ja keskinkertaiseksi. Mielestään hyvät tiedot dopingista oli vain kahdella haastatellulla. Lehtivuoren tutkimus perustuu 12 urheilutoimittajan haastatteluun. (Lehtivuori 2002, 67)

Tutkimieni lehtien dopingista kirjoittavien urheilutoimittajien ja monien muiden toimittajien tietämystä dopingista pidän kuitenkin hyvänä. Lahden MM-kisojen ikävien tapahtumien vuoksi valmiudet kirjoittaa dopingista ovat parantuneet selvästi. Tämä näkyy paitsi nopeassa reagoinnissa ja asioiden monipuolisessa käsittelyssä, myös siinä, että dopingista kirjoitetaan laajoja artikkeleita ilman, että tuoreita käryuutisia olisi tarjolla. On liikaa vaadittu, että urheilutoimittajat osaisivat dopingin kaikki lääketieteelliset yksityiskohdat, jotka kaiken lisäksi muuttuvat jatkuvasti, kun uusia doping-aineita tulee markkinoille. Hyvät perustiedot dopingista antavat pohjan asiantuntevien uutisten ja kommenttien kirjoittamiselle.

Koljosen ja Heikkilän (2002, 106) haastattelututkimuksen mukaan Lahden doping-tapausten urheilutoimituksissa aiheuttamat muutokset olivat ennen kaikkea ohuita ja julkilausumattomia. Doping-teemasta pyrittiin tekemään enemmän juttuja, niihin haettiin uusia näkökulmia ja toimituksen kuulemia vihjeitä alettiin tarkastaa entistä useammin. Enemmistö tutkimukseen vastanneista urheilutoimittajista oli kuitenkin sitä mieltä, että hiihtourheilu on muuttunut, mutta urheilujournalismin käytännöt eivät. Koljosen ja Heikkilän mukaan Lahden tapahtumat eivät ilmeisesti sittenkään koskettaneet urheilujournalismia riittävän läheltä, vaikka kisatapahtumat on yleisesti tulkittu suomalaisen hiihdon ja huippu-urheilun kriisiksi. ”Mikähän olisi sitten sellainen

skandaali, jossa urheilutoimittajat näkisivät syyn tarkastella myös omaa osuuttaan tapahtumissa?” (2002, 107).

Kolmen sanomalehden ja kahden urheilualan lehden doping-juttujen perusteella Koljosen ja Heikkilän kysymys on liioitteleva. Mikä sitten on koskettanut enemmän urheilujournalismia kuin Lahden doping-katastrofi? Urheilutoimittajat ovat julkisesti tarkastelleet rooliaan monissa kolumneissaan ja kommentoissaan. Useimmissa dopingia tai muita urheilun kielteisiä ilmiöitä käsittelevissä jutuissa näkyy, että Lahden MM-kisat jättivät pysyvän jäljen suomalaiseen urheilujournalismiin.

Suurimmat puutteet doping-jutuissa liittyvät asioiden turhaan henkilöimiseen. Monet, varsinkin Iltalehden, doping-uutiset on rakennettu henkilöjutuiksi, vaikka asiasta kertominen ei aina sitä vaatisi. Doping-jutut ovat kuitenkin hyviä iltapäivälehtien lööppien aiheita ja henkilöt ovat iltapäivälehtien journalistisen näkemyksen mukaan usein kiinnostavampia kuin monimutkaiset asiat. Esimerkiksi Kari-Pekka Kyröstä lehdet ovat kirjoittaneet enemmän kuin yhdestäkään valmentajasta aikaisemmin.

Doping-jutut kuuluvat ns. myyviin aiheisiin. Iltalehteä kustantavan Alma Media Oyj:n vuosikertomuksen 2001 mukaan iltapäivälehtien markkinat levikkikappalein mitattuna kasvoivat neljä prosenttia. ”Vuonna 2001 oli monia suuria uutispäiviä, kuten Lahden MM-hiihtojen doping-skandaali sekä syyskuinen terrori-isku”, vuosikertomuksessa todetaan. Myös suurimman iltapäivälehden, Ilta-Sanomien, kustantajan Sanoma-WSOY:n vuosikertomuksen mukaan ”dramaattisten tapahtumien vuosi heijastui lehden kysyntään. Kappalemääräinen irtonumeromyynti kasvoi 2,4 %.” (Alma Media Oyj:n vuosikertomus 2001, Sanoma-WSOY Oyj:n vuosikertomus 2001)

Doping on pysynyt iltapäivälehtien lööppien aiheena. Doping-paljastuksia voikin pitää mahdollisimman suureen irtonumeromyyntiin tähtäävien lehtien taloudellisen edun mukaisena. Rajoituksena on vain se, että koko urheilun uskottavuutta ei ole varaa menettää. Urheilu itsessäänkin on myyvä aihe, mistä kertovat mm. iltapäivälehtien päivittäiset urheiluliitteet.

Kirjoittamisen rajat

Urheilutoimittajia on perinteisesti syyllistetty siitä, että he ovat liian sidoksissa kohteisiinsa. Urheilun suurkilpailujen aikana television kisastudioissa hehkutetusta innostuksesta voisi päätelläkin, että mikään ei ole muuttunut.

Lehtivuoren (2002, 71) mukaan stereotypia urheilutoimittajan kyvyttömyydestä kirjoittaa dopingista analyttisesti sen takia, että heillä on liian läheiset suhteet urheilumaailman kanssa, ei

hänen tutkimuksensa perusteella pidä paikkaansa. ”Syyt analyttisen doping-kirjoittelun vähäisyyteen selittyvät muilla tekijöillä, joista yksi on urheilumaailman aktiivinen vaikeneminen doping-asioista. Urheilutoimittajat kuvailivat urheilumaailman ihmisten haluttomuutta keskustella dopingista, valehtelua sekä olennaisten asioiden kertomatta jättämisestä.”

Dopingissa journalistin ongelmana on näytön vaikeus. Perkon (2001, 42) mukaan asian ympärillä on valtavat määrät salailua, huhuja ja vääriä tulkintoja. ”Kun doping pyritään pitämään kaikin keinoin salassa julkisuudelta ja kun kyseessä on merkittävä ongelma, doping-paljastukset kuuluvat eittämättä tutkivan journalismin alueeseen.”

Perkon kaipaamaa tutkivaa doping-journalismia on kaikissa tutkituissa lehdissä ollut, mutta kovin merkittävään rooliin se ei ole noussut. Tutkiva journalismi on usein resurssikysymys. Kovin laajaan asian selvittelyyn ei ole mahdollisuutta, jos jutun syntymisestä ei ole varmuutta – kun seuraavan päivän lehdenkin sivuille pitäisi syntyä juttuja. Lehtivuoren tutkimuksessa haastatellut toimittajat kokivat, että syvällisempään ja analyttisempaan doping-journalismiin ei ole mahdollisuuksia juuri vähäisten resurssien takia. (Lehtivuori 2002, 70). Virtapohjan (2002, 95) mukaan dopingista kirjoittaessaan toimittaja ajautuu moraalisiin pohdiskeluihin, joihin hänellä ei usein ole joko aikaa tai halua.

Urheilulehti käyttää erilaista tapaa kuin muut tutkimani lehdet pyrkiessään luomaan kokonaiskuvaa dopingista tai muista urheilun kielteisistä ilmiöistä. Toimittaja ottaa suuren kokonaisuuden kaikkine mielipiteineen nimiinsä. Näin yksittäiset haastateltavat eivät paljastu ja uskaltavat todennäköisesti kertoa avoimemmin kertoa asioista. Menettelyn heikkoutena on se, että lukija ei tiedä tai pysty arvioimaan, mistä ja kuinka luotettavista lähteistä toimittajan tiedot ovat peräisin.

STT:n doping-jutut tammikuulta 1998 ja niitä seuranneet oikeusjutut kertovat, mihin näytön vaikeus voi johtaa. Toimittajia on joutunut oikeuteen doping-jutuistaan muuallakin kuin Suomessa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mielestä toimittajaa voidaan rangaista epämääräisistä doping-syytöksistä. Ihmisoikeustuomioistuin hylkäsi toukokuussa 2002 englantilaisen toimittajan valituksen rapsuistaan, jotka hän sai syytettyään pikajuoksija Linford Christietä dopingista. (Helsingin Sanomat 8.5.2002)

Christie nosti jutun kirjoittanutta toimittajaa vastaan kunnianloukkausjutun. Toimittaja kertoi oikeudessa, että hänen väitteensä perustuivat erään osteopaatin kertomukseen. Hän ei kuitenkaan halunnut paljastaa lähdeään. Oikeus kielsi toimittajaa jatkossa esittämästä vastaavia väitteitä ja hänet määrättiin korvaamaan Christien oikeudenkäyntikulut.

Lahden MM-kisojen jälkeen monet hiihtäjät lähestyivät toimittajia asianajajien välityksellä. Menettelyllä haluttiin ilmeisesti viestiä, kuinka tosissaan asiassa oltiin. STT:n tapauksen jälkeen doping-kirjoittelusta ei kuitenkaan ole Suomessa nostettu oikeusjuttuja lokakuuhun 2002 mennessä. Myöskään muita doping-tapauksiin liittyviä oikeusjuttuja ei ole Lahden MM-kisojen jälkeen nostettu.

Mutta mikä on kokonaisuus?

Doping-tilastot kertovat ongelman pienenemisestä tänä vuonna. Kun vuonna 2001 peräti 12 suomalaista jäi kiinni doping-testeissä, vuoden 2002 ensimmäisellä puoliskolla vain yksi urheilija, voimanostaja, antoi positiivisen doping-näytteen. Vuoden 2001 kiinnijääneistä kuusi oli hiihtäjiä, viisi voimanostajia ja yksi yleisurheilija. Lisäksi neljälle henkilölle annettiin doping-syistä toimitsijakielto. Suomessa jäi vuonna 2001 dopingista kiinni kolme ulkomaalaista: kaksi voimanostajaa ja yksi amerikkalaisen jalkapallon pelaaja. (www.liite.com)

Harva urheilun asiantuntija uskoo kuitenkaan tilastojen kertovan koko totuutta. Doping-aineiden jäljittäjät ja testaajat ovat aina jälkijunassa, vaikka Salt Lake Cityn doping-testien tulokset kertovat, että dopingin käyttäjien etumatka testaajiin ei aina ole pitkä.

Maastohiihdon entinen päävalmentaja Kari-Pekka Kyrö sanoi TV 2:n Ajankohtaisen kakkosen haastattelussa 2.7.2002, ettei hän paljasta hiihtodopingin kokonaiskuvaa. ”Jos kaikki kerrotaan avoimesti, näyttävät kiinnijääneet todella alhaisilta roistoilta, kun taas ympärillä olevat, kuten esimerkiksi norjalaiset tai ruotsalaiset, jotka ovat menneet samoilla menetelmillä, pystyvät ikään kuin valkaisemaan itsensä. Sitä kautta tämä mielettömyys ja väärä kuva kärjistyvät entisestään”, Kyrö sanoi tv-haastattelussa *Keskisuomalaisen* (3.7.2002) mukaan.

Doping-ongelman laajuutta ei todennäköisesti tiedä kukaan. Monet tiedot viittaavat kuitenkin siihen, että hiihdossakaan ongelma ei ole ollut vain suomalaisten ja Salt Lake Cityn olympiakisoissa kärähtäneen espanjalaisen ja kahden venäläisen hiihtäjän ongelma.

Lokakuun alussa 2002 Jyväskylässä pidetyssä tieteellisessä kongressissa norjalainen Jim Stray-Gundersen esitteli siihen saakka salassa pidetyt Lahden MM-kisojen veritestien tulokset. Stray-Gundersenin mukaan joka toisella Lahden MM-mitalistilla oli voimakkaasti epänormaali verenkuva. Poikkeavat veriarvot eivät automaattisesti tarkoita sitä, että kyse olisi dopingin käytöstä. Kuitenkin vain 0,1 prosentilla ihmisistä on korkeat veriarvot synnynnäisesti. (Helsingin Sanomat 5.10.2002)

Norjalainen Aftenposten-lehden toimittaja Dag Vidar Hansen julkisti kirjassaan lokakuussa 2002 nimilistan hiihtäjistä, joilla oli Lahden kisoissa poikkeava verenkuva. Hänen

julkistamastaan 12 hiihtäjistä kahdeksan jäi kiinni dopingin käytöstä joko Lahden MM-kisoissa tai Salt Lake Cityn olympiakisoissa. Huomiota herätti, että Hansen ei julkistanut kaikkia nimiä, esimerkiksi norjalaisia tai ruotsalaisia hiihtäjiä listassa ei ollut. Suomen antidopingtoimikunnan lääketieteellisen johtajan Timo Seppälän mukaan julkisuudessa esitetyt johtopäätökset Jim Stray-Gundersenin tutkimuksista ovat johtaneet keskustelun hakoteille. Seppälä perusteli epäilevää suhtautumistaan tutkimustuloksiin sillä, että tutkimuksesta ei ollut esitetty minkäänlaista tieteellistä arviointia. (Keskisuomalainen 25.10.2002)

Samoihin aikoihin julkisuuteen tuli tieto siitä, että kahden suomalaisen yleisurheilijan, kuulantyoöntäjä Ville Tiisanojan ja kiekkonheittäjä Timo Tompurin autosta oli löytynyt Ranskassa doping-aineita. Urheilijat eivät osanneet selittää, miten aineet olivat autoon joutuneet. Tätä kirjoitettaessa lokakuun lopussa 2002 yleisurheilusta Suomessa vastaava Suomen Urheiluliitto oli joutumassa ainakin osittain samaan tilanteeseen kuin Hiihtoliitto Lahden MM-kisojen jälkeen: asioista vaadittiin täyttä selvyyttä.

Urheilun suosioon Suomessa doping-tapaukset eivät ole vaikuttaneet merkittävästi. Hiihto oli talvella 2001-2002 edelleen television katsotuimpia urheilulajeja. Suomen Gallup Media havaitsi kuitenkin aluemediatutkimuksessaan, että nuorten miesten kiinnostus urheiluun on vähentynyt. Tutkimuspäällikkö Sinikka Laine arvioi, että Lahden doping-skandaalilla ja suomalaisten huonolla formulamenestyksellä on oma vaikutuksena nuorten miesten urheilukiinnostuksen vähenemiseen. (Keskisuomalainen 24.10.2002)

Jyväskylän yliopiston liikunnan sosiaalitieteiden laitos tutkii talvella 2002-2003, mikä on urheilun julkisuuskuva. Tutkimuksen tavoitteena on kahdelle tuhannelle suomalaiselle tehtävän kyselyn avulla selvittää, mitä suomalaiset ajattelevat urheilusta. Toisaalta kyselyn tarkoituksena on saada selville, mitä suomalaiset ajattelevat urheilun rahoituksesta. (Jyväskylän yliopiston tiedote 23.10.2002)

Kokonaiskuvan rakentaminen dopingista ja urheilun muista kielteisistä tehtävistä on urheilutai tutkiville toimittajille edelleen suuri haaste. Vaikka doping otetaan sanomalehtien urheilusivuilla tosissaan ja siitä kirjoitetaan laajasti, Suomen hiihdon dopingistakaan ei ole pystytty selvittämään kokonaiskuvaa Lahden MM-kisojen jälkeen. Itse urheilujärjestelmän pitäisi avautua, myös kansainvälisesti, jotta kokonaiskuva syntyisi. Toimittajille doping-vyyhden selvittäminen ilman lähteiden avautumista on vaikeaa, vaikka hyvä yritys on koko ajan lisääntynyt.

Lähteet

Sanomalehdet:

Helsingin Sanomat 10.2.2001-31.8.2002.

Iltalehti 10.2.2001-31.8.2002.

Keskisuomalainen 10.2.2001-31.8.2002.

Aikakauslehdet:

Juoksija 2 / 2001-7 / 2002.

Urheilulehti 23.2.2001-30.8.2002.

Kirjallisuus ja artikkelit:

Alen, Markku ja Heikkinen, Eino (1982): Doping-menetelmät. Teoksessa Doping – Raportti lääkeaineiden käytöstä urheilussa (1982). Toim. Markku Siukonen. Jyväskylä: Scandia Kirjat.

Dopingin musta kirja, Suomen maastohiihdon katastrofaalinen häpeä (2001). Kirjan tekijöiden tai toimittajien nimiä ei ole julkaistu. Jyväskylä: Revontuli.

Heinilä, Kalevi (2001): Terve sielu terveessä ruumissa. Jyväskylä: Kopijyvä.

Hemánus, Pertti (1997): Doping, hyvä vihollinen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston kirjaston julkaisuyksikkö.

HS-Tähdet – Vuosisadan 100 parasta urheilijaa (2000). Toim. Riitta Paananen. Juva: WSOY.

Isometsä, Jari – Porttila, Jari (2001): Karpaasin käry. Keuruu: Otava.

Jokinen, Jouko (1998): Juoksijan pitkä varjo. Teoksessa Piikki Lihassa – Unelma puhtaasta urheilusta. Toim. Erkki Vettenniemi. Helsinki: Akilles.

Koljonen Kari (2000): Asiamiesten selostuksista ammattilaisten analyysiin. Helsingin Sanomien urheilujournalismi vuosina 1973-1998. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto.

Koljonen, Kari ja Heikkilä, Heikki (2002): No, miltäs nyt tuntuu urheilutoimittaja? Teoksessa Journalismikritiikin vuosikirja 2002. Toim. Heikki Heikkilä ja Marjut Helminen. Vammala: Tampereen yliopiston journalismin tutkimusyksikkö.

Lehtivuori, Raisa (2002): Urheilutoimittaja ja doping. Millaiseksi suomalaiset urheilutoimittajat kokevat oman rooliinsa dopinguutisten ristipaineissa? Journalistiikan pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto.

Lehtonen, Jaakko (1999): Kriisiviestintä. Vaasa: Mainostajien liitto.

- Ljungvist, Arne (2001): Doping-säännöt eettisenä ohjenuorana. Teoksessa Urheilun etiikka ja arki, Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 2000. Toim. Heikki Roiko-Jokela ja Esa Sironen. Jyväskylä: Suomen urheiluhistoriallinen seura.
- Lösönen, Seppo (2001): Verinen latu. Päiväkirja Lahden dopingskandaalista. Vilppula: kustantaja Jorma Leppäniemi.
- Mitä Missä Milloin 2002. Kansalaisen vuosikirja syyskuu 2000 – elokuu 2001 (2001). Keuruu: Otava.
- Myllylä, Mika (2001): Riisuttu mestari. Jyväskylä: Tammi.
- On aloitettava alusta. Suomen Kuvalehden pääkirjoitus 2.3.2001.
- Pasanen, Jarmo (2002): Sanomalehtien urheilusivut – Tuloslistoista speaktaakkeleihin. Suomen Lehdistö 1/2002.
- Peltonen, Leeni (2001): Media Kriisissä. Suomen Kuvalehti 9.3.2001.
- Perko, Touko (2000): Konnia ja sankareita – Doping-pommin pitkät varjot. Jyväskylä: Atena.
- Perko, Touko (2001): Konnia ja sankareita 2 – Myrskyvaroituksesta sinivalkoiseen lankeemukseen. Jyväskylä: Atena.
- Pänkäläinen, Seppo (1993): Suomalainen doping. Tampere: Hanki ja Jää.
- Pänkäläinen, Seppo (1998): Urheilujournalismin musta aukko. Teoksessa Piikki Lihassa – Unelma puhtaasta urheilusta. Toim. Erkki Vettenniemi. Helsinki: Akilles.
- Rahkonen, Jorma (1985): Doping-kirjoittelu Urheilulehdessä ja TUL-lehdessä sekä Aamulehden ja Helsingin Sanomien kirjoittelu Martti Vainion doping-tapauksesta. Toimittajatutkinnon tutkielma, Tampereen yliopisto.
- Römpötti, Kalevi (2002): Doping – elämää suurempi asia? Teoksessa Lajien synty, Suomen Urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 2001-2002. Toim. Heikki Roiko-Jokela ja Esa Sironen. Jyväskylä: Atena.
- Teider, Hannu: Mikan kirjabisnes kukoistaa. Seura 15 / 2002 (12.4.2002).
- Tiihonen Arto (2002): Ruumiista miestä, tarinasta tulkintaa: oikeita miehiä - ja urheilijoita?. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 134. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö Likes.
- Vikström, John (2001): Lippu ja vihellyspilli. Teoksessa Urheilun etiikka ja arki, Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 2000. Toim. Heikki Roiko-Jokela ja Esa Sironen. Jyväskylä: Suomen urheiluhistoriallinen seura.
- Virtapohja, Kalle (1998): Sankareiden salaisuudet – Journalistinen draama suomalaista urheilusankaria synnyttämässä. Saarijärvi: Atena.

Virtapohja, Kalle (2002): MM-Lahti toi lakimiehet urheilujournalismiin. Teoksessa Journalismikritiikin vuosikirja 2002. Vammala: Tampereen yliopiston journalismin tutkimusyksikkö.

Internet-sivut:

Suomen antidopingtoimikunta ADT ry (www.liite.com).

Haastattelut:

Elina Heinola, Suomen Hiihtoliiton viestintäpäällikkö 6.5.2002.

Tiedotteet:

Oikeusministeriön tiedote 23.5.2002: Doping-rikokset lisätään rikoslakiin.

Jyväskylän yliopiston tiedote 23.10.2002: Mikä on urheilun julkisuuskuva?

Yhtiöiden vuosikertomukset:

Alma Media Oyj 2001

Sanoma-WSOY Oyj 2001